

Het Belgische politiek gebeuren in 2005

I.	De regering-Verhofstadt	91
II.	De splitsing van de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde	93
	A. Meerderheid geeft regering tijd voor compromisvinding	94
	B. Nachtelijk overleg brengt geen oplossing	98
	C. Epiloog	102
III.	Het Generatiepact	104
	A. De nota <i>Actiefouder worden</i>	105
	B. De nota-Demotte over de financiering van de sociale zekerheid	108
	C. De oriëntatienota van de regering en de ABVV-staking van 7 oktober	110
	D. Het Generatiepact en de vakbondsbetoging van 28 oktober	114
	E. De nadere invulling van het Generatiepact	118
IV.	Het begrotings- en fiscaal beleid	122
	A. De resultaten van het begrotingsjaar 2004 en de uitvoering van de begroting van 2005	122
	B. De begroting van 2006 en de federale beleidsverklaring	135
V.	Het binnenlands beleid	141
	A. Institutionele wetgeving	141
	B. Staatshervorming	142
	C. Communautaire problemen	146
VI.	Het asiel- en vreemdelingenbeleid	148
VII.	Het justitie- en politiebeleid	151
VIII.	Het werkgelegenheids- en sociaal beleid	156
	A. Werkgelegenheid	156
	B. Sociaal overleg	159
	C. Sociale zekerheid	162
IX.	Het mobiliteitsbeleid	165
	A. De luchthaven van Zaventem en het spreidingsplan	165
	B. De NMBS en het spoorbeleid	170
X.	Het buitenlands en defensiebeleid	171
	A. Buitenlandse politiek	171
	B. Landsverdediging	177
XI.	Varia	178
XII.	De evolutie in de politieke partijen	185

Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 2005

Mark DEWEERDT

Licentiaat in de Politieke Wetenschappen
Politiek redacteur bij De Tijd

Het politieke leven werd tijdens de eerste vijf maanden van het jaar beheerst door de zoektocht naar een regeling voor de splitsing van de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde die voor zowel de Vlaamse als de Franstalige partijen aanvaardbaar was. Half mei gooide de paarse regering-Verhofstadt bij ontstentenis van een vergelijk de handdoek in de ring en besliste ze voorrang te geven aan het sociaal-economische beleid. Het ging daarbij in de eerste plaats om het loopbaaneinde-debat, dat half juni begon en uitmondde in het Generatiepact, een pakket maatregelen om de werkgelegenheidsgraad bij 50-plussers te verhogen en om de financiering van de sociale zekerheid te verzekeren. Niet alle maatregelen die de regering voorstelde hadden de steun van de vakbonden, die het pact uiteindelijk afwezen; vooral het ABVV – dat in het begin van het jaar al het ontwerp van centraal akkoord 2005-2006 had verworpen – lag dwars en liet dat blijken met een 24-urenstaking.

Na het zomerreces rezen in de coalitie meningsverschillen over de toekenning van een 'energiecheque' om de oplopende verwarmingsrekening van de gezinnen te verlichten. In de begroting van 2006 vielen nieuwe belastingen op obligatiefondsen en levensverzekeringen op, alsook een permanente fiscale-regularisatieregeling. Het hele jaar door bleef de regering worstelen met de spreiding van de geluidsoverlast van de luchthaven van Zaventem, waarvoor ze bij de jaarwisseling met Vlaanderen en Brussel nog altijd geen oplossing had gevonden.

Bij de politieke partijen bleef het tot de zomer rommelen bij de VLD, werd de PS in het najaar geconfronteerd met wantoestanden in socialehuisvestingsmaatschappijen, nam SP.A-voorzitter Stevaert onverwacht ontslag en kwamen opnieuw spanningen aan het licht in het Vlaams Belang.

I. De regering-Verhofstadt

Eerste minister Guy Verhofstadt (VLD) werd op 30 maart in het Universitair Ziekenhuis Gent behandeld voor een vernauwing van een kransslagader. Hij was

Mark Deweerdt

twee dagen eerder, tijdens een fietstocht in Toscane, onwel geworden. De premier verliet op 1 april het ziekenhuis en hervatte na enkele dagen zijn gewone activiteiten. Omdat het paasvakantie was, had zijn kortstondige afwezigheid geen gevolgen voor het regeringswerk.

Bij besluit van 17 oktober 2005 aanvaardde koning Albert het ontslag van Johan Vande Lanotte (SP.A) als vice-eerste minister en minister van Begroting en Overheidsbedrijven. Vande Lanotte had zijn ontslag aangekondigd op 26 mei, toen hij door het partijbureau was voorgedragen om Steve Stevaert te vervangen als voorzitter van de SP.A (zie XII. De evolutie in de politieke partijen). Hij werd in de regering opgevolgd door Freya Van den Bossche, die bij hetzelfde besluit benoemd werd tot vice-eerste minister en minister van Begroting en Consumentenzaken. Die laatste portefeuille had ze, samen met die van Werk, bij de regeringsvorming gekregen. Peter Vanvelthoven werd, nog altijd bij hetzelfde besluit, ontheven van zijn ambt van staatssecretaris voor Informatisering van de Staat en benoemd tot minister van Werk. De SP.A wees het vrijgekomen mandaat toe aan Bruno Tuybens, die benoemd werd tot staatssecretaris voor Overheidsbedrijven. Tuybens, een extraparlamenteair, was hoofd van de cel 'Duurzaam en maatschappelijk verantwoord ondernemen' bij KBC Asset Management en bestuurslid van Amnesty International.

In de pers was erover gespeculeerd dat de VLD van het vertrek van Vande Lanotte gebruik zou maken om eveneens een portefeuillewissel door te voeren. Al sinds de zomer 2004 was het mondgemeen dat de partij uitkeek naar een internationale functie voor minister van Economie en Energie Marc Verwilghen. Op 15 maart raakte bekend dat de ministerraad op 12 maart beslist had de kandidatuur te steunen van Verwilghen en van Senaatsvoorzitter Anne-Marie Lizin (PS) voor de opvolging van Ruud Lubbers als Hoog Commissaris voor de Vluchtelingen. Terwijl Lizin de shortlist niet haalde, werd Verwilghen op 24 maart samen met zeven andere kandidaten geselecteerd voor de eindronde. Twee maanden later greep hij echter naast het hoge ambt, waarvoor de Portugese oud-premier Antonio Guterres werd verkozen. Op 18 augustus meldde het weekblad *Tendances* dat de regering Verwilghen had voorgedragen als Commissaris voor de Mensenrechten bij de Raad van Europa, in opvolging van de Portugees Alvaro Gil-Robles. Het Comité van Ministers van de Raad van Europa zette Verwilghen op 7 september op de shortlist, maar bij de eerste stemronde (4 oktober) in de Parlementaire Vergadering haalde hij maar 65 stemmen, tegen 89 voor de Pool Marek Nowicki en 78 voor de Zweed Thomas Hammarberg. Bij de tweede, beslissende ronde werd Hammarberg verkozen met 103 stemmen, tegen 93 voor Nowicki en 33 voor Verwilghen.

De gang van zaken gaf aanleiding tot een scherpe woordenwisseling tussen de VLD en CD&V. Op 15 september was uitgelekt dat Luc Van den Brande, de voorzitter van de EVP-fractie in de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa, in een besloten vergadering van de subcommissie voor Mensenrechten bij een indicatieve stemming voor Nowicki had gestemd, die één stem meer had gekregen dan Verwilghen. Van den Brande zei dat er drie goede kandidaten waren, maar dat de Pool wegens zijn ervaring met mensenrechten het meest geschikt was

voor het ambt. Een andere Belgische afgevaardigde, Eric Libert (MR-FDF), voerde regelrecht campagne tegen Verwilghen door de leden van de Parlementaire Vergadering mee te delen dat de VLD weigerde het Kaderverdrag van de Raad van Europa over de Bescherming van de nationale minderheden te ratificeren. Verwilghen betreurde na zijn niet-verkiezing het gebrek aan solidariteit onder de Belgische leden van de Parlementaire Vergadering en zei dat België een kans had laten liggen om een internationale functie in de wacht te slepen. Ook premier Verhofstadt betreurde de schending van de “ongeschreven regel” van partijgrensoverstijgende steun voor de kandidatuur van een Belg voor een internationaal mandaat.

II. De splitsing van de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde

De splitsing van de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde (BHV), die de Conferentie van Burgemeesters van Halle-Vilvoorde in de aanloop naar de federale verkiezingen van 18 mei 2003 op de politieke agenda had gezet, stond sinds de herfst 2004 weer vooraan in het nieuws, woog op de werking van de federale regering en werd als een bedreiging voor haar voortbestaan ervaren.¹

Conform het coalitieakkoord dat de vijf partijen (CD&V en kartelpartner N-VA, SP.A en kartelpartner Spirit, en VLD) van de Vlaamse regering-Leterme op 20 juli 2004 hadden gesloten, hadden Kamerleden van die partijen op 11 oktober 2004 een wetsvoorstel ingediend over de splitsing van Brussel-Halle-Vilvoorde en de oprichting van de kieskringen Vlaams-Brabant (arrondissementen Leuven en Halle-Vilvoorde) en Brussel (arrondissement Brussel-Hoofdstad). Luidens het regeerakkoord zou het voorstel “onverwijld” worden goedgekeurd. De Franstalige partijen, die tegen de splitsing gekant waren, hadden als reactie op het initiatief eigen wetsvoorstellen ingediend om tegemoet te komen aan het ‘BHV-arrest’ van het Arbitragehof van 26 mei 2003.² De PS en het CDH stelden voor de provinciale kieskringen af te schaffen, de MR stelde de vorming voor van een grote, tweetalige kieskring Brabant, bestaande uit de provincies Vlaams-Brabant en Waals-Brabant, en het arrondissement Brussel-Hoofdstad.

1. M. DEWEERDT, Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 2004, *Res Publica*, 2005, 2-3, pp. 196-199. SP.A-voorzitter Steve Stevaert noemde in *Het Belang van Limburg* van 6 januari 2005 de kwestie Brussel-Halle-Vilvoorde “ons 177ste probleem”, zonder oplossing waarvan de 176 andere “en vaak veel meer dringende problemen” niet opgelost konden worden.
2. Dat Vlaams-Brabant als enige provincie geen kieskring vormde, was volgens het Arbitragehof strijdig met het grondwettelijke gelijkheidsbeginsel. Het had het federale parlement tot het einde van de zittingsperiode 2003-2007 tijd gegeven aan de discriminatie een einde te maken, hetzij door de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde te splitsen en een kieskring Vlaams-Brabant op te richten, eventueel “met bijzondere modaliteiten”, hetzij door de provinciale kieskringen af te schaffen. Zie M. DEWEERDT, Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 2003, *Res Publica*, 2004, 2-3, pp. 172-175.

Mark Deweerdt

Omdat de Franstalige partijen ermee bedreigd hadden de alarmbelprocedure te gebruiken wanneer de Vlaamse Kamerleden hun wetsvoorstel eenzijdig zouden goedkeuren, vormde 'Brussel-Halle-Vilvoorde' een potentieel gevaar voor de regering-Verhofstadt. Bij de VLD werd vermoed dat CD&V de zaak wilde gebruiken om in de federale regering in te breken of haar zelfs ten val te brengen. Omgekeerd verdachten de Vlaamse christen-democraten er de VLD van, de kwestie aan te grijpen om een wig te drijven tussen CD&V en kartelpartner N-VA. Het wederzijdse wantrouwen maakte het Vlaamse 'front' minder hecht dan uit het gezamenlijke wetsvoorstel en allerlei verklaringen bleek. Het was duidelijk dat de VLD niet bereid was de federale regering over de BHV-kwestie te laten struikelen.³

Premier Verhofstadt had gehoopt in de beleidsverklaring van 12 oktober 2004 een oplossing voor 'Brussel-Halle-Vilvoorde' te kunnen aankondigen, maar de discreete gesprekken die hij daar sinds eind augustus met de vier partijen van zijn paarse coalitie over had gevoerd, hadden niet tot resultaten geleid.

Het Overlegcomité had op 9 november een Interministeriële Conferentie voor Institutionele Hervormingen (ICIH) opgericht, waarin 17 ministers van zowel de federale regering als de deelstaatregeringen zitting hadden, met de opdracht "binnen een redelijke termijn" een oplossing te zoeken voor de splitsing van de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde. Op verzoek van de federale regering had de Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken op 16 december beslist de bespreking van de BHV-wetsvoorstellen uit te stellen tot half januari 2005, teneinde de ICIH voldoende tijd te geven om een oplossing te vinden.

A. Meerderheid geeft regering tijd voor compromisvinding

In de VRT-uitzending *De zevende dag* van 9 januari bevestigde Verhofstadt dat hij de kwestie-Brussel-Halle-Vilvoorde "eens en voorgoed" wilde oplossen. Hij was het niet eens met CD&V, de N-VA en Spirit, dat er voor de splitsing van de kieskring geen prijs mocht worden betaald. "Een gemeenschap kan haar wil niet eenzijdig opleggen. Er moet altijd een compromis worden gezocht", zei hij.

In het Vlaams Parlement zei Luc Van den Brande (CD&V) op 12 januari dat tegen half februari duidelijk moest zijn dat de splitsing gerealiseerd zou worden, anders zou in de Vlaamse regeringscoalitie een "probleem van vertrouwen" rijzen. Minister-president Yves Leterme (CD&V) zei dat het Vlaams regeerakkoord vooralsnog correct werd uitgevoerd, maar dat de ICIH niet gebruikt mocht worden om de behandeling van het Vlaamse wetsvoorstel over de splitsing van Brussel-Halle-Vilvoorde te vertragen.

3. Op de nieuwjaarslunch die hij op 13 januari aan de pers aanbood, zei Kamervoorzitter Herman De Croo dat het partijbestuur van de VLD op 10 januari besloten had uit de Vlaamse regering te stappen indien de partij ten voordele van de christen-democraten uit de federale regering zou worden gewipt.

Op 13 januari herhaalde de Conferentie van Burgemeesters van Halle-Vilvoorde, op een 'staten-generaal' in Gooik, dat voor de splitsing van de kieskring geen prijs mocht worden betaald.

De ICIH hield op 17 januari haar eerste vergadering en besliste een werkgroep op te richten om de gevolgen van het 'BHV-arrest' van het Arbitragehof te onderzoeken. CD&V en de N-VA zeiden hun deelname aan de werkgroep te laten afhangen van het "correcte verloop van de parlementaire behandeling van het Vlaamse meerderheidsvoorstel". Nadat de vijf partijen van de Vlaamse regeringscoalitie op 19 januari hadden afgesproken de bespreking van de wetsvoorstellen parallel te laten verlopen met de werkzaamheden van de werkgroep, zegde het CD&V/N-VA-kartel zijn deelname aan de werkgroep toe.

Eveneens op 19 januari gingen in de Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken alle partijen, uitgezonderd het FDF, akkoord met het voorstel van CD&V-fractie-leider Pieter De Crem op 26 januari met de bespreking van de BHV-wetsvoorstellen te beginnen en wekelijks van de federale regering verslag te krijgen over de werkzaamheden van de BHV-werkgroep. Twee dagen later trokken de Franstalige partijen hun toezegging in. PS-fractie-leider Thierry Giet zei in *Le Soir* dat zijn partij de commissievergadering van 26 januari zou verlaten indien begonnen zou worden met de bespreking van de wetsvoorstellen. De andere fracties sloten zich bij die verklaring aan. MR-voorzitter en vice-premier Didier Reynders zei aan *De Standaard* (22 januari) dat zijn fractie een fout had gemaakt door het voorstel van De Crem te aanvaarden.

Uit verklaringen van Patricia Ceysens en Caroline Gennez, de fractievoorzitters van de VLD resp. SP.A-Spirit in het Vlaams Parlement, in *De zevende dag*-uitzending van 23 januari bleek dat ook hun partijen een kortsluiting in de Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken wilden vermijden en de werkgroep een kans wilden geven een compromis te vinden.

In zijn toespraak tijdens de nieuwjaarsontvangst van de gestelde machten op het Paleis (25 januari) zei premier Verhofstadt dat de kwestie-Brussel-Halle-Vilvoorde enkel opgelost kon worden door een akkoord tussen de twee grote taalgemeenschappen in de ICIH en dat de federale regering zich niet zou laten opjagen "door sommigen van wie kan worden betwijfeld of ze wel een oplossing wensen, of meer nog door diegenen waarvan het nu al duidelijk is dat ze dit dossier enkel willen gebruiken om politieke heibel en instabiliteit te veroorzaken".

Op 26 januari zei vice-premier Vande Lanotte in de Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken dat de BHV-werkgroep op 2 februari een eerste keer zou bijeenkomen en tot 20 februari een "verkennende ronde" zou houden. Meerderheid tegen minderheid aanvaardde de commissie het voorstel van Willy Cortois (VLD) de diverse wetsvoorstellen in een "synoptische tabel" samen te vatten en pas op 23 februari met de bespreking ervan te beginnen. CD&V en de N-VA reageerden ontstemd op het initiatief waarmee de meerderheidsfracties de regering meer tijd gaven om een oplossing te zoeken. In een gezamenlijke mededeling beschuldigden ze er de VLD en de SP.A van "inbreuk" te plegen op het Vlaams regeerakkoord. Ze kondigden aan dan toch niet aan de BHV-werkgroep deel te nemen en verzochten minister-president Leterme op korte termijn met de voorzitters van de

Mark Deweerdt

vijf coalitiepartijen na te gaan hoe het Vlaams regeerakkoord correct kon worden uitgevoerd.

Op 29 januari eiste de partijraad van de N-VA dat de Kamer het splitsingsvoorstel tegen begin maart zou goedkeuren. Refererend aan de bepaling in het regeerakkoord dat de Vlaamse regering parallel en tegelijk met de parlementaire bespreking van het Vlaamse BHV-wetsvoorstel “de institutionele middelen zal aanwenden waarover ze in het kader van het coöperatief federalisme beschikt”, wees N-VA-voorzitter Bart De Wever erop dat de Vlaamse regering haar samenwerking met de federale regering kon opschorten. Hij suggereerde dat ze haar toezegging 95 miljoen euro extra bij te dragen tot de vermindering van de gezamenlijke overheidsschuld kon heroverwegen.⁴ CD&V-voorzitter Jo Vandeurzen zei dat er begin maart “een oplossing” moest liggen in de Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken. Indien dat niet mogelijk was, zou ook CD&V vragen dat de Vlaamse regering “alle middelen aanwendt om die doelstelling [de splitsing] alsnog te realiseren”.

PS-voorzitter Elio Di Rupo meende op 31 januari dat er nog vier tot zes weken nodig waren om tot een onderhandelde oplossing te komen. Omdat de Franstalige partijen tot dan toe hadden gezegd dat Brussel-Halle-Vilvoorde onbespreekbaar was, werd zijn verklaring aan Vlaamse zijde als “een belangrijke stap vooruit”⁵ beschouwd. Het “signaal” van Di Rupo was volgens Vande Lanotte het resultaat van discrete en informele contacten tussen de partijen van de Vlaamse en die van de federale regeringscoalitie.

Op 2 februari hield de BHV-werkgroep haar eerste vergadering, onder het voorzitterschap van de vice-premiers Vande Lanotte en Reynders. Er werd afgesproken dat beiden het terrein zouden aftasten in bilaterale gesprekken, de zogenaamde biechtstoelprocedure.

In *De Morgen* (5 februari) noemde Vande Lanotte het onverantwoord dat CD&V en de N-VA overwogen de federale loyaliteit op te zeggen om pressie uit te oefenen op de federale regering. Hij zei dat zijn partij uit de Vlaamse regering zou stappen indien CD&V die zou gebruiken als oppositie-instrument om de splitsing af te dwingen.

Op 10 februari deelden CD&V en de N-VA mee toch deel te nemen aan het ‘biechtstoeloverleg’. Kennelijk wilden beide partijen voorkomen dat ze bij een mislukking van het overleg de zwartepiet toegeschoven zouden krijgen.

Nadat de Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken op 23 februari een omstandige uiteenzetting had gekregen over de ‘synoptische tabel’ van de wetsvoorstellen, besliste ze, meerderheid tegen minderheid, enkele grondwetexperts uit te nodigen om het ‘BHV-arrest’ van het Arbitragehof toe te lichten. Het initiatief, dat kennelijk bedoeld was om opnieuw tijd te winnen, stelde het vertrouwen tussen de partners van de Vlaamse regeringscoalitie op de proef. Op 2 maart deelde

4. B. HAECK en M. DEWEERDT, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2004, *Res Publica*, 2005, 2-3, p. 336.

5. Minister-president Letermé op 2 februari in het Vlaams Parlement.

Eric Van Rompuy (CD&V) in het Vlaams Parlement mee dat drie CD&V'ers en twee N-VA'ers zich voortaan bij de stemmingen zouden onthouden uit protest "tegen de verdragingsmanoeuvres van de VLD en de SP.A in de Kamer". Omdat er de daaropvolgende weken geen schot in de zaak kwam, versterkte het CD&V/N-VA-kartel de protestactie: vanaf 16 maart onthielden zich dertien volkvertegenwoordigers.

Op 6 maart betoogden in Linkebeek een duizendtal Franstaligen tegen de splitsing van de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde en voor de uitbreiding van het Brusselse gewest. De manifestatie was een initiatief van de PRL-Brussel, het FDF en Franstalige mandatarissen uit de Vlaamse Rand. Een 400-tal Vlamingen gaf gehoor aan de oproep van het Vlaams Belang, de N-VA en enkele actiegroepen een tegenbetoging te houden. De geringe opkomst voor de Franstalige manifestatie, de afwezigheid van MR-voorzitter Reynders en het feit dat de PS zich van de manifestatie gedistantieerd had, vergrootten volgens waarnemers de kansen op een vergelijk. Anderzijds gaf de betoging aan dat de harde opstelling van de Brusselse PRL-afdeling en van het FDF de MR-leiding weinig ruimte liet voor een vergelijk.

Na de betoging begonnen Vande Lanotte en Reynders aan een tweede reeks 'biechtstoelgesprekken', deze keer zonder CD&V en de N-VA. Beide partijen zeiden dat ze er het nut niet van inzagen te herhalen wat ze in de eerste 'ronde' hadden gezegd.

Op 9 maart gaven drie Franstalige hoogleraren staatsrecht in de Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken uitleg over het 'BHV-arrest'. Op medeverslaggever Servais Verherstraeten na, waren geen kamerleden van het CD&V/N-VA-kartel aanwezig. Het Vlaams Belang verliet de vergaderzaal, eveneens uit protest tegen de verdragingsmanoeuvres.

Op 10 maart had in Overijse, op initiatief van de Vlaamse Volksbeweging en het Halle-Vilvoorde Komitee en met de steun van de Conferentie van Burgemeesters van Halle-Vilvoorde, een meeting plaats om de splitsingseis kracht bij te zetten. Er waren 1.500 deelnemers, onder wie parlementsleden van CD&V, het Vlaams Belang, Spirit en de N-VA.

In de Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken daagde op 16 maart geen van de vier Vlaamse hoogleraren staatsrecht op die aangezocht waren om het 'BHV-arrest' toe te lichten. Volgens de oppositie wilden de academici zich niet laten gebruiken voor "politieke spelletjes". De hoogleraren bezorgden de Kamercommissie wel een schriftelijke nota met hun commentaar op het arrest. Spirit-voorzitter en Kamerlid Geert Lambert zei dat de "grenzen van de voorbereiding" bereikt waren en dat na de paasvakantie de bespreking van de wetsvoorstellen moest beginnen. In het Vlaams Parlement zei minister-president Leterme dat uit contacten met vice-premier Vande Lanotte was gebleken, dat het zinvol was de federale regering ruimte te geven om een oplossing te zoeken.

Op 23 maart brachten Vande Lanotte en Reynders in de Kamercommissie opnieuw verslag uit over de voortgang van de gesprekken. Vande Lanotte zei dat de 'biechtstoelprocedure' duidelijk had gemaakt wat voor de verschillende gesprekspartners aanvaardbaar en onaanvaardbaar was, en dat het overleg in de "beslissende fase" was gekomen.

Mark Deweerdt

B. Nachtelijk overleg brengt geen oplossing

Op 11 april, bij de hervatting van het politieke leven na het paasreces, publiceerde *De Standaard* een interview met eerste minister Verhofstadt, dat de krant op de frontpagina aankondigde onder de kop "B-H-V is niet mijn probleem". In het interview zei de premier dat de kwestie-Brussel-Halle-Vilvoorde geen regeringscrisis waard was en dat "iedereen die *onverwijld* in het Vlaams regeerakkoord heeft geschreven en dat mee onderhandeld heeft" hem een oplossing mocht aanbieden waarmee de Franstalige partijen akkoord konden gaan. "Ze mogen mij die oplossing brengen en ik zal ze wel uitvoeren", zei hij.

Het artikel veroorzaakte ophef in de politieke wereld. Dat Verhofstadt de indruk wekte niet actief naar een oplossing te willen zoeken, noemde Spirit-voorzitter Lambert een "merkwaardige stelling van een premier die er prat op gaat een volutaristische regeringsstijl te hanteren". Volgens hem was er geen andere uitweg dan het parlement zijn werk te laten voortzetten, "tot en met de stemming van het wetsvoorstel" en zo een "momentum" te creëren "waarbij iedereen zijn kaarten op tafel legt". Ook CD&V en de N-VA toonden zich verbaasd over de verklaringen van Verhofstadt en drongen aan op de voorzetting van de bespreking van het Vlaamse voorstel in de Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken. De woordvoerder van Verhofstadt zei dat de kop geheel voor rekening van de krant was en haaks stond op het eigenlijke interview. "De premier bevestigt nogmaals dat hij niet zal aarzelen om tot een oplossing voor Brussel-Halle-Vilvoorde te komen", luidde het.

PS-voorzitter Di Rupo stelde na de vergadering van het partijbureau vast dat er de voorgaande weken geen vooruitgang was geboekt. Hij zei te willen blijven zoeken naar een oplossing, maar beklemtoonde daar geen regeringscrisis voor over te hebben. Volgens VLD-voorzitter Bart Somers en zijn SP.A-collega Steve Stevaert was het parlementaire debat onafwendbaar geworden, maar was het niet de bedoeling het tot een confrontatie met de Franstaligen te laten komen.

In een almaar dreigender crisissfeer werd de daaropvolgende dagen informeel naar een uitweg gezocht.

Op 14 april schreef *De Tijd* dat erover gedacht werd grondwetsartikel 63, over de verdeling van de zetels over de kieskringen, te herzien. Het Arbitragehof had zich in het 'BHV-arrest' op dat artikel gebaseerd om de regeling te vernietigen die de eerste regering-Verhofstadt in 2002 had bedacht om, door de indiening van dezelfde Vlaamse lijsten in Leuven en Brussel-Halle-Vilvoorde, een 'feitelijke' kieskring Vlaams-Brabant te vormen. Door de vernietigde regeling in artikel 63 op te nemen, zou ze er niet meer mee tegenstrijdig kunnen zijn. Tijdens het vragenuurtje in de Kamer bevestigde premier Verhofstadt dat een dergelijk voorstel op tafel lag, als voorlopige regeling. De echte splitsing van de kieskring zou bij de volgende regeringsonderhandelingen worden geregeld. Spirit schoot het denkspoor af "om de simpele reden dat het geen splitsing van Brussel-Halle-Vilvoorde" inhoudt (Geert Lambert in *De Standaard* van 15 april).

De vice-premiers Vande Lanotte en Reynders maakten op 20 april in de Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken een tussentijdse balans op van het BHV-

overleg. Vande Lanotte pleitte ervoor om na de begrotingscontrole, die op 17 april was begonnen en tot 22 april zou duren, “een korte periode keihard te onderhandelen”. Met een breed uitgesponnen repliek op de uiteenzetting van de twee ministers, verhinderde Eric Lambert (MR-FDF) dat met de toelichting van de wetsvoorstellen werd begonnen.

De Morgen schreef op 21 april dat CD&V/N-VA en SP.A-Spirit twee dagen eerder op een “geheim topoverleg” afgesproken hadden de VLD verantwoordelijk te stellen voor het uitblijven van de splitsing en de liberalen de rekening te presenteren door de in het Vlaams regeerakkoord aangekondigde belastingverlaging terug te schroeven. VLD-voorzitter Somers zag in het bericht “de bevestiging” van het aanvoelen “dat sommigen proberen ons de zwartepiet toe te spelen” en de BHV-zaak “misbruiken voor andere politieke doelstellingen”. De betrokken partijen relativeerden het belang van de bijeenkomst met de opmerking dat er in die dagen veel overlegd werd.

Voor de vergadering van de ministerraad van 22 april suggereerde vice-premier en minister van Binnenlandse Zaken Patrick Dewael (VLD) dat er zo goed als een akkoord was om Brussel-Halle-Vilvoorde niet te splitsen, maar door de herziening van grondwetsartikel 63 een ‘virtuele’ kieskring Vlaams-Brabant te vormen. Om de Vlaamse partijen te compenseren voor de niet-splitsing zouden delen van ontwikkelingssamenwerking, het energiebeleid en de verkeersveiligheid geregionaliseerd worden. Spirit-voorzitter Lambert zei in een reactie dat het pakket bijkomende bevoegdheden dat Vlaanderen zou krijgen onvoldoende was om de niet-splitsing te compenseren. Minister-president Leterme reageerde scherp. “Als alle beloften en het regeerakkoord een vodge papier zijn, is er een fundamenteel probleem”, zei hij in *De Standaard* (23 april). In een interview met *Het Laatste Nieuws* (25 april) zei Spirit-boegbeeld Bert Anciaux, de Vlaamse minister van Cultuur, dat zijn partij uit de Vlaamse regering zou stappen indien Brussel-Halle-Vilvoorde niet gesplitst werd. Tegenover de VRT-radionieuwsdienst herhaalde Spirit-staatssecretaris Els Van Weert de dreiging. “Ik ga me niet aan mijn post vastklampen als blijkt dat Spirit belangrijke punten van het partijprogramma niet kan verwezenlijken”, zei ze. N-VA-voorzitter De Wever waarschuwde er in *De Standaard* van 25 april voor dat het Vlaams regeerakkoord zou vervallen indien de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde niet gesplitst zou worden en dat alles, ook de belastingkorting waar de VLD op stond, dan ter discussie zou staan.

Op 26 april kwamen twaalf toppolitici van de regeringspartijen omstreeks 19.30 uur op een geheim gehouden plaats voor het eerst voor echte onderhandelingen bijeen, met de bedoeling tegen de commissievergadering van 27 april ten minste een akkoord op hoofdlijnen te vinden.⁶ Na de vijf uur durende vergadering waarin alle mogelijke scenario's werden gescreend, bleven er twee sporen over: de

6. De onderhandelaars waren Johan Vande Lanotte, Steve Stevaert (SP.A), Geert Lambert (Spirit), Guy Verhofstadt, Bart Somers, Patrick Dewael (VLD), Elio Di Rupo, Laurette Onkelinx, Philippe Moureaux (PS), Didier Reynders, Jacques Simonet (MR-PRL) en Olivier Maingain (MR-FDF).

Mark Deweerdt

herziening van grondwetsartikel 63 en de vorming van een ‘virtuele’ kieskring Vlaams-Brabant enerzijds en de vorming van een kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde-Leuven anderzijds, met twee kiescolleges (Vlaams-Brabant en Brussel) en de mogelijkheid voor Franstalige kiezers uit de provincie Vlaams-Brabant bij het kiescollege Brussel aan te sluiten.

De Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken werkte op 27 april haar agenda van de vorige vergadering af en hoorde uitsluitend Franstalige Kamerleden reageren op de uiteenzetting die de vice-premiers Vande Lanotte en Reynders toen hadden gegeven. Paars kreeg daarmee alweer een week extra om een oplossing te zoeken. Het voorstel van CD&V om tijdens de vergadering van 3 mei over de wetsvoorstellen te stemmen, werd verworpen.

Premier Verhofstadt sprak op 28 april in de Kamer, in antwoord op een vraag van Gerolf Annemans (Vlaams Belang), de hoop uit “op vrij korte termijn” een doorbraak te realiseren. Diezelfde avond kwamen de paarse toppolitici voor de tweede keer op een geheim gehouden locatie bijeen, maar ook dat overleg bleef zonder resultaat.

In het VRT-programma *Villa Politica* van 29 april zei PS-voorzitter Di Rupo over één tot twee weken tot een regeling te willen komen en daarna ten minste vijf jaar een communautaire rustpauze in acht te willen nemen.

In haar 1-meitoespraak zei PS-vice-premier Laurette Onkelinx beschaamd te zijn over de tijd en de energie die al geïnvesteerd waren in het BHV-vraagstuk, dat het politieke leven “vergiftigde”. Di Rupo riep de Vlamingen op zich constructief op te stellen.

Op 2 mei kwamen de voorzitters van de Franstalige regerings- (PS en MR) en oppositiepartijen (CDH en Ecolo) bijeen om zich over de toestand te beraden. MR-voorzitter Reynders zei achteraf dat de aanhechting van de zes faciliteitengemeenten bij Brussel in ruil voor de splitsing van de kieskring het uitgangspunt bleef. Minister van Staat Hugo Schiltz, de éminence grise van Spirit, zei op de VRT-radio dat een in de tijd beperkt inschrijvingsrecht voor de Franstalige inwoners van enkele Vlaams-Brabantse gemeenten aanvaardbaar was. In een gezamenlijke mededeling wezen CD&V-voorzitter Vandeurzen en N-VA-voorzitter De Wever “inschrijvingsformules waarvan de pers gewag maakt” van de hand.

De ‘groep van twaalf’ onderhandelde op 2 mei tot diep in de nacht voort, maar opnieuw vruchteloos. In de Wetstraat ging op 3 mei het gerucht dat Vande Lanotte premier Verhofstadt gesuggereerd had “naar de koning te gaan” om de BHV-crisis te ‘formaliseren’ en, aangezien geen van de partijen op verkiezingen belust was, op die manier een oplossing te bewerkstelligen.

De vergadering van de Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken van 3 mei werd volledig in beslag genomen door de laatste reacties op de uiteenzetting van de vice-premiers van 20 april. Overeengekomen werd tijdens de vergadering van 10 mei eindelijk met de bespreking van de wetsvoorstellen te beginnen. Vande Lanotte zei dat er een “onoverkomelijk probleem” zou rijzen indien er tegen dan geen oplossing zou zijn. Di Rupo riep Verhofstadt op “de komende uren of dagen” een initiatief te nemen om een crisis te vermijden. In een ultieme poging een vergelijk te vinden, voerde de premier vanaf 6 mei afzonderlijke gesprekken met

de coalitiepartners. De ernst van de toestand bleek uit de annulering van een reis naar Japan van minister van Buitenlandse Zaken Karel De Gucht (VLD) en van de deelname van Verhofstadt aan de viering van de 60ste verjaardag van de overwinning van de Geallieerden op het nazisme, op 8 en 9 mei in Moskou.

Op grond van zijn consultatieronde schreef Verhofstadt een nieuw compromisvoorstel dat hij op zondag 8 mei in de loop van de middag aan de toponderhandelaars voorlegde en waarover ze tot 3 uur in de ochtend beraadslaagden.⁷ De zo goed als volledige inhoud ervan lekte daags nadien uit.⁸

De kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde zou worden gesplitst door de voormalige provincie Brabant op te delen in vier kiescolleges, die samenvallen met de arrondissementen Brussel-Hoofdstad, Halle-Vilvoorde, Leuven en Nijvel. In de eerste drie kiescolleges zouden dezelfde lijsten worden ingediend; de lijsten die in Nijvel worden ingediend, zouden apparenteren met de Franstalige lijsten in de drie andere kiescolleges. De kiezers van Leuven en Halle-Vilvoorde zouden uitsluitend voor kandidaten van de Nederlandstalige lijsten stemmen. De kiezers van Brussel-Hoofdstad én van de zes Vlaamse randgemeenten met taalfaciliteiten (Drogenbos, Kraainem, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode, Wemmel en Wezembeek-Oppem) zouden de keuze hebben tussen Nederlandstalige en Franstalige kandidaten.

De verdeling van de 29 kamerzetels over Brussel en Vlaams-Brabant stond in de nota tussen haakjes en was met andere woorden nog onderwerp van discussie: 16N en 13F, of 15N en 14F.

De Franstalige inwoners van 17 gemeenten van Vlaams-Brabant zouden het recht krijgen in Brussel-Hoofdstad te stemmen. Er was nog betwisting of het om een uitdovend recht zou gaan voor alle inwoners van die gemeenten die er in 2007 kiesrecht hadden, dan wel om een uitdovend recht in 13 gemeenten en een eenmalig recht bij de verkiezingen van 2007 in vier gemeenten (Lennik, Ternat, Halle en Steenokkerzeel).

De Franse Gemeenschap zou in de zes genoemde randgemeenten bevoegd worden voor de pedagogische inspectie en begeleiding in het Franstalige basisonderwijs; de vereiste dat leerkrachten in het Franstalige basisonderwijs Nederlands moeten kennen, zou versoepeld worden. In de zes gemeenten zou de Franse Gemeenschap voor alle persoonsgebonden zaken eigen instellingen kunnen oprichten, inzonderheid bejaardenhuizen, waar de taalwet niet van toepassing is. Nog onderwerp van discussie was de vraag of de Franse Gemeenschap er ook bevoegd zou worden voor voor- en naschoolse opvang, sport en jeugdbeleid, en of ze er bibliotheken en mediatheken zou kunnen vestigen.

Om de rondzendbrief-Peeters te neutraliseren, die Franstaligen verplicht telkens opnieuw de toepassing van de faciliteiten te vragen, zou in de taalwet worden bepaald dat de faciliteiten ofwel één keer ofwel om het jaar moeten worden aangevraagd.

7. Om Verhofstadt in staat te stellen een neutrale rol te spelen, werd hij in de VLD-delegatie vervangen door Karel De Gucht. De 'groep van 12' werd zodoende een 'groep van 13'.

8. *Le Soir* publiceerde op 17 juni de bijna integrale versie van de nota.

Mark Deweerdt

In de Brusselse gemeenten zou de tweetaligheid van de ambtenaren vervangen worden door de tweetaligheid van de dienst. In de urgentiediensten van de Brusselse ziekenhuizen, waar volgens de bestuurstaalwet van 1963 de tweetaligheid van het personeel geldt, zou de tweetaligheid van de dienst worden gegarandeerd. De federale overheid zou een kwart en vanaf 2009 de helft van de tweetaligheidspremies betalen.

Voor het gerechtelijk arrondissement Brussel voorzag de nota in de horizontale splitsing van de rechtbanken (in een Nederlandstalige en een Franstalige zetel) en de verticale splitsing van het parket (in een parket voor Brussel en een parket voor Halle-Vilvoorde).

Ten slotte stond in de nota dat Brussel extra geld zou krijgen voor zijn hoofdstedelijke en internationale functie: 16 miljoen euro in 2006, 32 miljoen in 2007, 48 miljoen in 2008 en 64 miljoen vanaf 2009.

CD&V-voorzitter Vandeurzen en zijn N-VA-collega De Wever schoten de nota meteen af. De voorstellen waren volgens hen strijdig met de afspraken in het Vlaams regeerakkoord; de uitbreiding van de rechten van de Franstaligen in Vlaams-Brabant botste met de grondwet.

Op 9 mei kwam de 'groep van 13' opnieuw bijeen. De onderhandelingen liepen omstreeks 5 uur in de ochtend van 10 mei vast op het verzet van Spirit tegen de toekenning van uitgebreide bevoegdheden aan de Franse Gemeenschap in de zes randgemeenten. Toen het partijbestuur van Spirit in de ochtend van 10 mei bevestigde dat "de invoering van een feitelijke tweetaligheid in de zes randgemeenten" een onaanvaardbaar hoge prijs was voor de "halve splitsing" van de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde, en voorzitter Lambert en staatssecretaris Van Weert dat in interviews met radio en televisie expliciet hadden gezegd, was het duidelijk dat het 'overleg van de laatste kans' mislukt was.

Op 10 mei zat de 'groep van 13' vanaf 16 uur opnieuw bijeen. De vergadering eindigde omstreeks 22.30 uur met de mededeling dat de coalitiepartners er niet in geslaagd waren de tegenstellingen te overbruggen, maar bereid waren het vertrouwen in de regering te bevestigen, en dat premier Verhofstadt 's anderendaags verslag zou uitbrengen bij de koning en nadien een verklaring zou afleggen in het parlement. Naar achteraf bleek, was er nauwelijks nog over het BHV-vraagstuk gepraat. Verhofstadt had nog even gependeld tussen Spirit en het FDF, maar toen bleek dat de Franstaligen niet bereid waren de 'prijs' voor de splitsing te verlagen en de Vlamingen die prijs te hoog bleven vinden, had hij een streep onder de onderhandelingen getrokken. Nadien ging de vergadering enkel nog over het al dan niet voortzetten van de coalitie. Alle partijen gingen ermee akkoord voort te doen en in de communicatie de klemtoon te leggen op de sociaal-economische uitdagingen waar de regering voor stond.

C. Epiloog

Premier Verhofstadt bracht op 11 mei verslag uit bij de koning. Ongewoon en opmerkelijk was dat het Paleis achteraf een mededeling over de audiëntie ver-

spreidde. Daarin stond onder meer: “De koning en de eerste minister hebben er de nadruk op gelegd dat in de huidige omstandigheden een politieke crisis inopportuun zou zijn en ernstige schade zou toebrengen aan het economisch en sociaal welzijn van de burgers”.

In een korte verklaring in de Kamer zei Verhofstadt dat de regering er alles aan gedaan had om een akkoord te vinden, maar dat er geen meerderheid bleek te zijn voor een oplossing die door de beide grote gemeenschappen gedragen en aanvaard kon worden. Hij zei dat in communautaire dossiers een oplossing slechts mogelijk is wanneer de twee partijen bereid zijn water in de wijn te doen en dat een taalgroep niet eenzijdig haar visie kan opleggen. De premier vroeg de Kamer de bespreking van de BHV-wetsvoorstellen *sine die* uit te stellen, omdat er anders een politieke crisis zou ontstaan, wat de regering niet wil “en de gehele bevolking van dit land evenmin”. Hij liet verstaan dat de regering zich naar het arrest van het Arbitragehof zou schikken door de federale verkiezingen, die normaal op 24 juni 2007 vallen, op 17 juni of nog vroeger te houden.⁹

Verhofstadt zei nog dat de regering, ondanks de intensieve onderhandelingen over Brussel-Halle-Vilvoorde, steeds was blijven doorwerken. Hij verwees naar de begrotingscontrole, het interprofessioneel akkoord (zie VIII.B. Sociaal overleg) en het akkoord over de notionele intrestaftrek (zie IV.A. De resultaten van het begrotingsjaar 2004 en de uitvoering van de begroting van 2005). Refererend aan de “nieuwe sociale en economische hervormingen” die “binnenkort” aan het parlement zouden worden voorgelegd, zei de premier dat de regering “het land en de mensen” niet in de steek mocht laten. Daarom vroeg hij opnieuw het vertrouwen van de Kamer.

Terwijl in de paarse coalitie een gevoel van opluchting en een bijna uitgelaten sfeer heerste, trokken boven de Vlaamse regering crisiswolken samen. Op verzoek van de CD&V-fractie schorste het Vlaams Parlement zijn werkzaamheden. Minister-president Leterme zei dat het regeerakkoord manifest geschonden was en niet zomaar tot de orde van de dag kon worden overgegaan. Hij slaagde erin op korte termijn het vertrouwen te herstellen, op basis van een geradicaliseerd communautair programma.¹⁰

Het Uitvoerend Comité van de Conferentie van Burgemeesters van Halle-Vilvoorde noemde op 12 mei het uitstel van de splitsing tot na de verkiezingen van 2007 “een onaanvaardbare breuk met het gegeven woord”, riep de Vlaamse rege-

9. Het Arbitragehof had in zijn arrest gezegd dat de bestaande regeling, met de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde, behouden kon blijven “gedurende de door artikel 65 GW bepaalde termijn die aanvangt op het in artikel 105 Kieswetboek bepaalde ogenblik”, met andere woorden: tot de volgende gewone verkiezingen op de zondag na het verstrijken van de termijn van vier jaar die begonnen was op 19 juni 2003, de dag waarop de Senaat met de coöptatie van tien leden volledig was samengesteld. Door de verkiezingen op 17 juni 2007 of vroeger te houden, zou nog in de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde kunnen worden gestemd. Staatsrechtsgesleerden zeiden dat de regering met die interpretatie naar de letter maar niet naar de geest van het arrest handelde.

10. Zie in dit Jaarboek: B. HAECK, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2005, pp. 245-246.

Mark Deweerdt

ringspartijen op de eenheid te herstellen en besliste de Conferentie op 20 mei in 'staten-generaal' bijeen te roepen om zich over de toestand te beraden. Op die bijeenkomst werd gewezen op de mogelijke onregelmatigheid van de Kamerverkiezingen van 2007, maar er werden geen acties afgesproken.

De regering-Verhofstadt kreeg op 13 mei het unanieme vertrouwen van de meerderheidsfracties in de Kamer. Vóór de vertrouwensstemming had ze haar gewone wekelijkse vergadering gehouden, maar volgens de premier waren alle beslissingen onder de opschortende voorwaarde genomen dat de Kamer het vertrouwen zou bevestigen.

In interviews met *De Morgen* en *Le Soir* (14 mei) zei Verhofstadt dat CD&V enkel de intentie had gehad een crisis uit te lokken over de splitsing Brussel-Halle-Vilvoorde om de federale regering ten val te brengen "en Verhofstadt buiten [te] dragen uit de Wetstraat 16". Hij zei dat via de Vlaamse regering gepoogd werd de federale regering kapot te maken en suggereerde dat het afgeschoten ontwerp-akkoord helemaal niet zo slecht was voor de Vlamingen als Spirit het voorstelde.

In een interview met het weekblad *Humo* (24 mei) legde vice-premier Vande Lanotte de verantwoordelijkheid voor de mislukking van de onderhandelingen over de splitsing van Brussel-Halle-Vilvoorde bij de Franstalige partijen, die het FDF achterna waren gelopen. Hij zei niet te begrijpen waarom de "Franstalige bourgeois die in de Rand de gewone Vlamingen verdringen" voor de PS belangrijker waren dan "de sukkelaars in Brussel", die niet benoemd kunnen worden omdat ze onvoldoende Nederlands kennen en voor wie de Vlaamse onderhandelaars bereid waren de tweetaligheidsverplichting te versoepelen. De Franstalige partijen verwierpen de kritiek. PS-ondervoorzitter Moureaux zei dat de Franstaligen hun eis tot uitbreiding van het Brusselse gewest hadden laten vallen en dat het Spirit was geweest dat de onderhandelingen had verlaten. Volgens MR-voorzitter Reynders zocht Vande Lanotte een zondebok voor de problemen die tijdens de onderhandelingen in het SP.A-Spiritkartel waren gerezen.

Uit een peiling van *De Standaard* en de VRT (28 mei) bleek dat de BHV-crisis weinig invloed had op de politieke voorkeur van de Vlamingen. Twee derde van de ondervraagden vond de kwestie geen regeringscrisis waard.

Intussen was het Brussel-Halle-Vilvoorde-vraagstuk van de politieke agenda verdwenen. In het politieke milieu leek er een consensus te zijn om het pas tijdens de coalitieonderhandelingen na de federale verkiezingen van uiterlijk juni 2007 op te lossen.

III. Het Generatiepact

De lage werkzaamheidsgraad (26,6%) bij de 55-plussers, die deels het gevolg is van financieel aantrekkelijke uitstaperegelingen (bruggpensioen en 'canada dry'), zet de financiering van het socialezekerheidsstelsel onder druk, zowel aan de uit-

gaven- als aan de inkomstzijde, en is al enkele jaren een bron van bezorgdheid in de politieke en de sociaal-economische wereld.¹¹

De regering had aangekondigd in het najaar 2004, parallel aan de onderhandelingen over het centraal akkoord 2005-2006, met de sociale partners te overleggen over maatregelen om oudere werknemers langer op de werkvloer te houden.¹² Om het zich als bijzonder moeilijk aandienende sociaal overleg niet te bezwaren, kwam ze daarvan terug en werd het 'loopbaaneindedebat' naar later verschoven. In de beleidsverklaring die hij op 12 oktober 2004 in het parlement had afgelegd, had premier Verhofstadt gezegd dat, om de activiteitsgraad van de 55-plussers te verhogen, de regering zou sleutelen aan de toegangsvoorwaarden, het bedrag, de (para)fiscale behandeling en de duur van de vervroegde uittredingsstelsels, maar niet zou raken aan de wettelijke pensioenleeftijd. Tegen het voorjaar 2005 zouden de regering en de sociale partners maatregelen nemen over het brugpensioen, en daarbij rekening houden met "de beperkte groep werknemers die het slachtoffer worden van herstructureringen of in zware arbeidsomstandigheden gewerkt hebben". De regering had alvast dertig voorstellen klaar om werknemers te stimuleren langer te werken, om werkgevers ertoe aan te zetten oudere werknemers langer in dienst te houden en om vervroegde uittreding te ontmoedigen.

A. De nota *Actief ouder worden*

Technische werkgroepen die in de eerste maanden van het verslagjaar het loopbaaneindedebat voorbereidden, vorderden maar moeizaam. De vakbonden beseften dat de kwestie erg gevoelig lag bij hun leden. Niet de lage activiteitsgraad bij de oudere werknemers vormde voor de bonden het grootste probleem, maar de werkloosheid bij jonge werknemers. Ze noemden de afschaffing van het brugpensioen onbespreekbaar en pleitten voor betere arbeidsvoorwaarden voor oudere werknemers en voor hogere pensioenuitkeringen. De vakbonden wilden het debat verruimen tot de hele werknemersloopbaan, de werkloosheid bij jongeren, vrouwen en allochtonen, en de financiering van de sociale zekerheid. Ze vonden steun bij PS-voorzitter Di Rupo die, in een interview met *Le Soir* (21 februari), zei dat eerst over de financiering van de sociale zekerheid en de welvaartvastheid van de pensioenen gepraat moest worden, en pas nadien over het brugpensioen. De werkgevers waren om macro-economische redenen voorstander van de af-

11. Onder 'canada dry' wordt het oneigenlijke gebruik van het brugpensioen verstaan. Het 'mechanisme' bestaat erin dat de werkgever een oudere werknemer die niet voor brugpensioen in aanmerking komt, ontslaat en ter aanvulling van de werkloosheidsuitkering een vergoeding geeft waarop geen sociale bijdrage wordt betaald. In een variatie neemt de werknemer deeltijdse loopbaanonderbreking en wordt hij voor het andere deel vrijgesteld van prestaties; bovenop de tijdskredietpremie krijgt hij een vergoeding van de werkgever. 'Canada dry'-regelingen verhogen de werkloosheidsuitgaven en doen de inkomsten van de sociale zekerheid dalen.
12. Een Belgische werknemer stopt op gemiddeld 58 jaar en na een loopbaan van 36 jaar met werken, tegenover gemiddeld 60,5 jaar en een loopbaan van 41 jaar in de Europese Unie.

Mark Deweerdt

schaffing van het brugpensioen en de leeftijdgebonden loonschalen, en van (para)fiscale maatregelen om werknemers aan te moedigen langer te werken en te ontmoedigen vervroegd uit te treden. De werkgeversorganisaties moesten er echter rekening mee houden dat vele ondernemers in het brugpensioen een middel zagen om bij de afslanking (“herstructurering”) van hun bedrijf de sociale vrede te bewaren en dat ze gemakkelijk naar ‘canada dry’-formules grepen om zich met overheidsgeld van oudere, dure werknemers te ontdoen.

Op 9 maart ontving minister van Werk Van den Bossche de vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties en de vakbonden om een stand van zaken op te maken. Er werd afgesproken dat ze met de vakbonden en de werkgeversorganisaties afzonderlijk de onderhandelingsruimte zou aftasten en op basis daarvan een onderhandelingsvoorstel zou doen. De bonden dreigden met een algemene staking indien het voorstel te diep in het brugpensioenstelsel zou ingrijpen.

In de Kamer sprak Van den Bossche op 28 april de hoop uit dat er tegen de zomer “minstens een aanzet” tot oplossing zou zijn. Een koppeling van loopbaaneinde-maatregelen aan de financiering van de sociale zekerheid vond zij niet aangewezen wegens het risico dat “[wij] de kar zodanig verzwaren dat ze niet meer vooruit raakt”. Los van het loopbaaneinde-debat zouden er wel maatregelen genomen worden om meer jongeren aan het werk te krijgen.

Het ABVV plaatste het jaarlijkse 1-meifeest in het teken van de financiering van de sociale zekerheid. In krantenadvertenties en toespraken verdedigde het socialistische vakverbond opnieuw de invoering van een algemene sociale bijdrage (ASB) van 1,5%, niet alleen op de lonen, maar ook op de inkomsten van zelfstandigen en vennootschappen en op de opbrengst uit vermogens – een idee dat ook de PS en het christelijke vakverbond niet ongenegen waren. SP.A-voorzitter Stevaert kantte zich in zijn 1-meitoespraak tegen de ASB, die hij een “nieuwe, specifieke belasting” noemde. Minister van Pensioenen Bruno Tobback (SP.A) zei dat de ASB er “met ons” niet zou komen.

Het eigenlijke loopbaandebat begon op 13 juni. Premier Verhofstadt en minister Van den Bossche legden aan de ‘Groep van Tien’, de toponderhandelaars van de vakbonden (ABVV, ACV en ACLVB) en de werkgeversorganisaties (VBO, Unizo, UCM en Agrofront), de nota *Actief ouder worden* voor die de regering enkele dagen voordien (9 juni) besproken had. Er werd afgesproken dat een beperkte regeringsdelegatie (de premier, de vice-premiers Onkelinx en Reynders, en minister Van den Bossche) en een beperkte delegatie van de sociale partners (telkens één vertegenwoordiger van het ABVV, het ACV, het VBO en Unizo) tot aan het zomerreces informeel zouden overleggen over de nota. Na het reces zouden formele onderhandelingen beginnen, die afgerond zouden worden tegen 11 oktober, de dag van de federale beleidsverklaring. Intussen zouden twee regeringswerkgroepen maatregelen voorbereiden over de financiering van de sociale zekerheid resp. de welvaartvastheid van de pensioenen. Daarmee koppelde de regering loopbaaneinde-maatregelen toch aan de financiering van de sociale zekerheid en de welvaartvastheid van de uitkeringen, zoals de vakbonden en de PS hadden gevraagd.

De nota *Actief ouder worden* bevatte 67 maatregelen om de beroepsbevolking langer aan het werk te houden. De regering schreef dat de realisatie ervan niet zonder slag of stoot zou gaan en een wijziging in de visie op oudere werknemers vereiste, waarvoor informatie en sensibilisatie van werkgevers, werknemers en de hele maatschappij noodzakelijk waren.

Volgens de nota zou vanaf 2011 het gewone brugpensioen in plaats van op 58 jaar en na een loopbaan van 25 jaar, nog maar mogelijk zijn na een loopbaan van 40 jaar, behalve voor werknemers met een zwaar beroep. Bij collectief ontslag zou brugpensioen vanaf 50 of 52 jaar mogelijk blijven, maar de voorwaarden om als bedrijf in herstructurering erkend te worden, zouden worden verscherpt. De betrokken bruggepensioneerden zouden tot hun 58ste verjaardag beschikbaar moeten blijven voor de arbeidsmarkt.

Werknemers die op 60 jaar en na een loopbaan van 35 jaar met vervroegd pensioen gaan, zouden voor elk jaar van vervroegde uittreding 4% van het pensioenbedrag moeten inleveren ("pensioenmalus"). Omgekeerd zouden werknemers die na hun 60ste blijven werken of die langer dan 40 jaar werken een maandelijkse "pensioenbonus" krijgen van 25 euro per extra jaar, met een maximum van 125 euro. Het kapitaal van een groepsverzekering zou maar vanaf 65 in plaats van 60 jaar uitgekeerd kunnen worden.

'Canada dry'-formules zouden niet langer vrijgesteld worden van sociale bijdragen. Het recht op voltijds tijdskrediet zou worden beperkt tot één in plaats van vijf jaar. Oudere werknemers zouden betere toegang krijgen tot vorming, alsook het recht op loopbaanplanning, aangepaste arbeidsomstandigheden en outplacement na ontslag. Werknemers van meer dan 50 jaar zouden een deel van hun eindejaarspremie kunnen inruilen voor vakantiedagen en een onvoorwaardelijk recht krijgen op tijdskrediet (4/5de vanaf 50, halftijds vanaf 60 jaar).

De nota stelde een extra lastenverlaging voor 55-plussers in het vooruitzicht en gaf werkgevers meer mogelijkheden om de werkinhoud van oudere werknemers te wijzigen en hen soepeler in te zetten. Aan de sociale partners werd gevraagd tegen 2007 een voorstel te doen om in de loonschalen van bedienden de leeftijdsfactor af te zwakken.

Daags na de publicatie namen de socialisten afstand van de "pensioenmalus". Minister Tobbac zei gekant te zijn tegen het "voorstel van de werkgevers". Minister van Sociale Zaken Rudy Demotte (PS) zei dat een malusregeling sommige gepensioneerden onder de armoedegrens zou brengen. Beiden beklemtoonden dat de ministerraad de nota weliswaar besproken maar niet goedgekeurd had en dat het om een werkdocument ging met voorstellen van werkgevers, werknemers en ministeriële kabinetten.

De vakbondsbesturen bespraken de nota op 28 juni en hadden er felle kritiek op. De scherpste reactie kwam van het ACV. Voorzitter Luc Cortebeek zei dat voor de christelijke vakbond de nota dertien "breekpunten" bevatte en dreigde met een 24-urenstaking of met vrijdagstakingen indien de regering daar geen rekening zou houden. Volgens de vakbonden zou het gewone brugpensioen zo goed als onmogelijk worden voor vrouwen en bedienden. Ze vreesden een forse toename

Mark Deweerdt

van het aantal gedwongen ontslagen, doordat het voor een bedrijf moeilijker zou worden werknemers vanaf 52 jaar met brugpensioen te laten gaan. De bonden verwierpen voorts de beschikbaarheid van bruggepensioneerden voor de arbeidsmarkt, de “pensioenmalus”, de beperking van het voltijdse tijdskrediet tot één jaar en de afbouw van de leeftijdgebonden loonschalen.

De werkgeversorganisaties waren verontwaardigd over de afwijzende reactie van de vakbonden, noemden hun houding “onverantwoord” en riepen ze op alsnog het debat te voeren. Minister Van den Bossche erkende dat de kans op een akkoord kleiner was geworden en riep eveneens de bonden op hun maatschappelijke verantwoordelijkheid op te nemen.

Op 9 juli zei PS-voorzitter Di Rupo in *Het Belang van Limburg* dat de regering-Verhofstadt, na de mislukte onderhandelingen over de uitbreiding van het koerierbedrijf DHL op de luchthaven van Zaventem (in 2004¹³) en over Brussel-Halle-Vilvoorde (in de lente, zie supra), “geen recht op een derde mislukking” had. Indien ze er niet zou in slagen een akkoord te sluiten over loopbaaneindemaatregelen, zou er een “fundamenteel probleem” rijzen. Di Rupo zei dat de nota *Actief ouder worden* “veel te ver” ging en dat zijn partij in september met een eigen voorstel zou komen.

De acht leden van de ‘coördinatiegroep’ kwamen verschillende keren informeel bijeen. Over het verloop van de gesprekken lekte niets uit. Op 19 juli had de laatste vergadering vóór het zomerreces plaats. Er werd afgesproken het overleg op 25 augustus te hervatten.

B. De nota-Demotte over de financiering van de sociale zekerheid

Intussen was er een discussie ontstaan over de financiering van de sociale zekerheid. Volgens *De Morgen* (13 juni) werkte premier Verhofstadt aan een “globaal plan” of “crisisplan” dat voorzag in een verhoging van de BTW op goedkope producten uit lagelonenlanden om een verdere verlaging van de lasten op arbeid, meer bepaald ploegenarbeid, te financieren, en in een informatiecampagne bij buitenlandse investeerders over de belastingaftrek voor risicokapitaal.¹⁴

In een reactie wees de PS een BTW-verhoging van de hand. Vice-premier Onkelinx pleitte andermaal voor een algemene sociale bijdrage, in combinatie met een “robbotaks”, een heffing op de toegevoegde waarde die een bedrijf creëert. MR-

13. M. DEWEERDT, Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 2004, *Res Publica*, 2005, 2-3, pp. 172-181.

14. Met het oog op de EU-top van 22-23 maart had Verhofstadt al op 17 februari een verschuiving van de lasten op arbeid naar indirecte belastingen op consumptie voorgesteld. Het voorstel maakte deel uit van zijn ‘vijfkamp’ voor een Europese groeistrategie. Op 28 juni, bij de voorstelling van een actieplan van de federale, de Vlaamse en de Brusselse regering voor de versterking van de concurrentiekracht van de autosector, zei Verhofstadt dat hij de regering zou voorstellen de korting op de bedrijfsvoorheffing voor ploegenarbeid, die op 1 juli van 1% naar 2,5% zou worden verhoogd, vanaf 2006 met nog eens 8,5 procentpunten op te trekken. Voor de belastingaftrek voor risicokapitaal, zie IV.A bij ‘Notionele intrestaftrek’.

voorzitter Reynders was er eveneens voorstander van de sociale bijdragen niet meer uitsluitend op de loonsom te berekenen, maar ook op de toegevoegde waarde, zodat kapitaalintensieve bedrijven (banken, verzekeringsmaatschappijen, telecommunicatiebedrijven, ...) meer zouden bijdragen tot de financiering van de sociale zekerheid. De SP.A zei bereid te zijn te praten over een verschuiving van een belasting op arbeid naar een belasting op consumptie, maar "binnen sociaal aanvaardbare klijlijnen". Voor de financiering van de sociale zekerheid dacht de SP.A in de eerste plaats aan energie- of milieubelastingen of een belasting op vermogens. De vakbonden herhaalden voorstander te zijn van een algemene sociale bijdrage. De werkgevers reageerden afwachtend, maar de distributiesector kantte zich tegen een BTW-verhoging.

De Nationale Arbeidsraad (NAR) bracht op 12 juli een 'advies' uit over een alternatieve financiering van de sociale zekerheid, zoals de regering in september 2004 had gevraagd. Wegens enerzijds meningsverschillen tussen werkgevers en werknemers en anderzijds onvrede bij alle sociale partners over het feit dat ze niet betrokken waren bij de werkgroep over de financiering van de sociale zekerheid die de regering intussen had opgericht, bleef het advies beperkt tot een technisch rapport over de ontwikkeling van de inkomsten en de uitgaven van het socialezekerheidsstelsel voor werknemers. De partners waren het erover eens dat het stelsel steeds meer solidariteitsuitgaven dekte, ten nadele van het verzekeringsprincipe, zijn kernopdracht, en dat de vervangingsinkomens onvoldoende aangepast waren aan de loonontwikkeling.

Op 14 juli lekte in *De Morgen* en *Le Soir* de inhoud uit van de nota "Structurele financiering van de sociale zekerheid in België – Voor een nieuw sociaal contract" van minister Demotte. Hij stelde daarin voor de sociale bijdrage te verlagen van werknemers met een laag loon, van werknemers die ouder zijn dan 50 jaar en voor nacht- en ploegenarbeid, en de sociale uitkeringen te koppelen aan de welvaarts-groei. Voor de financiering van de sociale zekerheid schoof de nota drie nieuwe bronnen naar voor: een heffing op de toegevoegde waarde van bedrijven; een hervorming van de bijzondere sociale bijdrage, zodat lage en middelgrote inkomens minder en hoge inkomens meer zouden bijdragen en ook roerende en onroerende inkomsten zouden bijdragen tot de financiering van de sociale zekerheid¹⁵; de toewijzing van een vast deel van de personen- en de vennootschapsbelasting aan de sociale zekerheid.

De VLD schoot de nota meteen af. Voorzitter Somers zei dat Demotte de lasten op arbeid niet verlaagde maar verschoof, en met de "robbottaks" een zware hypotheek legde op de economie. Het VBO en Unizo noemden de nota een "regelrechte aanval op de innovatieve bedrijven en dus de werkgelegenheid" en een "breekpunt voor de werkgevers". De vakbonden reageerden veeleer positief. Minister

15. De bijzondere sociale bijdrage op het loon van werknemers en ambtenaren was in 1994 ingevoerd voor jaarlonen vanaf 18.600 euro. Het bedrag was afhankelijk van het loon, maar nam niet meer toe vanaf 60.000 euro.

Mark Deweerdt

Demotte preciseerde dat het om een werkdocument ging en dat de verschillende scenario's en berekeningen nog niet rond waren.

C. De oriëntatienota van de regering en de ABVV-staking van 7 oktober

Op 25 augustus hervatte de 'coördinatiegroep' het informele overleg over de nota *Actief ouder worden*.

In zijn 'rentreetoespraak' aan het einde van de *Université d'été* van zijn partij, zei PS-voorzitter Di Rupo op 26 augustus dat de regering er zich niet toe mocht beperken maatregelen te nemen over het loopbaaneinde, maar met een "nieuw sociaal contract" moest komen over de werkgelegenheid, de sociale zekerheid en de sociale uitkeringen.¹⁶ Hij sprak van een verlaging van de loonkosten voor laagverdieners en 50-plussers, een structurele financiering van de sociale zekerheid die het "taboe van een billijke heffing op de inkomens uit kapitaal" doorbrak en de koppeling van de sociale uitkeringen aan de groei van het bruto binnenlands product (BBP).

Op 13 september gaf de regering de 'Groep van Tien' een stand van zaken van de informele gesprekken over de nota *Actief ouder worden* en van de werkzaamheden van de regeringswerkgroepen over de financiering van de sociale zekerheid en de welvaartsvastheid van de pensioenen. Afgesproken werd dat de regering de sociale partners op 21 september inzage zou geven van een nota met onderhandelingsvoorstellen en dat de werkgeversorganisaties en de vakbonden heel snel hun bestuursorganen zouden informeren.

Op 15 september trokken de LBC-NVK en de BBTK, de bediendecentrales van het ACV resp. het ABVV, in een gezamenlijk persbericht van leer tegen het voorneemen oudere werknemers bij een bedrijfsherstructurering zes maanden begeleiding te geven vooraleer ze met brugpensioen zouden kunnen gaan. De twee bonden noemden het "onbespreekbaar" dat die zes maanden in mindering zouden worden gebracht van de opzegtermijn en dat op die manier de opzegregeling voor bedienden op de helling zou worden gezet. Volgens waarnemers brachten de bediendebonden met hun standpunt de onderhandelaars van het ACV en het ABVV in een lastig parket op een ogenblik dat er een relatief optimisme heerste over de slaagkansen van het loopbaaneindeoverleg.

Op 19 september kwam het kernkabinet een eerste keer bijeen om te beraadslagen over de maatregelen die de regering aan de sociale partners zou voorleggen. *De Tijd* en *Le Soir* schreven op 20 september dat in een nota die aan het kabinet-Verhofstadt werd toegeschreven, sprake was van een forse vermindering of zelfs afschaffing van de kinderbijslag voor het eerste kind en van een vermindering van het kraamgeld en de kinderbijslag vanaf het derde kind. De liberale regeringspar-

16. Vice-premier Onkelinx had in een interview met *Le Soir* van 16 juni al gesproken van "een nieuw sociaal contract" met die drie bestanddelen. Ze zei dat "ons sociaal model in één keer zal evolueren".

tijen dachten volgens de kranten ook aan de invoering van een franchise in de ziekteverzekering, aan het uitstellen van de indexerings van de ambtenarenlonen en de sociale uitkeringen, en aan een nieuwe "eenmalige bevrijdende aangifte".¹⁷ De VLD ontkende de intentie te hebben de kinderbijslag te verminderen. Volgens de partij ging het om een van de vele ideeën in een informele inventaris van overheidsuitgaven, die was opgesteld door een werkgroep die het begrotingsoverleg voorbereidde. De liberalen wezen de PS als bron van het lek aan en beschuldigden de partij van "intoxicatie" en van een manoeuvre om de aandacht af te leiden van wantoestanden in sociale huisvestingsmaatschappijen in Wallonië waar Franstalige socialisten bij betrokken waren (zie XII. De evolutie in de politieke partijen). Het perslek wees volgens waarnemers op een gespannen sfeer in de coalitie.

Op 20 september kwam omstreeks 19.30 uur de regeringstop opnieuw bijeen. Tegen 4 uur in de ochtend van 21 september werden de topministers het eens over een *Oriëntatienota van de federale regering voor de sociale partners*, die premier Verhofstadt "een kader" noemde "waarbinnen we verder willen onderhandelen".

Als tegemoetkoming aan de vakbonden begon de nota met een kort hoofdstuk over de tewerkstelling van jongeren, waarin de regering de maatregelen overnam van het plan tegen de jeugdwerkloosheid dat ze op 20 juli had goedgekeurd (zie VIII. Het werkgelegenheids- en sociaal beleid). Het tweede hoofdstuk nam de belangrijkste bepalingen van de nota *Actief ouder worden* over, die op bepaalde punten verduidelijkt, aangepast of afgezwakt waren. De regering kwam terug van het voornemen het gewone brugpensioen pas na een loopbaan van 40 jaar toe te kennen, maar zou wel de brugpensioenleeftijd (58 jaar) optrekken. De nota vermeldde geen leeftijd, maar officieus was er sprake van 60 jaar. Het idee van een "pensioenmalus" kwam in de nota niet meer voor. De beperking van het voltijdse tijdscrediet tot één jaar zou niet gelden bij loopbaanonderbreking voor opleiding of om arbeid en gezin beter te combineren. Bijverdienen na de wettelijke pensioenleeftijd (65 jaar) zou makkelijker en lonender worden, maar moeilijker vóór die leeftijd.

Voor het brugpensioen op 50 of 52 jaar bij een bedrijfsherstructurering vroeg de regering de sociale partners een nieuwe definitie op te stellen van 'bedrijf in herstructurering'. In geval van collectief ontslag zouden de betrokken werknemers gedurende zes maanden begeleid worden door een tewerkstellingscel, met behoud van hun opzegvergoeding. Pas na die zes maanden zouden werknemers voor wie geen passende baan werd gevonden, recht op brugpensioen krijgen. Werknemers die weigeren zich te laten begeleiden, zou de toegang tot het brugpensioen worden ontzegd. De werknemers zouden verplicht worden een passend werkaanbod te aanvaarden en in geval van brugpensioen beschikbaar moeten blijven voor de arbeidsmarkt tot de leeftijd van het conventionele brugpensioen.

17. De eenmalige bevrijdende aangifte (EBA) was de fiscale regularisatie waarvan in 2004 gebruik was kunnen worden gemaakt, zie M. DEWEERDT, *a.w.*, pp.191-193.

Mark Deweerdt

Opmerkelijk was dat de regering beloofde een einde te maken aan de fiscale discriminatie tussen nieuwe en oude bruggepensioneerden.¹⁸ Ze kwam daarmee tegemoet aan een oude eis en een van de dertien “breekpunten” van het ACV.

Het derde en laatste hoofdstuk van de oriëntatienota had als opschrift “Een nieuw sociaal contract voor een sterke en solidaire sociale zekerheid”. De regering stelde zich daarin tot doel vanaf 2006 het financiële evenwicht van de sociale zekerheid te garanderen en de financiering minder te laten afhangen van bijdragen op het arbeidsinkomen. Over de ‘alternatieve’ financiering bleef de nota vaag, al zei de regering wel dat ze “specifieke aandacht” zou besteden aan de toewijzing aan de sociale zekerheid “van bijkomende roerende inkomsten en van fiscale (directe en indirecte, bedrijfsvoorheffing) terugverdieneffecten ten gevolge van de lastenverlagingen”. Wanneer de uitgaven voor gezondheidszorg sneller zouden groeien dan de sociale bijdragen, zou de Staat vanaf 2008 “de nodige maatregelen treffen om de financiering te verzekeren”. Daarmee werd bedoeld dat het tekort uit de algemene begrotingsmiddelen zou worden bijgepast.

In dat hoofdstuk van de oriëntatienota was er voorts sprake van een additionele lastenverlaging voor laagverdieners, oudere werknemers en jongeren, van een verdere verlaging van de lasten op ploegen- en nachtarbeid en van fiscale stimuli voor wetenschappelijk onderzoek.

Ten slotte bevestigde de regering de pensioenen en andere sociale uitkeringen vanaf 2007 welvaartsvast te maken, zoals op de bijzondere vergadering van de ministerraad van Raversijde (20 maart 2004) was beslist.¹⁹

In een gezamenlijke mededeling zeiden de werkgeversorganisaties op 23 september bereid te zijn met de regering te onderhandelen over de oriëntatienota. Ze wezen er wel op dat de nieuwe regels voor bedrijfsherstructurering geen extra kosten mochten veroorzaken en dat de lastenverlaging niet gebruikt mocht worden om een loonsverhoging te financieren.

Ook de vakbonden gaven hun onderhandelaars op 23 september een mandaat om op basis van de oriëntatienota onderhandelingen te beginnen. Tegelijk eisten ze een “fundamentele herziening” (ABVV) resp. “een grondige bijsturing” van de nota “conform onze breekpunten” (ACV). Terwijl het ACV en de ACLVB onderhandelingsruimte zagen voor een vergelijk, sprak het ABVV een veto uit tegen de verhoging van de brugpensioenleeftijd en tegen een verstrakking van de regels voor brugpensioen bij bedrijfsherstructurering. Het socialistische vakverbond dreigde ermee op 7 oktober te staken.

De regering nam op 27 september officieel kennis van het antwoord van de sociale partners op haar oriëntatienota. Er werd afgesproken vanaf 29 september “be-slissende onderhandelingen” te voeren. Eerste minister Verhofstadt zei dat er

18. Voor een gehuwde werknemer die na 1 januari 2004 met brugpensioen was gegaan, werd de belastingvermindering zoals voorheen toegepast op het samengevoegde inkomen. Voor eerdere bruggepensioneerden werd de belastingvermindering sinds 1 januari 2004 op het inkomen van elk van de echtgenoten toegepast.

19. M. DEWEERDT, *a.w.*, pp. 145-146.

ruimte was om de nota bij te sturen en dat de regering de onderhandelingen in elk geval op 8 oktober zou afsluiten, met of zonder akkoord van de sociale partners. Op die manier kon ze de uitkomst van de onderhandelingen opnemen in de beleidsverklaring van 11 oktober en er rekening mee houden bij de laatste fase van de opmaak van de begroting van 2006. Verhofstadt zei dat de sociale partners hoe dan ook betrokken zouden worden bij de uitvoering van de regeringsbeslissingen, zelfs indien ze er niet mee akkoord zouden gaan.

Op 28 september zaten de drie vakbonden samen om hun onderhandelingsstrategie te bepalen, maar ze werden het niet eens. Het ABVV kondigde voor 7 oktober een 24-urenstaking aan in zowel de particuliere als de openbare sector. Het ACV en de ACLVB zeiden niet te zullen meestaken om het overleg alle kansen te geven, maar latere acties niet uit te sluiten. ACV-voorzitter Cortebeek gewaagde van een staking op 10 oktober. Waarnemers brachten de harde opstelling van het ABVV in verband met het machtsvacuüm dat door het vertrek van voorzitter Mia De Vits, in maart 2004, was ontstaan. De overgangsleiding, met voorzitter André Mordant en algemeen secretaris Xavier Verboven, zou onvoldoende gezag hebben om op te tornen tegen de centrales die over een ruime autonomie beschikken. De werkgevers reageerden furieus op de stakingsaanzegging van het ABVV en zeiden dat staken en onderhandelen niet samen gingen. Premier Verhofstadt zei via zijn woordvoerder dat het “moeilijker maar vooral veel moediger [is] een akkoord na te streven dan te staken”.

Op 29 september zaten de regering en de ‘Groep van Tien’ een eerste keer bijeen om de oriëntatienota te bespreken, maar ze kwamen niet verder dan het hoofdstukje over de jongerenwerkloosheid en de bepalingen over vorming en opleiding van oudere werknemers in het tweede hoofdstuk.

Tijdens de tweede vergadering, op 4 oktober, legde de regering een nota voor waarin ze haar voorstellen betreffende de sociale zekerheid verduidelijkte. Vanaf 2006 zou jaarlijks 15% van de opbrengst van de roerende voorheffing aan de sociale zekerheid worden toegewezen. In 2006 en 2007 zou 15 miljoen resp. 160 miljoen euro worden vrijgemaakt om sommige uitkeringen te verhogen; vanaf 2008 zouden alle uitkeringen structureel aan de welvaartsstijging gekoppeld worden. De vakbonden reageerden tevreden. Cortebeek sprak van een “grote stap voorwaarts”. De gesprekken over het loopbaaneinde zelf schoten op 4 oktober nauwelijks op. De regeringsdelegatie zag zich genooddaakt de ‘biechtstoelprocedure’ te gebruiken en de onderhandelaars van vakbonden en werkgevers apart te spreken. Op 5 oktober besliste het ABVV zijn stakingsaanzegging voor 7 oktober te handhaven omdat het overleg onvoldoende was gevorderd. Het ACV vond dat de regering “belangrijke openingen” had gemaakt en dat er geen reden was om te staken, en schortte zijn stakingsaanzegging voor 10 oktober op. De liberale bond steunde die beslissing. De breuk in het vakbondsfront was daarmee bezegeld.

De werkgeversorganisaties verspreidden op 5 oktober in de bedrijven een gezamenlijk pamflet waarin ze wezen op de noodzaak de activiteitsgraad te verhogen en stelden dat een staking niets zou oplossen en enkel de bedrijven, hun klanten en hun werkwillige personeelsleden zou treffen.

Mark Deweerdt

Op 6 oktober verscheen in de kranten een advertentie waarin het ACV tien redenen opsomde om niet te staken. Het initiatief deed de spanning tussen de twee grote bonden verder oplopen. Het ABVV verweet de christelijke vakbond de staking van 7 oktober te willen breken door het zo voor te stellen, dat “vage regeringsbeloften al verworven zijn”.

De ABVV-staking verstoorde op 7 oktober het economische leven in aanzienlijke mate. Het socialistische vakverbond sprak van een “overdonderend succes” en zei dat vele ACV- en ACLVB-leden aan de actie hadden deelgenomen, maar de christelijke en de liberale bond spraken dat tegen. Volgens de werkgevers nam in Vlaanderen 10% van de werknemers aan de staking deel, in Wallonië iets meer. Het openbaar vervoer lag grotendeels stil, ook al omdat alle spoorbonden een oorspronkelijk voor 11 oktober aangekondigde bedrijfsinterne staking naar 7 oktober hadden vervroegd. De stakingsoproep werd het best gevolgd in de haven van Antwerpen, in de warenhuizen en in grote bedrijven. Unizo zei dat in maar 6% van de KMO's gestaakt werd, maar dat 15% van de bedrijven moeilijk of niet bereikbaar was doordat stakersposten de toegang naar bedrijventerreinen hadden afgesloten.²⁰

In regeringskringen werd de politieke impact van de 24-urenstaking geminimaliseerd. Premier Verhofstadt zei de ongerustheid in grote lagen van de bevolking te begrijpen en beklemtoonde dat er diepgaande ingrepen nodig waren om de welvaart veilig te stellen en dat de regering met de hervormingen zou doorgaan. De werkgevers zeiden dat het ABVV zich buitenspel had gezet, een mening die gedeeld werd door de meeste krantencommentaren, die de staking scherp veroordeelden.

D. Het Generatiepact en de vakbondsbetoging van 28 oktober

Daags na de staking kwamen de regering en ‘Groep van Tien’ opnieuw bijeen voor wat als de “ultieme” onderhandelingsronde werd aangekondigd. Uit indiscreties bleek dat het ABVV geen rol van betekenis meer speelde en dat de regering en de werkgeversorganisaties de facto alleen nog met het ACV en de ACLVB praatten. In de vooravond gingen de onderhandelaars zonder akkoord uiteen, maar met de afspraak elkaar twee dagen later, op 10 oktober, weer te zien. Volgens premier Verhofstadt was de vergadering moeilijk verlopen, maar bleef een akkoord mogelijk.

Op 9 oktober zat de regering bijeen om de begroting voor 2006 op te maken. Ze besloot de lasten op arbeid tegen eind 2007 met nog eens 960 miljoen euro te verlagen, waarvan bijna de helft voor ploegenarbeid, en met het oog op de structure-

20. Met een dwangsom had de rechtbank van eerste aanleg van Leuven op verzoek van de Kamer van Koophandel een einde gemaakt aan de blokkade van de industriezone van Haasrode.

le financiering vanaf 1 januari 2006 aan de sociale zekerheid, naast 15% van de roerende voorheffing, jaarlijks 32,5% van de opbrengst van de accijnzen op tabak toe te wijzen. Vanaf 1 januari 2007 zou ook een jaarlijks vast te stellen bedrag van de inkomsten van de personen- en de vennootschapsbelasting aan de sociale zekerheid worden toegewezen als fiscaal terugverdieneffect op de nieuwe vermindering van de werkgeversbijdrage.

De "beslissende onderhandelingsronde" tussen de regeringstop en de 'Groep van Tien' op 10 oktober begon om 9 uur. Omstreeks 17 uur kondigde premier Verhofstadt aan dat de regering het eens was geworden over een "Generatiepact", waarvan werkgeversorganisaties en vakbonden akte hadden genomen en dat ze ter beoordeling aan hun achterban zouden voorleggen.

Het Generatiepact nam uit de oriëntatienota de maatregelen over om de werkgelegenheid bij jongeren te verhogen en bevestigde de beslissingen die de regering genomen en meegedeeld had in verband met de financiering van de sociale zekerheid, de verhoging van de sociale uitkeringen en de lastenverlaging.

Wat het loopbaaneinde betreft, bepaalde het Generatiepact dat de brugpensioenleeftijd in 2008 opgetrokken wordt van 58 tot 60 jaar en na een loopbaan van 30 jaar. Tegen 2012 wordt de vereiste loopbaanduur verlengd tot 35 jaar. Op de regel zijn er uitzonderingen voor werknemers met een zwaar beroep (onder meer ploegen- en nachtarbeid) of een loopbaan van 38 jaar, en voor arbeidsongeschikte bouwvakkers; afspraken in lopende brugpensioen-CAO's zouden worden gehonoreerd. Indien in 2011 de activiteitsgraad niet anderhalf keer zo snel zou zijn gegroeid als in de 15 'oude' lidstaten van de Europese Unie, zou de loopbaanvoorwaarde opgetrokken worden tot 40 jaar. Indien dat in 2013 nog steeds niet het geval zou zijn, zouden er op de regel geen loopbaanuitzonderingen meer worden gemaakt.

Een bedrijf dat tot collectief ontslag wenst over te gaan, moet eerst alternatieve oplossingen onderzoeken, bijvoorbeeld arbeidsherverdeling, een afscheidspremie geven aan wie het bedrijf vrijwillig verlaat en een tewerkstellingscel oprichten die gedurende zes maanden werknemers begeleidt bij het zoeken van een nieuwe baan. Alleen werknemers die op het ogenblik van de aankondiging van het collectieve ontslag aan de leeftijdsvoorwaarde (50 of 52 jaar) voldoen, komen nog in aanmerking voor brugpensioen.

Werknemers die in geval van collectief ontslag niet deelnemen aan of onvoldoende meewerken met de tewerkstellingscel verliezen tijdelijk of definitief hun recht op brugpensioen. Een werknemer die tijdens de begeleiding een nieuwe baan vindt, ontvangt de aanvullende vergoeding die het bedrijf had moeten betalen wanneer hij met brugpensioen zou zijn gegaan. Hij behoudt het recht op brugpensioen, zelfs wanneer hij na een tijd zijn nieuwe baan verliest. Een oudere werknemer die tijdens de begeleidingsperiode geen nieuwe baan vindt en met brugpensioen gaat, moet beschikbaar blijven voor de arbeidsmarkt tot 60 jaar, de leeftijd van het conventionele brugpensioen.

De kosten van het brugpensioen worden solidair gedragen door een bijdrage van alle werkgevers aan een interprofessioneel fonds.

Mark Deweerdt

Om het gebruik te ontmoedigen, wordt bij nieuwe pseudo-brugpensioenen ('canada dry') een sociale bijdrage (32,51% voor de werkgever en 13,07% voor de werknemer) geheven op de aanvullende vergoeding die werkgevers betalen aan werknemers die een werkloosheidsvergoeding of een tijdskredietpremie krijgen.

Om werknemers aan te sporen langer te werken, wordt een "pensioenbonus" uitgekeerd aan wie na zijn 60ste verjaardag blijft werken. Ook zelfstandigen die tot hun 62ste blijven werken of een loopbaan van 44 jaar hebben, krijgen een "pensioenbonus". De "pensioenmalus" in het socialezekerheidsstelsel van zelfstandigen wordt geleidelijk afgebouwd.

Voor (brug)gepensioneerden wordt het geleidelijk onmogelijk bij te klussen vóór de wettelijke pensioenleeftijd (65 jaar). Omgekeerd mogen gepensioneerden na hun 65ste meer en op termijn zelfs onbeperkt bijverdienen. De belasting op het kapitaal van een groepsverzekering wordt verlaagd van 16,5 naar 10% wanneer het pas op 65 in plaats van 60 jaar wordt uitgekeerd.

Om de loopbaan van oudere werknemers aantrekkelijker te maken, krijgen 55-plussers een onbeperkt recht op 4/5de tijdskrediet. 45-plussers krijgen het recht op een tweejaarlijks gesprek met een bedrijfsverantwoordelijke over hun loopbaanperspectieven, en om de vijf jaar toegang tot externe loopbaandienstverlening. Werknemers tussen 50 en 55 jaar kunnen (een deel van) hun eindejaarspremie omzetten in vakantiedagen. Aan werknemers van 45 jaar en ouder die ontslagen worden, moet de werkgever outplacement aanbieden. Oudere werknemers die lichter werk gaan doen, krijgen tijdelijk een compensatie voor het loonverlies.

Het recht op voltijds tijdskrediet wordt tot één in plaats van vijf jaar beperkt, behalve indien het wordt opgenomen voor zorg voor kinderen tot 8 jaar, voor zorg voor zieke familieleden of voor het volgen van een opleiding.

Het Generatiepact voorzagt voorts in een tijdelijke lastenverlaging ter ondersteuning van experimenten om de loonspanning tussen ouderen en jongeren te verminderen.

Algemeen secretaris Verboven zei dat het ABVV het Generatiepact objectief zou evalueren, maar zag nog altijd knelpunten. ACV-voorzitter Cortebeek zei dat tijdens de onderhandelingen het onderste uit de kan was gehaald, maar dat hij het pact niet als een "overwinning" zou voorstellen.

Cortebeek haalde op 12 oktober fel uit naar het ABVV. Hij zei dat ACV-militanten die in de bedrijven de werknemers objectief wilden informeren over het Generatiepact daarin gehinderd werden door ABVV'ers. Hij verweet de socialistische vakbond, alsook de regering en sommige media, verkeerde informatie te verspreiden. Het ABVV zei dat brugpensioen nagenoeg onmogelijk zou worden voor bedienden en voor vrouwen. Volgens het ACV zouden na 2012 nog steeds meer werknemers op 58 dan op 60 jaar met brugpensioen kunnen gaan. De christelijke vakbond nam het premier Verhofstadt kwalijk dat hij in de beleidsverklaring van 11 oktober sterk beklemtoond had dat 60 jaar de normleeftijd voor brugpensioen wordt en 58 jaar de uitzondering. De vakbondsleiding zag daar een

gebrek aan waardering in voor haar constructieve houding tijdens de onderhandelingen.

Blijkbaar als gebaar aan het ACV zei Verhofstadt op 16 oktober in *De zevende dag* dat in een eerste fase meer mensen op 58 dan op 60 jaar met brugpensioen zouden kunnen gaan en dat de cijfers van het ACV correct waren, op voorwaarde dat de maatregelen om de werkzaamheidsgraad van oudere werknemers te verhogen, succes zouden hebben.

Het verloop van het loopbaaneindedebat had niet alleen een breuk in het vakbondsfront veroorzaakt, maar ook de relaties tussen de socialistische vakbond en de socialistische partijen verkoeld. Al na de staking van 7 oktober had ABVV-secretaris Verboven gezegd "erg ontgoocheld" te zijn in de socialistische ministers. Hij zei dat hij "meer [had] verwacht van de ministers van PS en SP.A. Sommige voorstellen die wij niet kunnen pruimen, komen zelfs van hen" (*De Standaard*, 8 oktober). Hoe gespannen de verhoudingen waren, kwam scherp tot uiting op 15 oktober. Deelnemers aan het SP.A-congres in Hasselt werden "onthaald" door een haag van boze ABVV-militanten die hen ostentatief de rug toekeerden. Op spandoeken en stickers stond te lezen: "SP.A, u laat ons in de steek. Wij keren u de rug toe." Vooral minister van Werk Van den Bossche kreeg bittere verwijten naar het hoofd geslingerd. Vande Lanotte, die op het congres geïnaugureerd werd als partijvoorzitter, zei dat het "pijnlijk [is] vrienden van jaren aan de andere kant te zien staan" en, impliciet verwijzend naar de afwijzing door het Vlaams Belang van het Generatiepact: "Wie de rug keert naar links, kijkt naar rechts".

Het verzet van de vakbondsbasis bleek ook uit het feit dat op 17 oktober in enkele Waalse bedrijven, onder meer Caterpillar en Glaverbel in Charleroi, en bij Volkswagen in Vorst het werk werd neergelegd uit protest tegen het Generatiepact.

Op 18 oktober verwierpen alle drie de vakbonden het Generatiepact. Ze struikelden vooral over de verhoging van de brugpensioenleeftijd, de nieuwe regels bij bedrijfsherstructurering en de invoering van een sociale bijdrage op pseudo-brugpensioenen. Om de regering onder druk te zetten het pact aan te passen, kondigden ze voor 28 oktober een nationale betoging aan, die door de centrales met een staking ondersteund kon worden. Verboven zei dat het ABVV zijn centrales zou oproepen te staken. Cortebeek, die zei dat hij zich niet teruggefloten voelde door de ACV-basis, legde meer de klemtoon op de betoging. Beide vakbondsleiders noemden het een "belangrijk signaal" dat de bonden "na de verdeeldheid van de jongste weken" de gelederen hadden gesloten.

Het VBO betreurde dat de vakbonden het Generatiepact afwezen en sprak van een "gebrek aan moed en aan een langetermijnvisie". Verhofstadt zei dat de regering niet zou zwichten.

In de aanloop naar de betoging werd op 24 oktober in verscheidene Waalse bedrijven gestaakt en hadden er in Charleroi, Namen en Bergen betogingen plaats.

Op 27 oktober vergaderde Socialistische Gemeenschappelijke Actie. Kopstukken van de SP.A, de PS, het ABVV en het socialistische ziekenfonds beraadden zich

Mark Deweerdt

over het Generatiepact en de verdeeldheid in de socialistische familie, maar de standpunten kwamen niet nader bij elkaar.²¹

Op 28 oktober betoogden in Brussel 80.000 tot 100.000 werknemers tegen het Generatiepact, meer dan de 67.000 waarop de bonden hadden gerekend. Op de metaal- en de chemiesector na, ondervonden de bedrijven weinig hinder van stakingen. Volgens Voka, het netwerk van Vlaamse ondernemingen, en Unizo werd in Vlaanderen in 8% van de bedrijven gestaakt en lag in 1% van de bedrijven het werk volledig stil. Anders dan op 7 oktober reden er wel treinen; het streekvervoer was daarentegen opnieuw grondig verstoord. Het aantal blokkades van industriezones, waar de werkgevers de vakbonden met mogelijke gerechtelijke stappen voor gewaarschuwd hadden, bleef beperkt.

De bonden toonden zich tevreden over de hoge opkomst. Verboven stelde meteen nieuwe acties in het vooruitzicht indien de regering het Generatiepact niet zou bijsturen. Cortebeek sprak van een "sterk signaal" aan de regering, zei dat nieuwe acties niet aan de orde waren, maar waarschuwde de regering daar wel voor indien ze tijdens de onderhandelingen over de uitvoeringsmodaliteiten van het Generatiepact niet aan de vakbondseisen zou tegemoetkomen.

Premier Verhofstadt zei dat de regering het Generatiepact volledig zou uitvoeren "omdat het noodzakelijk is voor de toekomst van het land, voor de sociale zekerheid en voor de toekomstige generaties". De werkgevers zeiden dat het Generatiepact "onverkort" moest worden uitgevoerd en dat er niet aan gesleuteld kon worden omdat anders "het evenwicht" ervan in het gedrang zou komen.

E. De nadere invulling van het Generatiepact

Op 5 november deelde de regering aan de sociale partners mee dat ze bijkomende maatregelen zou nemen om jongeren aan werk te helpen en om innovatie aan te moedigen. Ze nodigde vakbonden en werkgevers uit om vanaf 14 november over de uitvoeringsbesluiten te overleggen. Eveneens op 5 november vertaalde het kernkabinet de maatregelen van het Generatiepact in een wetsontwerp en keurde het een twintigtal ontwerpbesluiten op dat wetsontwerp goed. De voltallige rege-

21. De spanning tussen de SP.A en het ABVV steeg nog toen Verboven in het weekblad *Humo* van 31 oktober de partij verweet voor "de middenklasse" te kiezen en Vande Lanotte in hetzelfde blad zei dat de vakbond enkel bezig was met de mensen tussen 50 en 60 jaar die nog een baan hebben, en niet besepte met zijn afwijzing van het Generatiepact een oorlog tussen de generaties te creëren. De SP.A-voorzitter waarschuwde het ABVV, maar ook de eigen partijleden ervoor niet "de fout van de jaren 1980" te maken. Onder druk van vakbondspriest weigerden de socialistische partijen toen moeilijke besparingsmaatregelen te nemen. Als gevolg daarvan werd volgens Vande Lanotte van 1982 tot 1990 acht jaar lang zonder de socialisten een "zwarte afbraakpolitiek" gevoerd. Hij verweet het ABVV, maar ook de VLD, verkeerde informatie te verspreiden over de brugpensioenbepalingen in het Generatiepact. Pas na het weekeinde van 5-6 november, toen er volgens Verboven intens telefoonverkeer was geweest tussen hem en Vande Lanotte, begon de relatie tussen vakbond en partij te ontdoien.

ring stemde op 7 november “volgens de schriftelijke procedure” met het wetsontwerp en de ontwerpbesluiten in.²²

Op maandag 7 november informeerde de regering door middel van een twee pagina's grote advertentie in alle kranten de bevolking over de doelstellingen en krachtlijnen van het Generatiepact.²³

Op 8 november eisten vertegenwoordigers van de drie vakbonden op een persconferentie dat het Generatiepact op zes punten bijgestuurd werd. Ze vroegen meer maatregelen tegen jeugdwerkloosheid, een minder drastische beperking van het gewone brugpensioen, positieve in plaats van repressieve begeleiding van werknemers die getroffen worden door een bedrijfsherstructurering, het behoud van de parafiscaal gunstige behandeling van ‘canada dry’-regelingen, het behoud van het recht op vijf jaar voltijds tijdskrediet en garanties voor volwaardige pensioenen. De bonden gaven de regering tot 22 november de tijd aan hun eisen tegemoet te komen, maar de Centrale der Metaalindustrie van België (ABVV) kondigde diezelfde dag al een staking aan voor 25 november.

Op 14 november deelden werkgeversorganisaties en vakbonden in een technische werkgroep aan de regering hun bemerkingen mee op het wetsontwerp en de ontwerpbesluiten over het Generatiepact.

Op 16 november betoogden in Brussel een duizendtal metaalarbeiders voor de verlenging tot 2012 van hun in een CAO opgenomen recht op brugpensioen vanaf 55 jaar na een loopbaan van 38 jaar. Volgens het Generatiepact kon die CAO nog maar één keer worden verlengd, tot 2010.

In de avond van 17 november kwam het kernkabinet bijeen om over een bijsturing van het Generatiepact te beraadslagen. Tijdens de nachtelijke vergadering werden de topministers het eens over een reeks “aanpassingen en verfijningen van de uitvoeringsbesluiten”, waarover ze in de ochtend van 18 november verslag uitbrachten aan de sociale partners.

De regering stemde ermee in de brugpensioenregeling voor de metaal-, chemie- en glassector te verlengen tot 2015, met dien verstande dat de brugpensioenleeftijd zou worden verhoogd tot 56 jaar in 2011, 57 jaar in 2013 en 58 jaar (zwaar beroep) of 60 jaar (gewone regeling) in 2015. Indien de vakbonden niet zouden instemmen met de aanpassing, zou de oorspronkelijke bepaling van het Generatiepact van toepassing blijven.

Voor de werknemersbijdrage op de aanvullende ‘canada dry’-vergoeding bij een halftijds tijdskrediet tussen 50 en 55 jaar kende de regering een korting van 95% toe indien de werknemer halftijds blijft werken. Indien hij vervangen wordt, krijgt ook de werkgever een korting van 95% op zijn bijdrage. Indien de werknemer echter vrijgesteld wordt van prestaties, en dus feitelijk volledig vervroegd uittreedt, wordt zowel de werkgevers- als de werknemersbijdrage verdubbeld.

22. Premier Verhofstadt was op 6 november vertrokken naar Zuidoost-Azië voor een ‘roadshow’ over de belastingaftrek voor risicokapitaal.
23. De vier daaropvolgende weken werd, telkens op maandag, in een kleinere krantenadvertentie, een onderdeel van het Generatiepact nader toegelicht.

Mark Deweerdt

De regering stuurde de kwestie van de gelijkgestelde periodes door naar het sociaal overleg over een centraal akkoord 2007-2008. Indien werkgevers en werknemers geen vergelijk zouden vinden, zou de regering zelf maatregelen nemen om vanaf 1 januari 2008 de gelijkstelling voor tijdskrediet met het oog op ouderschapsverlof, palliatieve zorg, zorg voor zwaar zieken en voor jonge kinderen, opvoeding van kinderen tot 8 jaar of vorming gedurende maximaal vijf jaar in kalenderdagen in plaats van kalenderjaren uit te drukken. Een dergelijke regeling zou gunstiger zijn voor de werknemer.

Ter versterking van de maatregelen tegen jeugdwerkloosheid besliste de regering startbanen voor te behouden voor jongeren tot 25 in plaats van 26 jaar. De gewesten kunnen die leeftijd met een jaar verlagen of verhogen. De periode waarin de werkgever voor een startbaan een lastenverlaging van 1.000 euro per kwartaal krijgt, werd verlengd van één tot twee jaar. Het aantal startbanen in de federale administratie zou verdubbeld worden tot 3%. Ten slotte zou de extra lastenverlaging voor jongeren waarin het Generatiepact voorzag, uitgebreid worden tot de non-profitsector.

Om de innovatie aan te moedigen, besliste de regering de vrijstelling (25%, later op te trekken tot 50%) van de bedrijfsvoorheffing voor onderzoekers aan universiteiten en onderzoeksinstellingen vanaf 2006 uit te breiden tot doctors in de wetenschappen en ingenieurs die voor een privé-bedrijf aan onderzoek en ontwikkeling doen. Tegelijk zou in de vennootschapsbelasting de investeringsaftrek voor onderzoek en ontwikkeling omgevormd worden tot een belastingkrediet. Tijdelijke tewerkstelling van buitenlandse kenniswerkers zou administratief vereenvoudigd worden.

De vakbonden reageerden sceptisch op de bijsturing van het Generatiepact. De Algemene Centrale, de grootste arbeiderscentrale van het ABVV, zei op 18 november dat het pact onaanvaardbaar bleef en riep de vakbonden op een gemeenschappelijk actieplan op te stellen. Op het congres van de metaalcentrale van het ACV, op 19 november in Luik, liet ACV-voorzitter Cortebeek zich gematigd positief uit over de aanpassingen. Hij maakte zijn achterban duidelijk dat er geen verdere verbeteringen te verwachten waren.

De drie vakbonden noemden op 22 november de aanpassingen onvoldoende. Terwijl bij de socialistische vakbond de roep om harde acties groot was, wezen de meeste christelijke centrales stakingen van de hand. Om het vakbondsfront in stand te kunnen houden, kwamen de bonden niet verder dan een "gemeenschappelijk actieplan" aan te kondigen, dat zou beginnen met een informatiedag op 25 november en kon uitmonden in een nationale 24-urenstaking. ABVV-Metaal trok zijn stakingsaanzegging voor 25 november in.

Op 24 november aanvaardden de werkgeversorganisaties de aanpassingen aan het Generatiepact. Ze zeiden dat het een evenwichtig geheel was, met elementen die ook voor de werkgevers moeilijk lagen, en drongen aan op een snelle uitvoering.

De informatiedag van de vakbonden van 25 november verliep rustig. In de meeste bedrijven deelden de bonden een gemeenschappelijk pamflet uit of werd een

informatievergadering gehouden. In enkele bedrijven, onder meer Volkswagen (Vorst), Bombardier (Brugge) en FN (Herstal), werd gestaakt.

Op een 'staten-generaal' van de socialistische senioren in Luik, op 27 november, waarschuwde PS-voorzitter Di Rupo de vakbonden voor "een explosie van het Belgisch sociaal systeem" indien ze er niet zouden in slagen in het kader van het Generatiepact een interprofessioneel akkoord te sluiten met de werkgevers. Volgens Di Rupo zou in dat geval het werkgelegenheidsbeleid geregionaliseerd worden en zou de concurrentiekracht van de Waalse bedrijven daar zwaar onder lijden.

Op 29 november stelden de vakbonden, na moeizaam intern en onderling overleg, hun "gemeenschappelijk actieplan" voor. Van 2 tot 6 december zouden er regionale "acties en informatieve initiatieven" plaatshebben. Op 8 december zou er in enkele sectoren gestaakt worden.

Op 2 november ontving minister van Werk Vanvelthoven een vakbondsdelegatie om naar haar bezorgdheden te luisteren. Hij herhaalde dat aan het Generatiepact geen fundamentele wijzigingen meer konden worden aangebracht en hoopte op het herstel van de sociale vrede. In Luik en Bergen betoogden enkele duizenden ontevreden werknemers tegen het pact.

De voor 8 december aangekondigde gerichte stakingen bleven beperkt tot de warenhuizen en enkel Waalse bedrijven. De vakbonden noemden de actiedag een succes, maar de werkgevers betwistten dat. Na 8 december doofde het vakbondsverzet tegen het Generatiepact uit.

Op 14 december laaiden de gemoederen nog even op, toen bleek dat de sociale bijdrage op de 'canada dry'-uitkeringen met terugwerking tot 1 oktober zou worden geheven. Zowel de vakbonden als de werkgevers waren daar verontwaardigd over. Al op 15 december deelde de regering mee pas vanaf 1 april 2006 een bijdrage te heffen op 'canada dry'-toeslagen die na 1 oktober waren toegekend.

De Kamer keurde het wetsontwerp over het Generatiepact op 15 december goed, de Senaat op 22 december. De meerderheidspartijen stemden voor, Ecolo stemde tegen; de andere oppositiepartijen (CD&V/N-VA, Vlaams Belang en CDH) onthielden zich. De wet van 23 december 2005 betreffende het Generatiepact werd bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 30 december. De nieuwe procedure voor collectief ontslag ging op 1 april 2006 in. De andere bepalingen zouden later stapsgewijs van kracht worden.

Mark Deweerdt

IV. Het begrotings- en fiscaal beleid

A. De resultaten van het begrotingsjaar 2004 en de uitvoering van de begroting van 2005

Volgens het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) had de staatsrekening over 2004 een tekort van 248,2 miljoen euro of bijna 0,1% van het bruto binnenlands product, dat tot 288,089 miljard euro was gestegen; in 2003 was er nog een overschot van 89,3 miljoen euro.²⁴ Het primair saldo (overschot exclusief rentelasten) was gedaald tot 4,9% (2003: 5,7%). De federale overheid had een tekort van 667,0 miljoen euro. De sociale zekerheid en de gemeenschappen en gewesten hadden een overschot van 88,1 miljoen resp. 684,2 miljoen euro. De provincies en de gemeenten waren voor 353,5 miljoen euro in het rood gegaan.

Eind 2004 bedroeg de netto-overheidsschuld 265,4 miljard euro (2003: 257,9 miljard) of 95,5% (2003: 100,0%) van het BBP. De fiscale en parafiscale druk was gestegen tot 45,0% (2003: 44,8%) van het BBP. Het totale overheidsbeslag (fiscale, parafiscale en niet-fiscale ontvangsten) was volgens het INR gedaald van een recordhoog 51,3% in 2003 tot 49,3% van het BBP.

In de Kamercommissie voor Financiën en Begroting zei minister van Begroting Vande Lanotte op 2 februari dat de overheidsfinanciën al in 2004, een jaar eerder dan verwacht, structureel in evenwicht waren, dit wil zeggen exclusief eenmalige maatregelen en conjuncturele mee- en/of tegenvallers.²⁵ De oppositie betwistte dat en zei dat er nog altijd een structureel tekort was. Uit het jaarverslag van de Nationale Bank van België (NBB), dat op 23 februari werd vrijgegeven, bleek dat er inderdaad een structureel tekort was van 0,5% van het BBP. Zowel NBB-gou-

24. In zijn persbericht van 31 augustus 2005 maakte het INR gewag van een overschot over 2004 van 4,7 miljoen euro. Dat cijfer betreft het saldo volgens de 'procedure van de buitensporige tekorten'. Het verschil met het tekort van 248,2 miljoen, dat met toepassing van de ESR 95-regels werd verkregen, is het gevolg van betalingen die voortvloeien uit swap-overeenkomsten en rentewaarborgcontracten. Van het begrotingsresultaat volgens de buitensporige-tekortenprocedure – het cijfer dat aan de Europese Commissie moet worden meegedeeld – had het INR nooit eerder gewag gemaakt in persberichten.

Overigens herzag het INR in 2005, ingevolge wijzigingen in de regels voor het opstellen van de nationale rekeningen, de overheidsrekeningen van de voorgaande jaren. Dat verklaart het verschil met het saldo over 2003 (834,4 miljoen euro) dat in het *Politiek Jaarboek 2004* is vermeld. Het herziene resultaat van de rekeningen sinds 1999 bedraagt (eerste cijfer volgens de ESR95-methode, tweede cijfer volgens de buitensporige-tekortenprocedure):

1999: -1,198 miljard euro; -1,1180 miljard euro

2000: +105,9 miljoen euro; +211,2 miljoen euro

2001: +1,509 miljard euro; +1,648 miljard euro

2002: -165 miljoen euro; -31,9 miljoen euro

2003: +89,3 miljoen euro; +217,2 miljoen euro.

25. De belangrijkste eenmalige inkomsten van 2004 waren de opbrengst van de EBA (eenmalige bevrijdende aangifte) en de overname door de federale overheid van het pensioenfonds van luchthavenexploitant BIAC. Daarnaast had de regering 1 miljard euro van de dotatie aan de NMBS voor 2004 al in 2003 uitgekeerd; zie M. DEWEERDT, *a.w.*, pp. 182-183.

verneur Guy Quaden als Vande Lanotte wees erop dat de Nationale Bank de methodologie van de Europese Centrale Bank gebruikt, terwijl de regering zich op berekeningen van de Europese Commissie baseert. In de Kamercommissie voor Financiën en Begroting gaf Vande Lanotte op 2 maart toe dat er volgens de Europese Commissie een structureel tekort was van 0,2% van het BBP, maar dat het ingevolge recentere gegevens over de inkomsten en uitgaven intussen gekrompen was tot 133 miljoen euro of 0,05% van het BBP.

Van 17 tot 22 april maakte de regering de tussenbalans op van de uitvoering van de begroting van 2005. Het Federaal Planbureau had op 25 februari zijn raming van de groei van de economie verlaagd van 2,5 tot 2,2% (2004: 2,6%). Door de verwachte daling van de olieprijs zou de inflatie tot 2% afnemen (2004: 2,1%). Het spilindexcijfer voor de verhoging van de sociale uitkeringen en de ambtenarenweden zou volgens het Planbureau in 2005 niet overschreden worden. De Europese Commissie had in haar economische vooruitzichten (4 april) gezegd dat, bij ongewijzigd beleid, er in 2005 een financieringstekort van 0,2% van het BBP zou zijn, en in 2006 van 0,6%.

Op 14 april was bekend geworden dat de sociale zekerheid op een tekort van 605 miljoen euro afstevende, terwijl bij de opmaak van de begroting met een overschot van 270 miljoen euro was gerekend. Het verschil was vooral toe te schrijven aan de hoge werkloosheid, waardoor de inkomsten 400 miljoen euro onder en de werkloosheidsuitkeringen 84 miljoen euro boven de ramingen zouden liggen. De fiscale inkomsten zouden dan weer hoger zijn dan verwacht; *Le Soir* had op 16 april melding gemaakt van een meevaller van 900 miljoen euro.

Bij de begrotingscontrole verlaagde de regering in navolging van het Planbureau haar groeiverwachtingen van 2,5 naar 2,2%. Omdat enkele banken intussen pessimistischere vooruitzichten hadden gepubliceerd, legde ze een buffer van 200 miljoen euro aan om een verdere groeivertraging op te vangen, waarvan 50 miljoen euro voor de sociale zekerheid en 150 miljoen euro voor de federale overheidsdiensten. Meevallers waren de rentedaling (155 miljoen euro) en de hoger dan geraamde fiscale inkomsten (1 miljard euro).

De sociale zekerheid kreeg 600 miljoen euro extra en zou volgens minister van Sociale Zaken Demotte een overschot van 174 miljoen euro realiseren. De regering maakte 1,2 miljoen euro vrij om vanaf 1 september 347 supplementaire stadswachten in dienst te nemen, gespreid over de 73 steden die met de federale regering een veiligheids- en preventiecontract hadden gesloten.

Om een prijzenslag onder de tabaksproducenten te voorkomen en de inkomsten van de accijnzen op tabaksproducten te verhogen, besliste de regering een bodemprijs voor een pakje sigaretten in te voeren. De wettelijke basis daarvoor werd gelegd door de programmawet van 11 juli 2005 (*B.S.* 12 juli 2005). Een besluit van 15 juli 2005 stelde de minimumreferentieprijs vast op 90% van de kleinhandelsprijs van de meest gevraagde prijsklasse. De maatregel die op 27 juli van kracht werd, zou naar verwachting 84,5 miljoen euro opbrengen.

De regering besliste de heffing op niet-herbruikbare drankverpakking te verlagen van 14,50 tot 9,85 cent per liter. Daarmee maakte ze de verhoging van de 'ecotaks'

Mark Deweerdt

ongedaan waartoe ze bij de opmaak van de begroting van 2005 had beslist. De verhoging was op 1 januari ingegaan en had 139 miljoen euro moeten opbrengen. De verhoopte omschakeling op retourflessen bleef echter uit; bovendien zette de maatregel de consumenten ertoe aan water en frisdrank in het buitenland aan te kopen. De verlaging van de verpakkingsheffing werd geregeld in de programmawet van 11 juli 2005 en werd retroactief van kracht op 27 juni.²⁶

Om uitvoering te geven aan de EU-richtlijn van 8 mei 2003 die bepaalt dat op 31 december 2005 ten minste 2% van de autobrandstof (benzine en diesel) van biologische oorsprong moet zijn²⁷ en om de hogere productiekosten te compenseren, voerde de regering, zoals de ministerraad in Gembloers (16-17 januari 2004) had beslist, voor biobrandstoffen een gunstig fiscaal regime in. De programmawet van 11 juli 2005 legde de basis voor een verlaging van de bijzondere accijns op diesel die ten minste 2,45% biodiesel bevat en voor benzine die met ten minste 7% bio-ethanol is vermengd. Doordat de Europese Commissie pas op 23 december instemde met de accijnsverlaging, was een uitvoeringsbesluit eind 2005 nog niet genomen.

Bedrijven en beoefenaars van vrije beroepen die geen belastingaangifte indienen of hun belastingaangifte te laat indienen, worden vanaf het aanslagjaar 2005 (niet-aangifte) of vanaf 23 juli 2005 (laattijdige aangifte) forfaitair belast.²⁸ Ook die maatregel (verwachte opbrengst 35 miljoen euro) werd opgenomen in de programmawet van 11 juli 2005.

Ten slotte besliste de regering de 150 miljoen euro die ze verwachtte te ontvangen door de verkoop van Belgacom-aandelen aan het telecommunicatiebedrijf²⁹ niet te gebruiken voor schuldafbouw, maar in een 'ideeënfonds' te stoppen. In elk van de drie gewesten zou een vennootschap worden opgericht waaraan een deel van het geld (57,9% voor Vlaanderen, 32,5% voor Wallonië en 9,6% voor Brussel) zou worden doorgestort om het regionale innovatiebeleid te versterken. Een wetsontwerp daarover was eind 2005 nog niet klaar.

26. In dat verband is te vermelden dat het Arbitragehof op 14 december de bepaling in de programmawet van 22 december 2003 vernietigde die de vrijstelling van de verpakkingsheffing schrapte voor niet-herbruikbare drankverpakking met een bepaald percentage recyclagemateriaal. Volgens het arrest was het niet redelijk te verantwoorden dat de niet-herbruikbare drankverpakking in geen enkel geval, zelfs niet wanneer bijzonder hoge recyclagepercentages werden gehaald, vrijgesteld kon worden van de heffing. Om budgettaire redenen en omdat de heffing doorgerekend was aan de consument, handhaafde het grondwettelijk hof de gevolgen van de vernietigde bepaling. Het gaf de regering tot 30 juni 2006 de tijd om een vrijstellingsregeling aan te nemen die rekening houdt met "alle hierbij betrokken belangen". Fedis, de federatie van de kleinhandel, wees erop dat het technisch onmogelijk is het recyclagehalte van een fles te controleren en drong andermaal aan op de schrapping van de verpakkingsheffing.
27. Volgens de richtlijn moet het marktaandeel van biobrandstof jaarlijks met 0,75 procentpunt toenemen, tot 5,75% eind 2010.
28. In 2004 hadden volgens minister van Financiën Reynders 34.869 bedrijven en 14.534 zelfstandigen geen en 23.031 bedrijven en 50.038 zelfstandigen een laattijdige belastingaangifte ingediend.
29. Belgacom kocht tussen 12 mei en begin juli voor de tweede keer eigen aandelen in. Het ging om ruim 7 miljoen stuks voor ongeveer 200 miljoen euro.

Op 27 april deelde NBB mee dat volgens de eerste gegevens de economie in het eerste kwartaal niet was gegroeid. In de zondagseditie van *Het Nieuwsblad* zei minister Vande Lanotte (1 mei) dat er een aanvullende begrotingscontrole nodig zou zijn indien de groei onder de 1,8% zou dalen.

De OESO verwachtte in haar halfjaarlijks rapport over de economische vooruitzichten (24 mei) dat België in 2005 een financieringstekort van 1,5 miljard euro zou optekenen omdat de economie met maar 1,3% zou groeien; voor 2006 verwachtte de OESO een tekort van 3,6 miljard euro. Premier Verhofstadt erkende dat er een probleem was en kondigde voor de derde week van juni een supplementaire begrotingscontrole aan. Hij sprak van een inspanning van 1,2 miljard euro.

Het Federaal Planbureau prognosticeerde in zijn economische vooruitzichten voor 2005-2010 (26 mei) een tekort, bij ongewijzigd beleid, van 1,5 miljard euro of 0,5% van het BBP in 2005 en van 4,6 miljard euro (1,5% van het BBP) in 2006, vooral als gevolg van de inwerkingtreding van de laatste fase van de verlaging van de personenbelasting en de sterke stijging van de gezondheidszorguitgaven.

Op 3 juni zei NBB-gouverneur Quaden dat de economische groei in 2005 zou vertragen tot 1,4% en in 2006 op 2,4% zou uitkomen. Volgens prognoses van de NBB diende de regering in 2005 nog 1,5 miljard euro te besparen en zou in 2006 een inspanning van 4,2 miljard euro nodig zijn.

Op 1 juni werden de federale regering en de deelstaatregeringen het in de Interministeriële Conferentie voor Financiën en Begroting (ICFB) eens over de begrotingsdoelstellingen van de gewesten en de gemeenschappen voor de periode 2005-2009. De Hoge Raad voor Financiën (HRF) had in zijn jaarverslag 2004 voorgesteld dat de deelstaten in 2005 en 2006 een overschot van 589,2 resp. 470,1 miljoen euro of telkens 0,2% van het BBP zouden realiseren.³⁰ De ICFB verlaagde het overschot tot 410,4 resp. 327,4 miljoen euro, of 0,1% van het BBP.³¹ Ook voor de drie daaropvolgende jaren werd van de deelstaten een overschot van 0,1% van het BBP verwacht (resp. 314,2 miljoen, 296,8 miljoen en 266,1 miljoen euro). Minister Vande Lanotte staakte zijn verzet tegen de beslissing van de Vlaamse regering, op grond van artikel 8 van het stabiliteitsprogramma van 2002, haar begrotingsdoelstelling voor 2005 met 157 miljoen euro te verlagen.³² De eis van de

30. In dat verband is te melden dat de HRF in 2005 geen jaarverslag heeft gepubliceerd en dus ook geen advies over het begrotingsbeleid heeft uitgebracht, hoewel de raad daar volgens de Financieringswet toe verplicht is. Oorzaak daarvan was het verstrijken op 31 januari van het mandaat van de leden van de HRF en het feit dat minister Reynders om onduidelijke redenen op 31 december nog geen (her)benoemingen had gedaan.

31. Bij de opmaak van de begroting van 2006 zou het te realiseren overschot opnieuw worden verhoogd, en wel met 250 miljoen euro; zie infra IV.B.

32. De HRF had er op 25 januari mee ingestemd dat de Vlaamse regering opnieuw toepassing zou maken van artikel 8. Nadat de Vlaamse regering op 25 maart was teruggekomen van de toezegging aan de federale regering een extra begrotingsinspanning te doen van 95 miljoen euro, had Vande Lanotte bij de HRF bezwaar aangetekend tegen de artikel-8-procedure. Zie B. HAECK en M. DEWEERDT, *a.w.*, p. 336 en in dit Jaarboek: B. HAECK, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2005, p. 253-254.

Mark Deweerdt

Vlaamse regering een sanctie in te voeren voor overheden die zich niet aan de afgesproken begrotingsdoelstelling houden, werd niet ingewilligd.

De federale regering zag af van haar aanspraak op de heffing (13,07%) op het vakantiegeld van de ambtenaren van de gemeenschappen en de gewesten.³³ In ruil zegden de deelstaten toe de opbrengst van de heffing voor 2005 (54,31 miljoen euro) niet uit te geven, maar te gebruiken om de schuld af te bouwen of reserves aan te leggen. Op die manier zou de tegenvaller voor de federale regering geen gevolg hebben op het geheel van de overheidsfinanciën.

De ICFB sprak ten slotte af de dotatie ('toegewezen belastingen') die de deelstaten jaarlijks van de federale overheid krijgen, vanaf het begrotingsjaar 2006 te koppelen aan de groei van het bruto binnenlands product (BBP) in plaats van het bruto nationaal inkomen (BNI), dat gevoeliger is voor schommelingen.³⁴

Nadat het INR op 8 juni had meegedeeld dat de economie in het eerste kwartaal met 0,02% was gekrompen, verlaagden twee bankverzekeraars op 9 juni voor de tweede keer in enkele weken hun groeiraming: KBC van 1,5 tot 0,9% en ING België van 1,5 tot 1,3%.

Om over de gegevens van de fiscale ontvangsten van juni te kunnen beschikken, stelde de regering de voor de derde week van juni aangekondigde begrotingscontrole tot begin juli uit. Er was sprake van een inspanning van 800 miljoen tot 1,2 miljard euro. Anders dan het Planbureau op 25 februari had voorspeld, zou door de inflatieversnelling als gevolg van de scherp gestegen olieprijs het spilindexcijfer al in september overschreden worden. De indexering van de ambtenarensala-

33. De federale regering had bij de opmaak van de begroting van 2005 beslist de afhouding op het vakantiegeld van de ambtenaren toe te wijzen aan het 'Fonds voor Evenwicht van de Pensioenstelsels'. Daartegen was krachtig verzet gerezen van de Vlaamse regering en, in mindere mate, van de andere deelstaatregeringen, waarvoor de afhouding tot dan toe een begrotingsontvangst was. Het Vlaams Parlement had op 24 november 2004 unaniem een belangenconflict ingeroepen (zie M. DEWEERDT, *a.w.*, p. 190). Nadat overleg tussen het Vlaams Parlement en de Kamer zonder resultaat was gebleven, belandde de kwestie bij de Senaat. Wegens verdeeldheid tussen de fracties en om de VLD en de SP.A niet in verlegenheid te brengen, had de Senaat er zich in zijn advies van 10 maart niet over uitgesproken of het al dan niet om een belangenconflict ging. De Senaat had enkel betreurd dat het overleg met de gewesten en de gemeenschappen ontoereikend was geweest en de algemene aanbeveling gedaan dat elke maatregel die de regering overweegt en die een aanzienlijke invloed heeft op de gewesten en de gemeenschappen, voorafgegaan moet worden door volwaardig overleg met deze entiteiten. In het Overlegcomité waren de federale regering en de Vlaamse regering op 20 april op hun standpunt gebleven. De Kamer had op 28 april een wetsontwerp over de invoering van een egalisatiebijdrage voor pensioenen goedgekeurd. De Senaat, die de stemming had uitgesteld in het vooruitzicht van verder overleg, paste op 2 juni het wetsontwerp aan het besluit van het Overlegcomité aan. De Kamer keurde het geamendeerde wetsontwerp op 23 juni goed. De wet van 17 september 2005 houdende invoering van een egalisatiebijdrage voor pensioenen (*B.S.* 6 oktober 2005) beperkte de toewijzing van de inhouding op het vakantiegeld aan het Fonds voor het Evenwicht van de Pensioenstelsels tot de ambtenaren van de federale en de lokale instellingen en diensten.
34. De neerwaartse bijstelling van het BNI-cijfer voor 1999, 2000 en 2001 had in 2002 wrevel veroorzaakt bij de Vlaamse regering. Zie M. DEWEERDT, *Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2002*, *Res Publica*, 2003, 2-3, p. 442.

rissen en de sociale uitkeringen kostte de overheid 388 miljoen euro. Andere tegenvallers waren de nog lagere inkomsten van de sociale zekerheid (216 miljoen euro) en de nog hogere werkloosheidsuitkeringen en uitgaven voor dienstencheques (99 miljoen euro) dan bij de eerste begrotingscontrole was verwacht, en het lager dan verwachte financieringsoverschot van de lokale besturen (200 miljoen euro).

De regering kon ook op enkele meevallers rekenen. De rechtbank van eerste aanleg van Antwerpen had op 30 juni de NV Aquafin, en daarmee de Vlaamse overheid als meerderheidsaandeelhouder, veroordeeld tot de betaling van 190 miljoen euro achterstallige BTW, een boete van 19 miljoen euro en 78,5 miljoen euro intresten.³⁵ De Vlaamse regering overwoog even beroep aan te tekenen, maar ging er op 6 juli, tijdens een vergadering van het Overlegcomité, mee akkoord 230 miljoen euro te betalen, zijnde de achterstallige BTW en de helft van de intresten; de federale regering liet de boete vallen.

In het Overlegcomité stemden de gewesten ermee in de meeropbrengst van de schenkings- en registratierechten in 2005 (300 miljoen euro) niet uit te geven. Die beslissing had een gunstige weerslag op de gezamenlijke overheidsfinanciën en betekende dat de federale regering niet zelf 300 miljoen euro moest besparen. Dat de rentelasten nog eens 63 miljoen euro lager zouden liggen, was een andere meevaller voor de rijksbegroting van 2005. Ten slotte zou de 'verkoop' van belastingsschulden 350 miljoen in plaats van 300 miljoen euro opbrengen.

Op 8 juli deelde de regering de maatregelen mee die ze bij de tweede begrotingscontrole genomen had. Ze verminderde de reserves van de dienstencheques (35 miljoen euro) en de kredieten voor de invaliditeitsuitkeringen (50 miljoen euro) en voor de federale overheidsdiensten (100 miljoen euro). Om te voorkomen dat de op 1 januari ingevoerde CO₂-taks op bedrijfswagens 75 miljoen euro minder zou opbrengen dan was begroot, besliste de regering de werkgever te doen bewijzen dat een wagen enkel voor professionele doeleinden wordt gebruikt en om die reden van de heffing is vrijgesteld. De accijnzen op sterke drank werden per 1 september met 5% verhoogd; de maatregel (KB van 10 augustus 2005) zou naar verwachting 4,7 miljoen euro opbrengen. Ten slotte werd in de begroting een conjunctuurbuffer van 100 miljoen euro behouden.

Niet meegedeeld, maar op 10 oktober door *De Standaard* aan het licht gebracht, was de beslissing de nieuwe pensioenen pas op de laatste werkdag van de maand te betalen. Voor bestaande pensioenen bleef de betaaldatum (de 6de of de 14de van de maand) behouden.

35. De NV Aquafin, waarvan de Vlaamse overheid meerderheidsaandeelhouder was, zuiverde voor rekening van de Vlaamse overheid het afvalwater. Vanaf haar opstart in 1991 rekende Aquafin de Vlaamse overheid het verlaagde BTW-tarief (6%) aan. De BTW-administratie zei eind 2001 dat het verlaagde tarief ten onrechte was gehanteerd en vorderde voor de periode september 1996-oktober 2001 het verschil tussen 6 en 21%. De Vlaamse regering betwistte dat en maakte de zaak aanhangig bij de rechtbank. Zie M. DEWEERDT, *Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2002*, *Res Publica*, 2002, 2-3, pp. 438-439.

Mark Deweerdt

Op 6 december schreef *De Standaard* dat de regering overwoog nog vóór het einde van het jaar het pensioenfonds van de NMBS over te nemen. Diezelfde dag keurde de Kamercommissie voor Sociale Zaken keurde een amendement op het ontwerp van programmawet goed, dat de regering machtigde de pensioenverplichtingen van openbare rechtspersonen met een industriële, commerciële of economische activiteit over te nemen. De betrokken overheidsbedrijven zouden in voorkomend geval hun pensioenfonds overdragen aan de Staat, zoals Belgacom, BIAC en Belgocontrol eerder hadden gedaan.

In de daaropvolgende dagen bleek dat de spoorwegmaatschappij een lening zou moeten aangaan om inderhaast een 'pensioenfonds' op te richten, omdat de financiering van een deel van haar pensioenverplichtingen niet geregeld en gewaarborgd was.³⁶ Er was sprake van een bedrag van 320 tot 330 miljoen euro.

Op 12 december meldde gemeenschapssenator Etienne Schoupe (CD&V) dat de regering ook de pensioenverplichtingen en het pensioenfonds van het Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen, waarvan de portefeuille ten minste 215 miljoen euro waard was, zou overnemen. Hij zei dat beide transacties bedoeld waren om het begrotingsresultaat van het lopende jaar met meer dan een half miljard euro "op te smukken".

De christelijke spoorvakbond legde zich niet goedschiks bij de overname van de pensioenverplichtingen neer. Na overleg stemde de regering op 20 december in met het behoud van het pensioenstatuut van het spoorwegpersoneel en met de medezeggenschap van de vakbonden in de pensioenregelingen. De regering zegde ook toe dat het personeelsbestand van de NMBS niet verder zou dalen.

Eveneens op 20 december keurde de raad van bestuur van het Gemeentelijk Havenbedrijf de overdracht van de pensioenverplichtingen en het pensioenfonds goed, nadat premier Verhofstadt schriftelijk had verzekerd "welwillend" te staan tegenover de bouw van een tweede zeesluis op de linker Scheldeoever, tegenover een minimale tolheffing voor het gebruik van de aan te leggen Liefkenshoekspoortunnel en tegenover de heropening van de IJzeren Rijn – drie voor de haven van Antwerpen belangrijke projecten.

De ministerraad keurde op 21 december, met de schriftelijke procedure, de ontwerpbesluiten over beide transacties goed. De besluiten werden bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 30 december. De NMBS Holding stortte die dag 295 miljoen euro in de staatskas als financiële vergoeding voor de niet-gedekte lasten die voortvloeien uit de overname van de pensioenverplichtingen. Het Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen maakte 236,2 miljoen euro over aan de staatskas.

36. Het gaat om de pensioenen van treinbestuurders die op 55 jaar met rust gaan en van personeelsleden die in het kader van een afvloeiingsoperatie tussen 1997 en 2005 vervroegd met pensioen waren gegaan. De gewone NMBS-pensioenen worden gefinancierd door een bijdrage van de werkgevers, de werknemers en de Staat.

Energieprijzen – De scherpe stijging van de olieprijs bracht de regering ertoe enkele maatregelen te nemen om de energierekening van in hoofdzaak de gezinnen te verlichten.³⁷

Op 1 januari werd het Sociaal Stookoliefonds operationeel dat was opgericht door de programmawet van 27 december 2004 om gezinnen met een laag inkomen een verwarmingstoelage te geven als tegemoetkoming in de aankoopprijs van huisbrandolie in de periode van 1 september tot 31 maart. Een koninklijk besluit van 9 januari 2005 stelde de maximumtoelage vast op, afhankelijk van de olieprijs, 100 tot 130 euro. Een ander besluit, van 20 januari 2005, stelde de verbruikersbijdrage voor de financiering van het Stookoliefonds vast op 0,16 cent per liter huisbrandolie. Daarnaast legde het besluit met ingang van 1 maart en voor een periode van twaalf maanden een bijdrage van 0,28 cent per liter huisbrandolie voor de terugbetaling van de voorfinanciering van 17 miljoen euro die de oliesector aan de regering had gegeven om het Stookoliefonds op 1 januari in werking te kunnen laten gaan.

De wet van 20 juli 2005 houdende diverse bepalingen (B.S. 29 juli 2005) en het uitvoeringsbesluit van 10 augustus 2005 verlengden de ‘verwarmingsperiode’ van 31 maart tot 30 april, stelden het Stookoliefonds ook open voor gezinnen met een overmatige schuldenlast, verhoogden de maximumtoelage tot 150 euro en verlaagden de drempelprijs van de stookolie vanaf dewelke de maatregel van toepassing is van 45 tot 40 cent per liter.

Bij besluit van 24 mei 2005 zette de regering, in toepassing van de programmawet van 27 december 2004, het ‘omgekeerde kliksysteem’ (naar zijn Franse naam ook ‘cliquetsysteem’ genoemd) in werking. Het hield in dat, wanneer in de loop van het jaar de prijs van benzine en diesel tot boven 1,50 resp. 1,10 euro per liter zou stijgen, de overeenstemmende BTW-verhoging omgezet zou worden in een verlaging van de bijzondere accijns. Voor benzine hoefde het omgekeerde kliksysteem in 2005 niet toegepast te worden. Voor diesel werd de bijzondere accijns zevenmaal verlaagd, met in totaal 2,66 cent per liter.³⁸

Op 25 oktober deelde minister Van den Bossche in de Kamercommissie voor Begroting mee dat de regering tijdens het begrotingsoverleg beslist had, “gelet op de evolutie van de energieprijzen”, het (gewone) kliksysteem, dat normaal liep tot eind 2007, niet meer toe te passen. Het systeem was ingevoerd door de programmawet van 5 augustus 2003 en hield in dat, telkens wanneer de prijs van benzine en diesel daalde, de helft van de prijsdaling werd tenietgedaan door een

37. In Londen steeg de prijs van ruwe olie van 40,51 dollar per vat op 5 januari tot het recordbedrag van 68,89 dollar op 30 augustus. Nadien daalde de prijs opnieuw tot ca. 55 dollar midden november. Op 30 december, de laatste handelsdag, was hij opnieuw gestegen tot 61,04 dollar.

38. Bij KB van 12 januari 2006 zou de maatregel verlengd worden tot 31 december 2006, met dien verstande dat de accijns niet langer automatisch maar door de regering kon worden verlaagd. Het facultatieve karakter van de accijnsverlaging was een compromis tussen de liberalen en de socialisten. Die laatste hadden zich aanvankelijk tegen een verlenging van het ‘omgekeerde kliksysteem’ verzet.

Mark Deweerdt

verhoging van de bijzondere accijns. Het maximumbedrag van de verhoging dat oorspronkelijk 14 cent per liter en per jaar bedroeg voor benzine en 28 cent per liter en per jaar voor diesel, was door de programmawet van 27 december 2004 verhoogd tot 28 resp. 35 cent per liter en per jaar.

Na het zomerreces kwam het in de coalitie tot een rel over een zogenaamde energiecheque. In een toespraak aan het eind van de *Université d'été* van zijn partij, zei PS-voorzitter Di Rupo op 26 augustus dat de BTW op stookolie verlaagd zou moeten worden van 21 naar 12%. In afwachting van een Europese afspraak daarover, zou een deel van de BTW-inkomsten op olieproducten gebruikt moeten worden voor sociale maatregelen, ter aanvulling van het Stookoliefonds. Di Rupo eiste voorts een aanpassing van het programmacontract om het prijsverschil tussen kleine (tot 2.000 liter) en grote (+ 2.000 liter) stookolieleveringen ongedaan te maken.

Het Laatste Nieuws en *La Dernière Heure* meldden op 27 augustus dat premier Verhofstadt en minister Reynders op 2 september aan de ministerraad een plan ter goedkeuring zouden voorleggen om de verwarmingskosten van gezinnen te verlichten. Elk gezin zou in december of januari een 'energiecheque' van 75 euro krijgen (kostprijs 225 miljoen euro). Gezinnen die met stookolie verwarmen, zouden de factuur gespreid kunnen betalen, zonder interest. Ten slotte zou de belastingaftrek voor energiebesparende investeringen vanaf het aanslagjaar 2006 verdubbelen.

De socialisten reageerden kritisch op het bericht. De SP.A zei een inkomensafhankelijke boven een forfaitaire tegemoetkoming te verkiezen, om vooral de lage en middeninkomens te steunen, en vond dat de oliemaatschappijen een deel van de 'cheque' zouden moeten betalen. De PS vond de "cheque voor iedereen" geen goed idee, zei dat behoeftige personen een grotere som zouden moeten krijgen en wilde eveneens dat de oliemaatschappijen ten minste 100 miljoen euro zouden bijdragen. Vice-premier Onkelinx zei dat "voor de rijken, met name voor Verhofstadt en Reynders", 75 euro de prijs is "van een vaas in hun buitenverblijf". Di Rupo zei op 29 augustus in *Le Soir* en op de RTBF-radio dat er blijkbaar een communicatieprobleem was geweest op het kabinet van de eerste minister, aangezien hij niet kon geloven "dat een premier zoals Verhofstadt de vrijheid zou hebben genomen om te zeggen dat de regering al iets beslist heeft over de energiecheque, terwijl ze al maanden niet meer bijeen is geweest en pas eind deze week weer samenkomt". In een interview met het weekblad *Humo* (6 september) suggereerde Di Rupo dat Verhofstadt in het debat over de energiecheque uit zijn rol was getreden. Hij zei dat Verhofstadt de premier van alle Belgen moet zijn en: "Als één van de vier [regerings]partijen zegt dat Guy Verhofstadt eerste minister af is, dan is hij eerste minister af". Di Rupo waarschuwde de VLD dat ze moest ophouden "de regering te vergiftigen".

Om de meningsverschillen tussen de coalitiepartners te overbruggen, had het kernkabinet intussen op 1 september enkele werkgroepen opgericht om maatregelen voor te bereiden ter verlichting van de energierekening. Volgens de regering was het de bedoeling de meeropbrengst van de accijnzen en de BTW die het

gevolg was van de stijgende olieprijs terug te geven aan de consument. Er was sprake van 275 miljoen euro.

In het kernkabinet gingen de liberalen er op 7 september mee akkoord de petroleumsector een deel van de maatregelen te laten betalen. Over het bedrag was er nog geen overeenstemming, net zomin als over de 'energiecheque'.

Wegens onenigheid borg de ministerraad op 9 september het idee van de 'energiecheque' op. In de plaats daarvan zou een korting van maximum 17,35% worden gegeven op leveringen van huisbrandolie in de periode van 1 juni tot 31 december, zonder dat de prijs onder de 50 cent zou mogen zakken. De 17,35% stemde overeen met de BTW en de accijnzen op stookolie. Voor de gebruikers van aardgas en elektriciteit zou in 2006 een "gelijkwaardige tegemoetkoming" worden gedaan.³⁹

De regering trok het maximumbedrag van de verwarmingstoelage uit het Stookoliefonds op van 150 naar 195 euro en zou met de oliesector afspraken maken over de periodieke betaling van de stookolierekening en over een eenheidsprijs van stookolie, ongeacht de bestelde hoeveelheid. Er zou ten minste 100 miljoen euro worden gestopt in een fonds dat goedkope leningen verstrekt voor energiebesparende verbouwingen aan de woning. Het maximumbedrag voor de fiscale aftrek van energiebesparende investeringen zou worden verhoogd van 720 tot 1.200 euro. Premier Verhofstadt kondigde tevens aan dat voor de inkomsten van 2006 (aanslagjaar 2007) de forfaitaire aftrek voor beroepskosten (onder meer de kosten van het woon-werkverkeer) in de personenbelasting zou worden verhoogd.

De regering besliste voorts de bijzondere accijns op de zogenaamde professionele diesel na drie in plaats van na zes maanden terug te betalen aan de transporteurs en met de sector te overleggen over maatregelen van administratieve vereenvoudiging en een verlaging van de sociale lasten. De Unie van Professionele Transporteurs en Routiers (UPTR) vond die maatregelen onvoldoende en dreigde met wegblokkades indien de regering tegen 19 september niet met andere steunmaatregelen kwam. Op 15 september kondigde staatssecretaris voor Administratieve Vereenvoudiging Vincent Van Quickenborne (VLD) aan dat de terugbetaling vanaf 1 januari 2006 na 50 dagen zou gebeuren en dat nog maar één in plaats van drie formulieren zou moeten worden ingevuld. De aanvraag zou ook elektronisch kunnen gebeuren. De UPTR trok daarop haar blokkadedreiging in.

Op 17 september besliste de ministerraad dat de korting voor stookolieleveringen tussen 1 juni en 30 september werd verleend in de vorm van een terugbetaling van de BTW en de accijnzen. Voor leveringen tussen 1 oktober en 31 december zou de leverancier de korting rechtstreeks toestaan. Om te voorkomen dat de sector de korting diende te prefinancieren, konden de handelaars maandelijks een

39. SP.A-voorzitter Van de Lanotte maakte op 12 december in *Het Nieuwsblad* gewag van een korting van 5% op de aardgasrekening. De Federatie van de Belgische Elektriciteits- en Gasbedrijven (Febeg) stelde een forfaitaire korting van 40 euro voor. Premier Verhofstadt zei dat pas begin 2006 over de concrete modaliteiten zou worden beslist, in het licht van de evolutie van de olie- en aardgasprijs in 2005.

Mark Deweerdt

voorschot aanvragen. Een wetsontwerp om een en ander te regelen, werd pas op 27 december bij de Kamer ingediend.

Voor leveringen na 1 oktober werd het mogelijk de stookolierekening, na een aanbetaling van 25%, in maandelijkse schijven af te betalen. Tot 31 december gebeurde dat op grond van de vrijwillige medewerking van de brandstoffenhandelaars.⁴⁰ De wet van 27 december 2005 houdende diverse bepalingen (B.S. 30 december 2005) gaf de regering de mogelijkheid na 1 januari 2006 “gepaste maatregelen” te nemen om te garanderen dat in een straal van 25 kilometer ten minste één handelaar gespreide betaling aanbiedt.

De regering deelde ten slotte mee dat vanaf 1 oktober sommige handelaars de laagste stookolieprijs zouden toepassen voor leveringen van 900 in plaats van 2.000 liter en dat de programmawet dat stelsel zou veralgemenen. Een dergelijke bepaling zou in de programmawet nochtans niet voorkomen. Wel gaf de ministerraad op 23 december minister van Economie Verwilghen de opdracht het programmacontract met de petroleumindustrie te wijzigen om voor huisbrandolie een eenheidsprijs in te voeren.

Op 21 september betoogden in Brussel 1.700 brandstoffenhandelaars tegen de regeringsbeslissingen die hen betroffen. Na een gesprek met minister Reynders zeiden ze dat de regering afzag van de invoering van een eenheidsprijs voor stookolie, behalve voor gezinnen die een beroep deden op het Stookoliefonds. Er zou ook geen verplichting komen voor de gespreide betaling. Minister van Maatschappelijke Integratie Christian Dupont (PS) noemde die mededeling voorbarig en zei dat er nog overleg nodig was in de federale regering. Op 22 september deelde premier Verhofstadt mee dat alle aangekondigde maatregelen zouden worden uitgevoerd.

De beslissing van 9 september over goedkope leningen voor energiebesparende investeringen kreeg vorm in de programmawet van 27 december 2005 (B.S. 30 december 2005), die de Federale Investeringsmaatschappij gelastte binnen de 60 dagen een ‘Fonds ter reductie van de globale energiekost’ op te richten, dat dergelijke leningen zou verstrekken. Particulieren die intekenen op obligaties die door het ‘energiebesparingsfonds’ worden uitgegeven, genieten een belastingvermindering van maximum 210 euro per jaar.

Op 6 december besliste het kernkabinet 10 miljoen euro ter beschikking te stellen van de deelstaten om de energierekening te verlichten van hun scholen, bejaardenhuizen en andere instellingen uit de non-profitsector. De deelstaten stemden er op 7 december in het Overlegcomité mee in uit eigen middelen eenzelfde financiële inspanning te doen.

Effectisering belastingenschuld – Bij de opmaak van de begroting voor 2005 had de regering beslist een pakket moeilijk invorderbare belastingenschulden te ‘verkopen’.

40. De consumentenorganisatie Verbruikersunie Test-Aankoop klaagde er op 13 december over dat slechts een minderheid van de deelnemende handelaars zich aan de meegedeelde regeling hield.

De wettelijke grondslag daarvoor werd gelegd in de programmawet van 11 juli 2005 (B.S. 12 juli 2005), die bepaalt dat de Staat fiscale vorderingen kan overdragen met het oog op effectisering, maar bevoegd blijft over te gaan tot de vestiging en invordering van de belasting. Op 30 september selecteerde de regering Fortis Bank om voor 10 miljard euro personenbelastingsschulden, met een nominale waarde van 500 miljoen euro, om te zetten in verhandelbare obligaties. Daarmee bracht de operatie 200 miljoen euro meer op dan bij de opmaak van de begroting en 150 miljoen euro meer dan bij de begrotingscontrole was verwacht. Voor de obligaties, die vanaf 5 december noteerden op Euronext Brussel, was de belangstelling van de institutionele beleggers groot.

Notionele intrestaftrek – Met de wet van 22 juni 2005 tot invoering van een belastingaftrek voor risicokapitaal (B.S. 30 juni 2005) kreeg België als eerste lidstaat van de Europese Unie een stelsel van ‘notionele intrestaftrek’ ten gunste van vennootschappen. Het was een alternatief voor de coördinatiecentra die financiële diensten leveren aan multinationale bedrijven tegen fiscaal gunstige voorwaarden, iets wat door de Europese Unie als verboden overheidssteun werd beschouwd en daarom vanaf eind 2005 zou vervallen.

Vanaf het aanslagjaar 2007 (inkomsten van 2006) kunnen vennootschappen hun belastbaar inkomen verminderen met een fictieve intrestlast op het eigen vermogen, dat zodoende dezelfde fiscale behandeling krijgt als het geleende kapitaal.⁴¹ Het tarief dat voor een bepaald aanslagjaar van toepassing is, is gelijk aan de gemiddelde rente op lineaire obligaties met een looptijd van 10 jaar, met een maximum van 6,5%. Voor KMO's wordt het tarief met 0,5 procentpunten verhoogd. Indien er tijdens een jaar geen of onvoldoende winst is om de aftrek in mindering te kunnen brengen, wordt de niet-verleende vrijstelling overgedragen op de winst van de zeven volgende jaren.

De wet van 22 juni 2005 bepaalde oorspronkelijk dat een bedrag gelijk aan het fiscale voordeel gedurende drie jaar in het bedrijf moest worden gereserveerd alvorens het als dividend kon worden uitgekeerd. Tijdens zijn vergadering van 5 november over het Generatiepact besliste het kernkabinet die reserveringsplicht af te schaffen. Het was een tegemoetkoming van de socialisten aan de liberalen voor de uitbreiding in het Generatiepact van de maatregelen tegen jeugdwerkloosheid.⁴² De afschaffing werd geregeld in de wet van 23 december 2005 betreffende het Generatiepact (B.S. 30 december 2005).

In het verlengde van de ‘notionele intrestaftrek’ schafte de wet van 22 juni 2005, met ingang van 1 januari 2006, het recht van 0,5% af op de inbreng van kapitaal in een vennootschap.

Om het inkomensverlies van de ‘notionele intrestaftrek’ voor de overheid te compenseren, dat op 566 miljoen euro werd geraamd, schrapte dezelfde wet de inves-

41. Volgens het VBO kwam de invoering van de belastingaftrek voor risicokapitaal overeen met een daling van het tarief van de vennootschapsbelasting van 33,99 naar ongeveer 26%.

42. In een interview met *L’Echo* van 7 september had minister Reynders als eerste voor de afschaffing van de reserveringsplicht gepleit.

Mark Deweerdt

teringsaftrek, het belastingkrediet en de fiscale vrijstelling van de transactiekosten bij een verkoop met meerwaarden. De regering rekende voorts op een invenienseffect van 100 miljoen euro door de instroom van buitenlands bedrijfskapitaal.

Eerste minister Verhofstadt en minister van Financiën Reynders reisden van 6 tot 13 november naar Zuid-Korea, Japan, Hongkong en Singapore om de belastingaftrek voor risicokapitaal te promoten.⁴³

Effecten aan toonder – De socialistische regeringspartijen hadden in maart ingestemd met de invoering van de ‘notionele intrestaftrek’ op voorwaarde dat, in het kader van de strijd tegen de fiscale fraude, de effecten aan toonder zouden worden afgeschaft. In 2003, tijdens de besluitvorming over de eenmalige bevrijdende aangifte, hadden de regeringspartijen al afgesproken dat er vanaf 2007 of 2008 geen effecten aan toonder meer zouden mogen worden uitgegeven.

De wet van 14 december 2005 houdende afschaffing van de effecten aan toonder (B.S. 23 december 2005) verbiedt emittenten naar Belgisch recht, banken zowel als bedrijven, na 1 januari 2008 nog effecten aan toonder uit te geven. Effecten aan toonder die op een effectenrekening staan of die in het buitenland of door een buitenlandse emittent zijn uitgegeven, mogen van dan af niet langer materieel afgeleverd worden. Op 1 januari 2008 worden kasbons die op een effectenrekening zijn geboekt en genoteerde effecten aan toonder van Belgische vennootschappen van rechtswege omgezet in gedematerialiseerde effecten, dit wil zeggen een boeking op een (per definitie niet-anonieme) rekening bij een erkende financiële instelling.

In 2006 en 2007 uitgegeven effecten aan toonder moeten vóór 31 december 2012 omgezet worden in effecten op naam of op een effenrekening worden gezet. Voordien uitgegeven effecten moeten vóór 31 december 2013 worden omgezet. Wie na 1 januari 2016 effecten aan toonder te gelde maakt, krijgt een boete van 10 procent van de waarde van de effecten per jaar achterstand.

Eenmalige bevrijdende aangifte – Het Arbitragehof verwierp op 20 april het vernietigingsberoep tegen de wet van 31 december 2003 houdende invoering van een eenmalige bevrijdende aangifte dat was ingesteld door Pieter De Crem en Raf Suys, namens CD&V, en door een particulier uit Sint-Niklaas. Volgens het grondwettelijk hof was de EBA, die ook gewestbelastingen betrof, niet in strijd met de bevoegdheidsverdelende regels en werden belastingplichtigen die hun verplichtingen correct vervulden, er niet door gediscrimineerd.

Vergrijzing en Silverfonds – Volgens het vierde jaarverslag van de Studiecommissie voor de Vergrijzing, dat op 15 juni werd voorgesteld, zouden de uitgaven van de sociale zekerheid oplopen van 23,7% van het BBP in 2004 tot 27,3% in 2030. De ‘factuur’ van de vergrijzing kwam daarmee op 3,6% van het BBP of 10,8 miljard euro. Het was de derde opeenvolgende keer dat de commissie haar prognose ver-

43. In januari 2006 zouden Verhofstadt en Reynders een gelijksoortige ‘roadshow’ houden in de Verenigde Staten.

hoogde, vooral als gevolg van een verfijnde berekeningsmethode. In het eerste jaarverslag waren de socialezekerheidsuitgaven in 2030 nog op 25,3% van het BBP geraamd.

De reserves van het Zilverfonds, dat in 2001 was opgericht om de stijgende pensioenuitgaven in de periode 2010-2030 te financieren, waren op 30 juni aangegroeid tot 13,211 miljard euro. Het geld kwam uitsluitend van eenmalige niet-fiscale inkomsten. In de eerste helft van het jaar had het Zilverfonds 422,9 miljoen euro ontvangen uit de eenmalige bevrijdende aangifte en 19,8 miljoen euro als saldo van de verkoop aan ABN AMRO van Credibe, het vroegere Centraal Bureau voor Hypothecair Krediet.

Bij de voorstelling van het jaarverslag over 2004 (30 juni) werd gezegd dat het Zilverfonds niet meer rekende op belangrijke eenmalige inkomsten. Minister Vande Lanotte had al op 25 februari aangekondigd dat de regering voor het stijven van het Zilverfonds minder van eenmalige inkomsten afhankelijk wilde zijn. Daarom zouden vanaf 2007 wettelijk vastgelegde begrotingsoverschotten aan het Zilverfonds worden toegewezen. Een en ander werd geregeld in de wet van 20 december 2005 tot wijziging van de wet van 5 september 2001 [...] (B.S. 14 maart 2006), die bepaalt dat in het begrotingsjaar 2007 een som gelijk aan 0,3% van het BBP aan het Zilverfonds wordt toegewezen. Dat bedrag neemt de daaropvolgende jaren toe met telkens 0,2 procentpunten, tot 1,3% van het BBP in 2012. Indien de groei gedurende ten minste twee jaar lager is dan 2% of hoger dan 3%, kan de regering het groeipad aanpassen. In 2012 zou een nieuw groeipad voor de volgende vijf jaar worden uitgetekend.

B. De begroting van 2006 en de federale beleidsverklaring

De opmaak van de begroting van 2006 gebeurde parallel aan de onderhandelingen tussen de regering en de sociale partners over het loopbaaneinde, de financiering van de sociale zekerheid en de welvaartvastheid van de sociale uitkeringen (zie III. Het Generatiepact) – drie beleidsvraagstukken met budgettaire gevolgen.

Zoals hoger gemeld, had het Federaal Planbureau in zijn economische vooruitzichten van 26 mei, dus vóór de tweede begrotingscontrole, voor 2006 een tekort van 4,6 miljard euro of 1,5% van het BBP geprognoseerd; NBB-gouverneur Quaden had op 3 juni gezegd dat een inspanning van 4,2 miljard euro nodig zou zijn om de overheidsfinanciën in evenwicht te houden. Omdat er bij de tweede begrotingscontrole enkele structurele besparingsmaatregelen waren genomen en de maandelijksse fiscale ontvangsten boven de ramingen uitkwamen, zeiden liberale regeringsbronnen dat een inspanning van 2,5 tot 3,5 miljard euro zou volstaan. Tegenvallers voor de regering waren de hoge olieprijs en het te verwachten financieringstekort bij de lokale besturen, een telkens terugkerend fenomeen in de aanloop naar gemeenteraadsverkiezingen (in casu op 8 oktober 2006).

De begrotingswerkzaamheden begonnen op 30 september met de publicatie door het Planbureau van de zogenaamde economische begroting. Door een verstevi-

Mark Deweerdt

ging van zowel de binnenlandse als de buitenlandse vraag zou volgens het Planbureau de groei in 2006 aantrekken van 1,4 tot 2,2%. De inflatie zou op 2,9% uitkomen, iets minder dan in 2005 (3%). Er zouden 30.300 banen bijkomen, waardoor de activiteitsgraad met 0,2 punten zou stijgen tot 62,1%. De werkloosheidsgraad zou zich stabiliseren op 7,8%.

Het kernkabinet begon op 10 oktober de ultieme onderhandelingsronde met een weg te werken tekort van, afhankelijk van de bron, 300 tot 800 miljoen euro. Het nachtelijke overleg verliep stroef en duurde tot 5 uur in de ochtend. De socialistische ministers verzetten zich lange tijd tegen het liberale voorstel een permanente regeling voor "fiscale amnestie" in te voeren. Ze stemden daar pas mee in nadat de liberalen akkoord waren gegaan met de invoering van een belasting op de opbrengst van obligatiefondsen en op levensverzekeringen.

Enkele uren na het einde van de begrotingsbesprekingen kwam het Overlegcomité bijeen om te beraadslagen over het verzoek dat premier Verhofstadt daags voordien aan de gewesten en de gemeenschappen had gedaan, de 250 miljoen euro meerinkomsten die ze door het Lambermontakkoord in 2006 zouden krijgen niet uit te geven, maar te gebruiken voor schuldafbouw of reserveringen. In ruil zouden de op 1 juni vastgestelde begrotingsdoelstellingen voor 2008 en 2009 verlaagd worden. De Vlaamse regering zei bereid te zijn de gevraagde inspanning van 145,3 miljoen euro te doen. De Franse gemeenschapsregering zei dat ze niet in de mogelijkheid verkeerde een extra bijdrage te leveren en stelde voor dat het Brusselse gewest 27 miljoen in plaats van 7 miljoen euro zou opzijzetten. De kwestie werd doorgeschoven naar een nieuwe vergadering van het Overlegcomité, op 26 oktober. Die dag werd overeengekomen dat het Brusselse gewest een inspanning van 13 miljoen euro zou doen. De resterende som van 90 miljoen euro zou in onderling overleg verdeeld worden tussen het Waalse Gewest en de Franse Gemeenschap. Wallonië stemde er later mee in 86 miljoen euro voor zijn rekening nemen.

De regering raamde haar inkomsten voor 2006 op 45,598 miljard euro (+2,6%) en haar uitgaven op 46,217 miljard euro (-2,7%), waarvan 33,360 miljard euro voor primaire uitgaven (+3,6%) en 12,857 miljard euro (-17,6%) voor interesten. Exclusief de pensioenen van de gewezen ambtenaren, zou de federale overheid maar 0,3% meer uitgeven dan in 2005, met uitzondering van Binnenlandse Zaken en Justitie (+5,5%) en Mobiliteit (+8,1%, een gevolg van het hogere investeringsbudget van de NMBS). De begroting werd ingediend met een tekort van 619 miljoen euro. Het vorderingensaldo, waarin schuldafbouw en reserveringen verrekend zijn, zou echter positief zijn (0,1% van het BBP). De gezamenlijke overheid zou, door het deficit bij de lokale besturen, een vorderingentekort van 0,1% van het BBP hebben. De overheidsschuld zou tegen eind 2006 dalen tot 90,7% (2005: 94,3%).

In de rijksmiddelenbegroting viel de invoering op van roerende voorheffing (15%) op de "opbrengst" van beleggingsfondsen waarvan de portefeuille voor meer dan 40% uit obligaties bestaat. Met de maatregel, die 235 miljoen euro zou moeten opbrengen, wilde de regering naar eigen zeggen beleggingen in aande-

lenfondsen stimuleren. De verzekeringsmaatschappijen zouden een heffing van 1,1% op de levensverzekeringspremies moeten betalen (opbrengst: 220 miljoen euro). Om te vermijden dat de verzekeraars de belasting doorrekenen aan hun klanten, zou de regering de toetredingskosten beperken. Daartegenover stond dat, met ingang van het aanslagjaar 2006 (inkomsten 2005), het fiscaal aftrekbare basisbedrag voor pensioensparen opgetrokken werd van 500 naar 625 euro; dat betekende dat in 2005 geïndexeerd 780 in plaats van 620 euro kon worden gespaard.

Een permanente fiscale regularisatie, die in 2006 naar verwachting 400 miljoen euro zou opbrengen, zou particulieren en bedrijven in staat stellen 'vergeten' beroepsinkomsten alsnog aan te geven. Ze zouden daar enkel de verschuldigde belasting maar geen boete op moeten betalen en geïmmuniseerd worden voor strafrechtelijke vervolging. De regeling zou eveneens gelden voor andere inkomsten, in het bijzonder roerende inkomsten, met dat verschil dat voor een aangifte tussen 1 juli en 31 december 2006 een boete van 5% en na 1 januari 2007 van 10% zou moeten worden betaald.

De strijd tegen de fiscale fraude zou 130 miljoen euro opbrengen, waarvan 100 miljoen euro door de toevoeging van een antirechtsmisbruikbepaling in het BTW-wetboek, zoals die al bestond voor de directe belastingen, de successierechten en de registratierechten. De maatregel, die handelingen wil bestrijden die er uitsluitend in bestaan via juridische constructies belasting te ontwijken, werd (door de programmawet van 27 december 2005) met terugwerking tot 1 november 2005 ingevoerd.

De regering hoopte 600 miljoen euro te verdienen met de effectivering van achterstallige BTW-schulden. Zoals bij de 'verkoop' van personenbelastingsschulden in 2005 zou een deel van de opbrengst gebruikt worden om de belastingadministratie te moderniseren.

In samenwerking met een privé-partner zou de regering een vastgoedbevak creëren om de rijksgebouwen op lange termijn rationeel te beheren. De financiële opbrengst daarvan voor het begrotingsjaar 2006 werd op 560 miljoen euro geraamd. Een lopende projectontwikkeling met de Belgische ambassade in Tokio zou goed zijn voor 140 miljoen euro rijksinkomsten.

Ten slotte werd bij de inkomsten 150 miljoen euro ingeschreven als opbrengst van een heffing, vanaf 1 april 2006, op onbenutte elektriciteitscentrales. Met die maatregel beoogde de regering er elektriciteitsproducent Electrabel toe aan te sporen ongebruikte opwekkingscapaciteit te verkopen aan concurrenten.⁴⁴

44. Door de mededeling van premier Verhofstadt (na de vergadering van het Overlegcomité van 11 oktober) dat Electrabel er in het kader van de overname door Suez mee had ingestemd zijn niet-gebruikte capaciteit van 1.500 megawatt tegen marktwaarde te veilen, was het twijfelachtig of de 150 miljoen euro daadwerkelijk geïnd zou kunnen worden. Voor de overname van Electrabel door Suez, zie XI. Varia – Energiebeleid.

Mark Deweerdt

In de beleidsverklaring die hij op 11 oktober in de Kamer en de Senaat aflegde,⁴⁵ zei eerste minister Verhofstadt dat de globalisering en de vergrijzing onze economie en onze welvaart onder druk zetten. Om de toekomst ervan te vrijwaren, zijn hervormingen nodig, “ook als er weerstand is, ook als er geprotesteerd wordt”.⁴⁶ De premier beklemtoonde dat de overheidsfinanciën in 2006 opnieuw in evenwicht zouden zijn en de staatsschuld verder verlaagd zou worden, terwijl er in de meeste Europese landen een financieringstekort en een schuldtoename zou zijn. Hij zei dat de economische groei boven het gemiddelde van de eurozone zou liggen en gaf voor het eerst toe dat de doelstelling van het regeerakkoord tegen het einde van de legislatuur 200.000 supplementaire arbeidsplaatsen te scheppen, niet gehaald zou worden. Daarom was er nog “veel werk voor de boeg”. Verhofstadt gaf een uitvoerig overzicht van de bepalingen van het Generatiepact en van de begrotingsmaatregelen die de regering genomen had. Hij gaf toelichting bij de beleidsintenties in de domeinen politie, justitie en buitenlandse betrekkingen en vroeg het vertrouwen van het parlement voor de “beslissingen die wij genomen hebben” en die “noodzakelijk [zijn] voor de toekomst van onze welvaart en sociale zekerheid”.

Tijdens het begrotingsdebat (12 oktober) viel de oppositie fel uit naar de fiscale regularisatie, die volgens CDH-fractie leider Melchior Wathelet “fundamenteel onrechtvaardig is”, en naar de roerende voorheffing op de obligatiefondsen. Replicerend op minister Vande Lanotte, die op de VRT-radio gezegd dat door de heffing enkel de “grote spaarders” werden getroffen, sprak CD&V-fractie leider De Crem van een “hold-up op de kleine spaarder”.

De invoering van roerende voorheffing op beleggingsfondsen die ten minste 40% obligaties in portefeuille hebben (hierna gemakshalve obligatiefondsen genoemd) kreeg kritiek van de financiële instellingen. Ze wezen erop dat dergelijke fondsen voor naar schatting een miljoen Belgen, onder wie veel gepensioneerden, een veilige en aantrekkelijke belegging waren.

Over de precieze draagwijdte van de belasting bleef meer dan een maand onduidelijkheid bestaan. Op 13 oktober bleek dat niet enkel het gekapitaliseerde rentegedeelte zou worden belast, zoals de financiële instellingen hadden gedacht,

45. In september was in de Kamer een geschil gerezen over het tijdstip van de beleidsverklaring. De oppositiefracties wilden de premier al op 28 september horen, zoals in juni in de Conferentie van Voorzitters was afgesproken. De oppositie verwees naar artikel 106 van het Kamerreglement, dat bepaalt dat de regering “nadat zij haar beleidskeuzen voor het volgende begrotingsjaar heeft bepaald, die eerst (en tijdens de maand september) ter bespreking aan de Kamer voorlegt”. Bij gebrek aan consensus tussen meerderheid en minderheid, besliste Kamervoorzitter De Croo op 26 september dat de beleidsverklaring zou worden afgelegd op 11 oktober, de dag waarop de zitting geopend werd, zoals premier Verhofstadt had bepleit.
46. Verschillende kranten zagen een “andere” Verhofstadt dan bij vorige beleidsverklaringen. Volgens *De Morgen* (12 oktober) was de premier “opvallend bescheiden”. *Het Laatste Nieuws* schreef: “De nieuwe Guy Verhofstadt is opgestaan. Weg was de paarse stormram, gisteren tijdens de zevende beleidsverklaring van deze federale premier. Op het spreekgestoelte stond een nuchter, bedachtzaam regeringsleider die een onpopulaire boodschap ‘Langer werken is geen straf’ moest verkopen”.

maar de volledige meerwaarde van het fonds. Minister van Financiën Reynders wees erop dat de belegger de belasting kon ontlopen door vóór het einde van het jaar naar aandelenfondsen over te stappen. Hij suggereerde de banken in voorkomend geval geen uitstap- en instapkosten aan te rekenen. De banken repliceerden dat het onverantwoord was klanten aan te sporen hun spaargeld in aandelen te stoppen.

Na het kabinetsberaad van 14 oktober deelde Reynders mee dat bij de verkoop van een obligatiefonds niet de volledige meerwaarde zou worden belast, maar enkel de meerwaarde op het obligatiegedeelte dat na 1 juli 2005 was gerealiseerd. De financiële instellingen kantten zich tegen het retroactieve karakter van de maatregel. Na overleg met de regering stelden ze op 21 oktober voor het toepassingsgebied te beperken tot obligatiefondsen met een Europees paspoort,⁴⁷ enkel de rente te belasten en de maatregel pas op 1 januari 2006 te laten ingaan. De regering gaf op 26 oktober te kennen het voorstel te willen aanvaarden, op voorwaarde dat de banken het bedrag van de beoogde heffing (235 miljoen euro) in 2006 en 2007 zouden voorschieten. Omdat maar een derde van de beleggingsfondsen een Europees paspoort heeft, vonden de banken een opbrengst van 235 miljoen euro onrealistisch en weigerden ze de voorwaarde te aanvaarden.

Op 18 november beraadslaagde de regering over de kwestie. Drie van de vier partijen gingen ermee akkoord in ruil voor de beperking van de roerende voorheffing tot het rentegedeelte van fondsen met een Europees paspoort, de beurstaks bij de verkoop van kapitalisatiefondsen te verdubbelen, maar de PS hield vast aan de belasting van de volledige meerwaarde van alle obligatiefondsen. Een week later, op 25 november, lieten de Franstalige socialisten hun verzet varen. De regering besliste van 1 januari 2006 tot 31 december 2007 enkel de sinds 1 juli 2005 verkregen rente van beleggingsfondsen met een Europees paspoort die na 1 maart 2001 werden uitgegeven aan roerende voorheffing te onderwerpen. Wel kon, wanneer zou blijken dat de opbrengst beneden de verwachting bleef, het toepassingsgebied bij koninklijk besluit uitgebreid worden tot andere fondsen. Vanaf 1 januari 2008 zou de volledige meerwaarde van de opbrengst van beleggingsfondsen met een Europees paspoort worden belast, maar zou de regering bij koninklijk besluit de voorheffing tot de rente kunnen beperken.

Van 1 januari 2006 tot 31 december 2007 zou de beurstaks bij de verkoop van kapitalisatiefondsen verhoogd worden van 0,5 naar 1,1%. Om beleggers aan te moedigen in januari en februari 2006 kapitalisatiefondsen om te zetten in distributiefondsen (die hun inkomsten jaarlijks uitkeren, zodat er jaarlijks 15% voorheffing moet worden betaald), zou de in beide maanden betaalde beurstaks achteraf teruggevorderd kunnen worden.

De verzekeringsmaatschappijen hadden kritiek op de beslissing een heffing van 1,1% in te voeren op de levensverzekeringspremies. Ze betreurden dat er geen

47. Fondsen met een Europees paspoort zijn fondsen die onder de EU-spaarrichtlijn vallen die sinds 1 juli 2005 van kracht is. Na registratie bij het financiële toezichtsorgaan van een van de lidstaten, kunnen ze in de hele EU verdeeld worden.

Mark Deweerdt

voorafgaand overleg was geweest. Volgens de verzekeringssector zou het bijzonder moeilijk zijn 220 miljoen euro af te dragen omdat de maatschappijen op levensverzekeringen maar 750 miljoen euro winst maakten en omdat bij sommige verzekeraars de toetredingskosten die de regering wilde beperken, minder dan 1,1% bedroegen.

Zoals hij met de banken had gedaan, overlegde minister Reynders ook met de verzekeringssector, maar op haar vergadering van 18 november besliste de regering de aangekondigde maatregel niet te wijzigen. Pas toen het ontwerp van programmawet bij de Kamer was ingediend bleek dat niet de verzekeringsinstellingen maar de beleggers vanaf 1 januari 2006 de heffing van 1,1% zouden moeten betalen.

In zijn verslag over de begroting van 2006 merkte het Rekenhof op 17 november op, dat het begrotingsevenwicht in belangrijke mate door eenmalige maatregelen werd gerealiseerd. Het liet twijfel blijken over de geraamde opbrengst van de fiscale regularisatie en de vastgoedbevak. Kritiek was er ook op het ‘ankerprincipe’ dat in 2002 was ingevoerd en volgens het Rekenhof aanleiding geeft tot het uitstellen van betalingen, soms met verwijlntresten tot gevolg.⁴⁸ Het ankerprincipe houdt in dat, met uitzondering van loonlasten en schuldaflossingen, maar 80% van de toegekende begrotingskredieten mag worden gebruikt; het komt neer op een verplichte ‘onderbenutting’ van kredieten. Bij de opmaak van de begroting was de regering ervan uitgegaan dat de onderbenutting in 2006 zou oplopen tot 640 miljoen euro. Het Rekenhof noemde dat een “gewaagd hoog” cijfer, gezien de meeste kredieten niet reëel verhoogd waren. Omdat de begroting, anders dan in 2005, geen conjunctuurbuffer bevatte, was ze volgens het Rekenhof “bijzonder kwetsbaar” voor een tegenvallende economische groei.

Eveneens op 17 november zei de Europese Commissie in haar economische vooruitzichten dat de aangekondigde maatregelen niet zouden volstaan om een financieringsevenwicht te realiseren en dat er zonder bijsturing in 2006 een tekort zou zijn van 0,3% van het BBP.

De maatregelen die de regering tijdens het begrotingsoverleg had genomen, onder meer de fiscale regularisatie, de roerende voorheffing op obligatiefondsen en de heffing op levensverzekeringspremies, werden opgenomen in de programmawet van 27 december 2005 (B.S. 30 december 2005).

48. In het 162ste Boek van het Rekenhof, dat op 19 december in de Kamer werd voorgesteld, stond, bij wijze van voorbeeld, dat Landsverdediging in 2004 ten gevolge van het ankerprincipe 2.584 facturen niet had kunnen betalen, voor een totale som van 59,9 miljoen euro waarop verwijlntresten zouden moeten worden betaald.

V. Het binnenlands beleid

A. Institutionele wetgeving

Grondwet – Bij akte van 2 februari 2005 (B.S. 17 februari 2005) werd in de grondwet een artikel 14bis ingevoegd, luidende: “De doodstraf is afgeschaft”.

Bij akte van 25 februari 2005 (B.S. 11 maart 2005) werden, met toepassing van grondwetsartikel 198 over de wijziging van de terminologie, in een dertigtal artikelen van de grondwet de woorden “de Raad”, “Vlaamse Raad”, “Gemeenschapsraad” en “Gewestraad” of hun meervoud vervangen door respectievelijk “het Parlement”, “Vlaams Parlement”, “Gemeenschapsparlement”, “Gewestparlement” of hun meervoud. Daarmee werd de terminologie van de grondwet in overeenstemming gebracht met het sinds de eerste rechtstreekse verkiezing (1995) gegroeide gebruik de parlementaire vergaderingen van de deelstaten niet langer als “raden” maar als volwaardige parlementen te beschouwen en ze ook zo te benoemen.

Bij akte van 26 maart 2005 (B.S. 7 april 2005) werden in het tweede en vijfde lid van artikel 41, over de binnengemeentelijke territoriale organisatie en over de gemeentelijke en provinciale volksraadpleging, de woorden “de wet” vervangen door “de in artikel 134 bedoelde regel” – de omschrijving van een decreet van het Vlaams of het Waals Parlement respectievelijk een ordonnantie van het Brussels Parlement. Met de grondwetswijziging werden de gewesten volledig bevoegd voor de organisatie, werking en verkiezing van de districtsraden en voor de gemeentelijke en provinciale volksraadpleging.⁴⁹

Bij akte van 6 december 2005 (B.S. 28 december 2005) werden in titel IX van de grondwet enkele overgangsbepalingen geschrapt. Het betreft bepaling II over de inwerkingtreding op 1 januari 1995 van artikel 32 over de openbaarheid van bestuur; bepaling IV over de verkiezing van de gewestraden in 1995 en 1999; bepaling V over de samenstelling van de Kamer in de periode 1993-1995; bepaling VI in verband met de splitsing van de provincie Brabant op 1 januari 1995.

Mandaten- en vermogensaangifte – Overeenkomstig de bijzondere wet van 26 juni 2004 en de gewone wet van 26 juni 2004 dienden de ministers, parlementsleden, gouverneurs, burgemeesters, schepenen, OCMW-raadsvoorzitters, kabinetschefs en hoge ambtenaren tussen 1 januari en 1 april bij het Rekenhof opgave te doen van hun mandaten en, onder gesloten omslag, een vermogensaangifte in te dienen. Het ging om in totaal meer dan 7.700 personen.

49. De grondwetswijziging lag in het verlengde van de Lambermont-staatshervorming (2001-2002), die de organieke regelgeving voor gemeenten en de provincies geregionaliseerd had. Door de ‘oude’ formulering van grondwetsartikel 41 was de federale overheid deels bevoegd gebleven voor de districten en de lokale volksraadpleging. Het was de eerste keer dat de bevoegdheid van de gewesten niet met een bijzondere wet werd uitgebreid, maar rechtstreeks in de grondwet. Overigens bleef er een incoherentie bestaan, aangezien volgens grondwetsartikel 41 de voorwaarden waaronder en de wijze waarop districten kunnen worden opgericht, met een bijzondere wet en dus door het federale parlement geregeld moeten worden.

Mark Deweerdt

Het Rekenhof liet in het *Belgisch Staatsblad* van 12 augustus een lijst publiceren van de mandaten van 7.202 politici.⁵⁰ Volgens het Rekenhof waren 341 politici en ambtenaren volledig in gebreke gebleven, hadden er 180 een mandatenlijst ingediend, maar geen vermogensaangifte gedaan, en hadden er 45 wel een vermogensaangifte maar geen mandatenlijst bezorgd. In enkele gevallen betrof het een vergetelheid; anderen weigerden om principiële redenen aangifte doen of waren van oordeel dat ze niet in het toepassingsgebied van de wet vielen. Een deel van de aangifteplichtigen maakten hun verzuim in de daaropvolgende maanden goed. Kamervoorzitter De Croo deelde op 30 december mee dat het Rekenhof 7.369 mandaten- en 7.233 vermogensaangiftes had ontvangen; 295 personen hadden geen mandatenlijst ingediend, 425 geen vermogensaangifte.

Op 19 december signaleerde *De Tijd* dat nog geen vervolging was ingesteld tegen de politici en ambtenaren die zich aan de aangifteplicht hadden onttrokken. Volgens de krant wachtte het parket op een initiatief van het Rekenhof. Dat ging er dan weer vanuit dat het parket ambtshalve een onderzoek kon openen. De Croo deelde op 22 december aan de Kamer mee dat hij minister van Justitie Onkelinx op 20 december een brief had gestuurd met de vraag wat de parketten van plan waren te doen. Volgens De Croo konden ze vervolging instellen op basis van de lijst die in het *Staatsblad* was gepubliceerd. Indien dat niet zou gebeuren, zou hij het Rekenhof vragen de mandatenlijst officieel aan het parket te overhandigen of dat op eigen initiatief doen.

Kieswetgeving – In de lijn van eerdere arresten verwierp het Arbitragehof op 27 april het beroep dat de N-VA, het Front Nouveau de Belgique (FNB), de Belgische Unie/Union belge (BUB) en de Chrétiens démocrates francophones (CDF) hadden ingesteld tegen de invoering van een kiesdrempel van 5% bij de verkiezing van de regionale parlementen. Een schorsingsverzoek van het FNB; de BUB en de CDF was al in 2004 verworpen.

B. Staatshervorming

Op 19 januari had de eerste vergadering plaats van het 'Forum voor Institutionele Hervormingen', dat conform het regeerakkoord op 19 oktober 2004 was geïnstalleerd met de opdracht het akkoord van 26 april 2002 over, in hoofdzaak, de hervorming van het tweekamerstelsel verder uit te voeren en voorstellen te doen voor "een grotere structurele coherentie van de federale, gewestelijke en/of gemeenschapsbevoegdheden".⁵¹

50. De vermogensaangiftes worden door het Rekenhof in een kluis bewaard. In het *Belgisch Staatsblad* van 9 november verschenen errata en ingestuurde verbeteringen op de mandatenlijst van 12 augustus.

51. M. DEWEERDT, Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 2004, *Res Publica*, 2005, 2-3, p. 195.

De 19 vertegenwoordigers van de verschillende regeringen – negen Nederlandstalige, negen Franstalige en één Duitstalige – beslisten het Forum met twee senatoren uit te breiden. Ze gingen daarmee in op het verzoek van de Senaat betrokken te worden bij de besprekingen over zijn omvorming tot een kamer van de deelstaten. Wegens onenigheid tussen de Franstalige leden, die eerst de hervorming van het tweekamerstelsel wilden behandelen, en de Vlamingen, die vonden dat alle onderwerpen gelijktijdig aan bod konden komen, werd het Forum het niet eens over de agenda en de methode van zijn werkzaamheden. Na de vergadering werd gezegd dat de Forum-voorzitters, de vice-premiers Van de Lanotte en Reynders, een oplossing zouden zoeken en op de volgende bijeenkomst een voorstel zouden doen, maar het Forum kwam in 2005 niet meer samen.

Op het PS-congres over de grondwet van de Europese Unie (26 februari) verraste partijvoorzitter Di Rupo met het voorstel een referendum te houden over het voortbestaan van België. Aan het adres van de liberale coalitiepartner, die voorstander was van een volksraadpleging over de EU-grondwet, zei hij niet tegen volksraadplegingen te zijn, maar de Europese grondwet te complex te vinden om er een duidelijke vraag over te kunnen stellen. Over het voortbestaan van België zou dat wel mogelijk zijn, voegde hij daaraan toe. Daags nadien nuanceerde Di Rupo zijn verklaring. In *De zevende dag* zei hij dat het er hem enkel om te doen was geweest een voorbeeld te geven van een referendum met een duidelijke vraagstelling.

Na de mislukking van de onderhandelingen over de splitsing van de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde (zie II. De splitsing van de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde) groeide in politieke kringen de overtuiging dat na de federale verkiezingen van 2007 opnieuw over de staatshervorming zou worden gepraat, inclusief de splitsingskwestie, en dat het aangewezen was de communautaire onderhandelingen al in 2006 door middel van discrete verkennende gesprekken voor te bereiden. Op 29 april, toen de onderhandelingen over Brussel-Halle-Vilvoorde in een beslissende fase waren gekomen, had PS-voorzitter Di Rupo nog gesuggereerd na een BHV-akkoord een communautaire rustpauze van ten minste vijf jaar in acht te nemen. Op 9 juli zei hij in *Het Belang van Limburg* dat niet op de vorming van de volgende federale regering hoefde te worden gewacht om te onderhandelen over communautaire dossiers. “We moeten nu al het terrein verkennen en indien mogelijk akkoorden sluiten”, zei hij.

Twee dagen eerder, op 7 juli, had minister-president Leterme, in een toespraak tijdens een door de werknemersorganisatie Voka georganiseerde ontmoeting tussen politici en ondernemers, de politieke wereld opgeroepen om in het vooruitzicht van 2007 een klimaat van vertrouwen te scheppen en tijdig het debat over de verdere staatshervorming voor te bereiden. De lunch die Leterme op 11 juli, het Feest van de Vlaamse Gemeenschap, aanbood aan de belangrijkste ministers van de federale regering en de andere deelstaatregeringen paste in die vertrouwensopbouw. Eveneens op 11 juli richtte Leterme zich met een ‘vrije tribune’ in *La Libre Belgique* en *Le Soir* tot de Franstaligen. Hij bezwoer hen een nieuwe stap

Mark Deweerdt

in de staatshervorming niet als een taboe te beschouwen, “maar als een katalysator voor meer werk en echt economisch herstel”.

Op 12 juli schreef *De Tijd*, op basis van informatie van de woordvoerder van Verhofstadt, dat de premier, Leterme en Di Rupo “een maand geleden” hadden afgesproken de institutionele onderhandelingen van 2007 discreet voor te bereiden. PS-vice-premier Onkelinx zinspeelde daarop toen ze in *Knack* (21 december) zei: “We zullen in de tijd die ons nog rest tot de verkiezingen achter de schermen het terrein moeten aftasten en proberen een confrontatie te voorkomen”

De Vlaamse partijen reageerden positief op de aankondiging van PS-voorzitter Di Rupo, in een interview met *L’Echo* van 11 juni, werk te willen maken van het herstel van Wallonië. Di Rupo zei dat, gezien de stagnatie van de groei, de hoge werkloosheid en het gedaalde ondernemersvertrouwen, de Waalse economie een heropleving nodig had. “Er is nood aan een Marshallplan op Waalse schaal. Daarbij moet iedereen – regering, vakbonden, patroons, universiteiten, onderwijzers en organisaties – zijn verantwoordelijkheid nemen”, zei hij. De Vlaamse partijen beklemtoonden dat er voor de herleving van de Waalse economie geen extra federaal geld mocht worden gegeven.⁵²

Op 29 november stelde de denkgroep ‘In de Warande’ een *Manifest voor een zelfstandig Vlaanderen* voor.⁵³ De denkgroep zei daarin dat het Belgische federale model wegens de grote verschillen tussen Vlaanderen en Wallonië niet geschikt is om de uitdagingen van de globalisering, de internationale concurrentie en de vergrijzing aan te pakken en dat België voor Vlaanderen geen enkele toegevoegde waarde heeft. Daarom zou Vlaanderen een zelfstandige lidstaat van de Europese Unie moeten worden. Het manifest werd door een vijftigtal zakenlieden en academici onderschreven.

Op 8 december meldde *Le Soir* dat Herman De Bode, een van de leden van de denkgroep, was teruggetreden als managing partner van McKinsey & Company in de Benelux, nadat in het Franstalige landsdeel een campagne tegen het studie-bureau was begonnen omdat De Bode het manifest mee had opgesteld.

Lambermontwetten – De Interministeriële Conferentie voor het Buitenlands Beleid besliste half maart een werkgroep op te richten over de splitsing van ontwikkelingssamenwerking. Volgens de bijzondere wet van 13 juli 2001 over de Lambermont-staatshervorming had een werkgroep tegen 31 december 2002 een lijst moeten opstellen van de “onderdelen” van ontwikkelingssamenwerking die op 1 januari 2004 aan de gewesten en gemeenschappen hadden moeten worden overdragen, maar die werkgroep was daar niet in geslaagd. Van de nieuwe werk-

52. Op 30 augustus stelde de Waalse regering haar ‘Marshallplan’ voor. Voor het herstelplan trok ze, gespreid over vier jaar, 1,054 miljard euro uit om banen te scheppen, nieuwe activiteiten te ontwikkelen en de ondernemerszin te bevorderen.

53. De denkgroep was in 1995 opgericht op initiatief van René De Feyter “om een positief concept voor Vlaanderen te ontwikkelen” en bestaat uit vertegenwoordigers van het bedrijfsleven en de academische wereld. Sinds 2003 wordt ze voorgezeten door de gewezen KBC-topman Remi Vermeiren.

groep zouden de ministers deel uitmaken die bevoegd zijn voor ontwikkelings-samenwerking. Ze kwamen op 7 november bijeen maar vonden geen overeenstemming, hoofdzakelijk wegens verdeeldheid in de federale regering waar minister van Ontwikkelingssamenwerking De Decker (MR) zich tegen de splitsing verzet- te. Ook op een vergadering van de ICBB van 13 december bleek er geen consen- sus te zijn.

Op 19 april zei minister-president Leterme in het Vlaams Parlement dat hij hoop- te tegen het zomerreces een samenwerkingsakkoord te sluiten met de Franse Ge- meenschap over de overdracht van de Nationale Plantentuin van Meise van de federale naar de Vlaamse overheid. De overdracht was door de bijzondere wet van 13 juli 2001 van een dergelijk samenwerkingsakkoord afhankelijk gemaakt. De Vlaamse regering en de Franse gemeenschapsregering konden het niet eens worden over het aantal Franstalige personeelsleden dat in de Plantentuin zou kunnen blijven werken. Een samenwerkingsakkoord werd ook in 2005 niet geslo- ten.

Elektronische communicatie – In het Overlegcomité sloten de federale regering en de gemeenschapsregeringen op 20 april een ontwerpovereenkomst over de sa- menwerking tussen het Belgisch Instituut voor Postdiensten en Telecommunica- tie (BIPT) en de mediaregulatoren van de drie gemeenschappen. Het samenwer- kingsakkoord was een gevolg van een arrest van het Arbitragehof van 14 juli 2004 waarin, op verzoek van de Vlaamse regering, een artikel van de wet van 17 janua- ri 2003 werd vernietigd dat de bevoegdheid bepaalt van het BIPT, de regulator van de post- en telecommunicatiesector.

Volgens het Arbitragehof kon, gezien de technologische convergentie van de tele- communicatiesector en de audiovisuele sector, meer bepaald het gezamenlijke ge- bruik van de elektronische transmissie-infrastructuur, de federale overheid niet alleen de bevoegdheid van het BIPT en het gebruik van de elektronische com- municatie-infrastructuur regelen, en moest daarover een samenwerkingsakkoord met de gemeenschappen worden gesloten. Om het BIPT in staat te stellen zijn werkzaamheden verder uit te oefenen en om de federale overheid en de gemeen- schappen de gelegenheid te geven een regeling te zoeken, had het arrest daarvoor tijd gegeven tot 31 december 2005.

Op 13 juli vernietigde het Arbitragehof, op verzoek van het BIPT, een artikel in het decreet van 7 mei 2004 van de Vlaamse overheid dat de elektronische commu- nicatienetwerken regelde. Volgens het grondwettelijk hof mocht het Vlaams Par- lement niet eenzijdig regels uitvaardigen voor de elektronische transmissie-infra- structuur die gemeenschappelijk gebruikt wordt voor radio en televisie enerzijds en voor telecommunicatie anderzijds. Het bevestigde dat de federale overheid en de gemeenschappen daar tegen het einde van het jaar een akkoord dienden over te sluiten.

Eind 2005 was het ontwerpakkoord van 20 april nog altijd niet ondertekend. De Vlaamse regering weigerde dat te doen zolang het BIPT niet optrad tegen Frans- talige radiozenders die uitzendingen van Vlaamse zenders stoorden. Minister van Economie Verwilghen, die bevoegd was voor het BIPT, zei op 9 november in

Mark Deweerdt

de Kamercommissie voor Infrastructuur dat het BIPT een onderzoek naar storende Franstalige zenders was begonnen.

C. Communautaire problemen

Rondzendbrief-Peeters – Op 14 januari kwamen de voorzitters van de Franstalige partijen bijeen om zich te beraden over de arresten waarin de Raad van State op 23 december 2004 het annulatieberoep had verworpen tegen de rondzendbrieven-Peeters en -Martens over de toepassing van de bestuurstaalwet in de Vlaamse faciliteitengemeenten.⁵⁴ Achteraf werd gezegd dat de voorzitters de uitspraak van de Raad van State zouden respecteren, maar alle initiatieven zouden steunen om de toepassing van de rondzendbrieven te bestrijden. Indien de “pesterijen” in de Vlaamse Rand zouden blijven duren, zouden de Franstalige partijen de uitbreiding van het Brusselse gewest eisen. Een aanpassing van de rondzendbrieven en van het taalstatuut van de zes Vlaamse randgemeenten van Brussel waar de Franstalige inwoners faciliteiten genieten, kwam ter sprake in de (mislukte) onderhandelingen over Brussel-Halle-Vilvoorde (zie II. De splitsing van de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde).

In de nasleep van die mislukking keurde de Vlaamse regering op 8 juli een nieuwe versie van de rondzendbrieven-Peeters en -Martens goed, waarin passages uit de arresten van de Raad van State werden opgenomen om aan te tonen dat de rondzendbrieven de bestuurstaalwet correct interpreteren en toepassen.

Op een schriftelijke vraag van senator Jean-Marie Happart (PS) antwoordde minister van Binnenlandse Zaken Patrick Dewael (VLD) in het *Bulletin van Vragen en Antwoorden 3-41, zitting 2004-2005* dat krachtens de arresten van 23 december 2004 de oproepingsbrieven voor verkiezingen in gemeenten van het Nederlandse taalgebied verstuurd moeten worden in de taal van het taalgebied. In de faciliteitengemeenten kunnen kiezers een Franstalige brief aanvragen. Tot dan toe had Binnenlandse Zaken gezegd dat de faciliteitengemeenten de oproepingsbrieven konden versturen in de taal van de geadresseerde. De Vlaamse regering had dat bestreden.

Resolutie-Cliveti – Op 13 en 14 april was het Roemeense parlementslid Minodora Cliveti in opdracht van de commissie voor Sociale Zaken van de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa in België om een onderzoek in te stellen naar de taaltoestanden in de openbare ziekenhuizen en urgentiediensten van het Brusselse gewest. Zeven lokale Nederlandstalige mandatarissen uit Brussel en de Vlaamse Rand hadden op 27 september 2002, in een petitie aan de Raad van Europa, geklaagd over de gebrekkige kennis van het Nederlands bij de artsen, verplegers en hulpverplegers van de ziekenhuizen en urgentiediensten, die volgens de taalwet tweetalig zouden moeten zijn. Op 10 september 2003 was het Letse parlementslid Boriss Cilevics, die door de commissie voor Juridische Aangelegen-

54. M. DEWEERDT, *a.w.*, pp. 199-200.

heden en Mensenrechten voor een verkennend onderzoek naar Brussel was gestuurd, tot de conclusie gekomen dat de “feitelijke Franstaligheid” in de Brusselse ziekenhuizen een ernstig probleem vormde, zij het niet van juridische maar van sociale aard. Daarom was de zaak doorverwezen naar de commissie voor Sociale Zaken.⁵⁵

Op 21 juni keurde de commissie voor Sociale Zaken een voorstel van resolutie van Cliveti goed, waarin de verslaggeefster erkende dat er een taalprobleem was en enkele voorstellen deed om de tweetaligheid in de ziekenhuizen te versterken. In het resolutievoorstel stond ook een oproep tot België om het Kaderverdrag van de Raad van Europa over de Bescherming van Nationale Minderheden te ratificeren, teneinde de Franstaligen bepaalde taalrechten te geven in Nederlandstalige ziekenhuizen.⁵⁶ Cliveti brak voorts een lans voor de oprichting van tweetalige scholen in heel het land. Amendementen van de Vlaamse vertegenwoordigers in de Parlementaire Vergadering om beide passages te schrappen, werden verworpen.

Na lobbywerk van de Vlaamse vertegenwoordiging, inzonderheid Luc Van den Brande (CD&V), keurde de commissie voor Juridische Aangelegenheden en Mensenrechten op 16 september een advies goed dat de ontwerpresolutie-Cliveti op enkele punten amendeerde. Het ging om de schrapping van de “erkenning van de Franstaligen in Vlaanderen als nationale minderheid”, de aanbeveling tweetalige scholen op te richten en de verwijzing naar het principe van de continuïteit van de dienst bij de verzekering van de tweetaligheid in de Brusselse ziekenhuizen, en om de toevoeging van de aanbeveling de daadwerkelijke tweetaligheid van de spoedgevallendiensten te verzekeren om mogelijke fatale gevolgen van misverstanden te voorkomen. Op 7 oktober keurde de Parlementaire Vergadering de geamendeerde ontwerpresolutie goed. In de tekst werd aangedrongen op een correcte toepassing van de taalwetgeving in Brussel en werd België opgeroepen het Kaderverdrag spoedig te ratificeren.

Taalhoffelijkheidsakkoord – Op 21 april schorste de Raad van State drie brieven van de Brusselse regering die gemeenten, OCMW’s en ziekenhuizen toestonden onder bepaalde voorwaarden eentalige personeelsleden contractueel in dienst te nemen. Het arrest bevestigde dat ook contractuele personeelsleden tweetalig moeten zijn. De drie brieven waartegen beroep was aangetekend door onder meer het Vlaams Komitee Brussel pasten in het taalhoffelijkheidsakkoord van november 1996. De Brusselse regeringspartijen spraken daarin af dat contractuele personeelsleden aangeworven konden worden zonder in een taalexamen hun tweeta-

55. M. DEWEERDT, Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 2003, *Res Publica*, 2004, 2-3, pp. 228-229.

56. België had het Kaderverdrag op 31 juli 2001 ondertekend, maar had zich het recht voorbehouden zelf invulling te geven aan het begrip ‘nationale minderheid’. De ratificatie was van een akkoord daarover afhankelijk gemaakt. Een werkgroep van experts had in 2003 geen overeenstemming over een definitie van ‘nationale minderheid’ gevonden. *Ibidem*, p. 228.

Mark Deweerdt

ligheid te bewijzen. De bestuurstaalwet van 1963 bepaalt nochtans dat in Brussel de personeelsleden van de gemeente en het OCMW tweetalig moeten zijn.

In rondzendbrieven van 18 en 19 juli 2002 was het taalhoffelijkheidsakkoord verlengd voor een periode van twee jaar. De Raad van State had beide rondzendbrieven geschorst, op 8 april 2003 voorlopig en op 27 mei 2004 definitief.

Tijdens de coalitieonderhandelingen na de verkiezingen van 13 juni 2004 kwamen de Brusselse regeringspartijen overeen dat de gemeenten, de OCMW's en de openbare ziekenhuizen eentalige contractuele personeelsleden mochten blijven aanwerven om "de goede werking en de continuïteit van de dienstverlening" te verzekeren. De Brusselse regering sprak van een "praktische oplossing voor een praktisch probleem". Een en ander werd geregeld in een brief van 14 oktober 2004 aan de Brusselse gemeentebesturen en in twee brieven van 29 oktober 2004, een aan de OCMW-besturen en een aan de directie van Iris, de koepel van de openbare ziekenhuizen.

De Raad van State schorste op 21 april de drie brieven en bevestigde dat de bestuurstaalwet ook "lijkt te gelden" voor contractuele personeelsleden. Als gevolg van het arrest konden de Brusselse gemeenten en OCMW's in principe geen personeelsleden meer in dienst nemen die niet aan de tweetaligheidsvoorwaarde voldoen en kon de Brusselse regering in principe niet verzaken aan haar bevoegdheid onregelmatige benoemingen te vernietigen.

In een reactie zei minister-president Charles Picqué (PS) zich aan het regeerakkoord te zullen houden. Hij zei dat hij altijd een verdediger van de tweetaligheid was geweest, maar dat hij niet "medeplichtig" wilde zijn "aan ontslagen die het gevolg zouden zijn van een strenge toepassing van de taalwetten en die de dienstverlening aan de bevolking in het gedrang brengen".

VI. Het asiel- en vreemdelingenbeleid

In 2005 dienden 15.957 vreemdelingen een asielverzoek in, 600 meer dan in 2004, en werden 3.059 asielzoekers als politiek vluchteling erkend, tegenover 2.275 in 2004 en 1.201 in 2003. Minister van Binnenlandse Zaken Dewael deelde op 18 mei mee, dat het aantal asielaanvragen dat was ingediend voordat in 2001 was overgeschakeld naar de 'last in, first out'-methode en op behandeling wachtte, was gedaald van 45.000 tot 17.250.

Rapport-Vermeersch – Op 2 februari stelde de commissie-Vermeersch haar eindrapport met aanbevelingen over de repatriëring van uitgeprocedeerde asielzoekers voor aan de Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken. De commissie, die werd voorgezeten door prof. em. Etienne Vermeersch, was opgericht na de dood (1998) van de Nigeriaanse asielzoekster Sémira Adamu tijdens een gedwongen repatriëring. Volgens de commissie is het gebruik van dwang ethisch verantwoord wanneer een uitgeprocedeerde asielzoeker zich verzet tegen de uitwijzing, maar is het gebruik van verdovende geneesmiddelen dat niet. Zodra de betrokke-

ne “onder controle werd gebracht of geïmmobiliseerd is”, is elke gewelddaad onaanvaardbaar. Personen die zich verzetten, moeten kunnen worden gestraft door ze onder te brengen in een gesloten instelling.

Asielprocedure – Op 23 december keurde de ministerraad een wetsontwerp goed over de hervorming van de asielprocedure die minister Dewael eind juli 2003 in het vooruitzicht had gesteld en waartoe de regering hem op een bijzondere vergadering van 30-31 maart 2004 de opdracht had gegeven. Om de grote achterstand bij de Raad van State weg te werken – er waren meer dan 37.000 dossiers aanhangig, waarvan twee derde betrekking hadden op asielzaken – had Dewael de aanscherping en versnelling van de asielprocedure gekoppeld aan een reorganisatie van de Raad van State. Bij het rechtscollege zou, naast de afdelingen Wetgeving en Administratie, een afdeling voor vreemdelingenzaken worden opgericht. Tegen die plannen was verzet gerezen bij de PS en in de Raad van State. De regering besliste daarom een aparte administratieve rechtbank op te richten, de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen, bij dewelke beslissingen van de Commissaris-generaal voor de Vluchtelingen aangevochten zouden kunnen worden. De hele asielprocedure zou binnen het jaar moeten worden afgerond.

Asielcentra – In december gaf de regering toestemming aan de Regie der Gebouwen drie voormalige asielcentra te verkopen voor 14,6 miljoen euro. Het ging om de voormalige vakantiecetra *Zon en Zee* in Westende, *Hengelhof* in Houthalen-Helchteren en *Les Dollimarts* in Vresse-sur-Semois die de eerste regering-Verhofstadt begin 2001 had gekocht van resp. het ACW, het christelijk ziekenfonds en P&V Verzekeringen voor resp. 13,8 miljoen euro, 19,3 miljoen euro en 3,1 miljoen euro, met de bedoeling er asielzoekers in onder te brengen (in het jaar 2000 was het aantal asielzoekers gestegen tot 42.193, een recordcijfer). Wegens rechtsgedingen van inwoners en het gemeentebestuur werd het centrum in Houthalen-Helchteren maar korte tijd en dat in Vresse nooit gebruikt. Enkel in Westende verbleven er ruim twee jaar asielzoekers. Toen een rechter in juni 2003, eveneens na een klacht van omwonenden en het gemeentebestuur, ook het gebruik van *Zon en Zee* als asielcentrum verbood, besliste de regering de drie centra te verkopen. De behoefte aan opvangplaatsen was, door een daling van het aantal asielzoekers, intussen afgenomen.

Migrantenstemrecht – Een artikel in de wet van 23 december 2005 houdende diverse bepalingen (B.S. 30 december 2005) preciseerde een van de voorwaarden in de wet van 19 maart 2004 over het gemeentelijk migrantenstemrecht. Om actief kiesrecht te kunnen krijgen, moet volgens de wet van 23 december 2005 een vreemdeling op het ogenblik van de indiening van de aanvraag vijf jaar ononderbroken zijn verblijfplaats in België hebben. In de wet van 19 maart 2004 stond “vóór de indiening van de aanvraag”. Bovendien bepaalt de wet van 23 december 2005 dat het om een wettelijk verblijf moet gaan.

Interculturele dialoog – Op 2 mei presenteerde de in 2004 geïnstalleerde Commissie voor de Interculturele Dialoog haar rapport met aanbevelingen om het staatsburgerschap en het samenleven van verschillende culturen in België te bevorderen.

Mark Deweerdt

De commissie raadde aan niet over “immigranten” of “allochtonen” te spreken, maar over “culturele minderheden”. Ze beschouwde het als een elementair recht van elke persoon de feestdagen te kunnen vieren “die in zijn ogen het belangrijkste zijn” en adviseerde de overheid daarom de mogelijkheid te onderzoeken om werknemers de vrije (feest)dagen te laten kiezen. De commissie bepleitte de oprichting van een Belgisch Instituut voor de Islam als onderzoeks- en onderwijscentrum enerzijds en sociaal-cultureel centrum voor het grote publiek anderzijds. Over het gebruik van levensbeschouwelijke of religieuze symbolen door ambtenaren vond de commissie geen consensus. Ze zei dat, als compromis tussen de volledige vrijheid en een volledig verbod, het dragen van symbolen verboden zou kunnen worden voor ambtenaren die in contact komen met de burger.

Zaak-Remmery – Veel aandacht in de media kreeg de zaak-Remmery. Tussen 24 november 2004 en 2 maart 2005 kreeg Rik Vannieuwenhuysse, de zaakvoerder van het bedrijf Remmery in Ledegem (West-Vlaanderen), zeven dreigbrieven, waarvan er enkele kogels bevatten. In de brieven werd eerst geëist dat Naïma Amzil, een allochtone werkneemster, zonder hoofddoek naar het werk kwam en nadien, nadat ze zich daar naar had geschikt, dat ze ontslagen werd. Vannieuwenhuysse en Amzil kregen veel steunbetuigingen en werden eind 2004 door de koning op het Paleis ontvangen. Op 2 maart kwamen Vannieuwenhuysse en Amzil overeen dat de werkneemster een tijd afwezig zou blijven (in de eerste persberichten was er sprake van ontslag, maar dat werd later genuanceerd).

In de Vlaamse kranten van 5 maart verscheen een advertentie waarin de Vlaamse regering zei verontwaardigd te zijn over de bedreigingen, de gevolgen daarvan te betreuren en elke vorm van bedreiging of chantage te veroordelen. “De Vlaamse regering staat voor een verdraagzaam Vlaanderen, waar mensen met diverse achtergrond actief aan de samenleving deelnemen. Wij blijven elke vorm van racisme en van discriminatie op grond van afkomst, geloof of huidskleur consequent bestrijden”, stond in de advertentie.

Op 11 april ging Amzil weer aan het werk. Op 19 april brachten koning Albert en koningin Paola een bezoek aan het bedrijf om de zaakvoerder, Amzil en alle werknemers te steunen.

In mei arresteerde het gerecht de echtgenoot van een andere werkneemster van het bedrijf. Hij werd verdacht omdat DNA-sporen op de postzegel van een dreigbrief overeenstemden met zijn DNA. Bij gebrek aan bewijzen liet het gerecht de man later weer vrij. Er werd gezegd dat Vannieuwenhuysse een relatie had met de betrokken werkneemster en dat deze niet kon verkroppen dat Amzil een promotie had gekregen waarop ze zelf had gehoopt. Eind 2005 was de brieveschrijver nog altijd niet gevonden en bleef de ware toedracht van de zaak onopgehelderd.

Regularisatiecampagne – Op 27 mei veroordeelde de correctionele rechtbank van Antwerpen een Belgische arts van Pakistaanse afkomst tot twaalf maanden gevangenisstraf met uitstel en een boete van 1.000 euro voor valsheid in geschriften. Hij had begin 2000, tijdens de campagne voor de regularisatie van het verblijfsstatuut van vreemdelingen die illegaal in het land verbleven, valse attesten verstrekt. Van de 116 illegalen die vervolgd werden, werden er 18 wegens twijfel

vrijgesproken. Van de overige 98 kregen er 94 een celstraf van zes maanden met uitstel en een boete van 250 euro, en vier een effectieve gevangenisstraf van zes maanden omdat ze eerder met het gerecht in aanraking waren gekomen. Het parket van Brussel was eind 2005 nog altijd niet klaar met een onderzoek naar gelijkwaardige fraudegevallen.

VII. Het justitie- en politiebeleid

Hervorming gerecht – Het kernkabinet keurde op 22 juni het Themisplan van minister van Justitie Onkelinx goed voor een hervorming van het beheer van het gerecht dat, met zijn ongeveer 10.000 personeelsleden, nog altijd centraal geleid werd door één directie bij de federale overheidsdienst Justitie. Onkelinx stelde voor de 27 gerechtelijke arrondissementen en de vijf rechtsgebieden ('ressorten') van de hoven van beroep autonome bevoegdheid te geven voor hun budget, personeelsbeleid, gebouwen, materieel en gerechtskosten. Die bevoegdheid zou worden toevertrouwd aan de korpschefs. Per arrondissement zou er een arrondissementscollege en een arrondissementeel directiecomité komen, per ressort een directiecomité en een beheersbureau met een directeur, een human-resourcesmanager en een begrotingsmanager, die ook zitting hebben in de arrondissementele directiecomités van het ressort. In de directiecomités zouden zowel de korpschefs van de zetel als die van het parket zitting hebben, samen met de managers; beslissingen zouden collegiaal genomen worden. De decentralisering zou eind 2005 beginnen met proefprojecten in het ressort van de hoven van beroep van Gent en Bergen en in de arrondissementen Gent en Charleroi, en tegen 2010 voltooid moeten zijn. Een fusie van de kleine gerechtelijke arrondissementen waarvan aanvankelijk sprake was, kwam in het Themisplan niet voor, maar Onkelinx zei het idee niet op te geven.

In een gezamenlijk advies (23 oktober) noemden het College van procureurs-generaal, de Raad van procureurs, de Raad van arbeidsauditeurs en het federaal parket het plan "onrealistisch en onwerkbaar". Ze verzetten zich tegen onder meer een collegiaal beheer, dat volgens hen voorbijgaat aan het grondwettelijke verschil tussen zetel en parket, en vonden dat de managers niet op gelijke voet kunnen staan met de korpschefs. De Hoge Raad voor de Justitie bracht eind november een gelijkkluidend kritisch advies uit. Als gevolg daarvan zag minister Onkelinx zich verplicht de proefprojecten in Gent, Bergen en Charleroi uit te stellen.

Phenix – De wet van 10 augustus 2005 (B.S. 1 september 2005) regelde de oprichting van het informaticasysteem Phenix voor de interne en externe communicatie van het gerecht, het beheer en de bewaring van de gerechtelijke dossiers, de invoering van een nationale 'rol', het aanleggen van een gegevensbank van de rechtspraak, het opmaken van statistieken en het verlenen van bijstand bij het beheer en het bestuur van de gerechtelijke instellingen.

Mark Deweerdt

Het contract voor het Phenix-project, goed voor ongeveer 25 miljoen euro, was eind 2001 toegewezen aan de Belgische vestiging van het Amerikaanse informatiecbedrijf Unisys.

Het was de bedoeling dat al in de eerste helft van 2003 de politierechtbanken en -parketten met het nieuwe systeem zouden werken, maar het project liep grote vertraging op. Pas op 23 mei 2005 hadden de eerste tests plaats, op het politieparket van Turnhout.

Gerechtelijke achterstand – De wet van 10 augustus 2005 tot wijziging van de wet van 3 april 1953 [...] (B.S. 29 augustus 2005) verhoogde het aantal magistraten bij het hof van beroep van Gent. Een gelijkaardige uitbreiding, gekoppeld aan de verbintenis het aantal achterstallige zaken te verminderen, was in 2004 tot stand gekomen voor de rechtbank van eerste aanleg van Dendermonde en de hoven van beroep van Antwerpen en Brussel.

Strafprocesrecht – De Senaat keurde op 1 december het wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafprocesrecht goed. Het nam de tekst over van het voorontwerp van wet dat was opgesteld door een commissie die in 1991 was opgericht ten gevolge van de werkzaamheden van de eerste parlementaire onderzoekscommissie over banditisme en terrorisme en die werd voorgezeten door de Luikse hoogleraar Michel Franchimont. Het wetsvoorstel bevat de nieuwe regels voor de politiediensten, het parket en het gerecht bij een strafproces en geeft verdachten en slachtoffers meer rechten. De Kamer zou het in 2006 bespreken.

Assisenrechtspraak – Een commissie van twaalf experts die op 17 november 2004 was aangesteld om voorstellen te doen voor de hervorming van de assisenrechtspraak overhandigde op 8 maart haar rapport aan minister Onkelinx. Het bevatte een reeks voorstellen voor een grondige hervorming van het assisenhof, inclusief de vervanging ervan door een crimineel hof bestaande uit twee beroepsrechters en drie burgers. Na een vergadering met de leden van de commissie zei Onkelinx op 22 april voorstander te zijn van het behoud van een hervormd assisenhof. Bij koninklijk besluit van 20 juli 2005 werd, met terugwerking tot 1 mei, een 'Commissie tot hervorming van het Hof van Assisen' ingesteld. Het bestond uit dezelfde twaalf personen en kreeg de opdracht tegen 30 oktober een voorontwerp van wet op te stellen over de samenstelling en de bevoegdheid van het assisenhof, de rechtspleging, de beroepsprocedure en de verbetering van de rechten van het slachtoffer.

Minister Onkelinx stelde het voorontwerp op 23 november aan de pers voor en zei het in die vorm bij het parlement te zullen indienen. In het voorontwerp werd het aantal beroepsrechters verminderd van drie naar één en het aantal leden van de volksjury van twaalf naar acht. Jury en assisenvoorzitter zouden samen over schuldvraag en strafmaat beraadslagen en hun beslissing moeten motiveren. Cassatie zou onder meer de motivering en de correcte kwalificatie van de misdaad kunnen beoordelen. De leeftijdsgrens van de juryleden (30 tot 60 jaar) zou worden verruimd (25 tot 65 jaar). Het voorontwerp schafte de mogelijkheid af om juryleden te wraken, tenzij daar een objectieve reden voor is. De jury zou al acht

dagen voor het begin van het proces worden samengesteld. Procedurekwesties zouden tijdens een speciale zitting worden behandeld in de week voor het eigenlijke proces begint.

Jeugdrecht – Op 12 januari begon in de Kamercommissie voor Justitie de bespreking van het wetsontwerp van minister Onkelinx over de hervorming van het jeugdrecht, dat beoogde de Jeugdbeschermingswet van 1965 aan de maatschappelijke ontwikkelingen aan te passen en de verschillen in visie tussen het Nederlandstalige en het Franstalige landsdeel te verzoenen. Terwijl de Franstaligen de klemtoon bleven leggen op de heropvoeding van minderjarige delinquenten en vonden dat enkel zware criminaliteit bestraft kon worden, niet door de jeugdrechter maar door de gewone strafrechter, was er in Vlaanderen een ruime consensus om jonge boefjes verantwoordelijk te stellen voor hun delinquent gedrag, onder meer via herstelmaatregelen, en om de jeugdrechter de bevoegdheid te geven crimineel gedrag te bestraffen.

Het wetsontwerp gaf een wettelijke basis aan de bemiddeling tussen dader, ouders en slachtoffer, breidde de maatregelen die ter beschikking staan van de jeugdrechter uit met onder meer opvoedkundige prestaties van algemeen nut, herstelgerichte bemiddeling en de aanstelling van een referentieopvoeder. De jeugdrechter kreeg de mogelijkheid opgelegde maatregelen te verlengen tot de leeftijd van 23 (in plaats van 20) jaar. Voor de uithandengeving – de verwijzing van een delinquente minderjarige van 16 jaar en ouder naar de strafrechter – voorzag het wetsontwerp in de oprichting van een bijzondere jeugdkamer bij de correctionele rechtbank.

De Vlaamse regering had zich op 24 december 2004, in een advies over het wetsontwerp, verzet tegen de verwijzing van delinquente jongeren naar de correctionele rechtbank. Om Onkelinx ertoe aan te zetten het wetsontwerp aan te passen, dreigde de Vlaamse minister van Welzijn, Inge Vervotte (CD&V), er op 25 januari in het Vlaams Parlement mee het samenwerkingsakkoord van 30 april 2002 over de gesloten instelling in Everberg op te zeggen.⁵⁷ De VLD, die de federale regering niet in problemen wilde brengen, verzette zich daartegen. Tijdens de vergadering van het Overlegcomité van 2 februari werd afgesproken dat na de goedkeuring van het wetsontwerp door de Kamer en vóór de bespreking ervan in de Senaat de regering de tekst op gezamenlijk voorstel van de drie gemeenschappen alsnog zou aanpassen.

De Kamer keurde het geamendeerde ontwerp-Onkelinx op 14 juli goed. Op 22 juli besliste de Vlaamse regering het samenwerkingsakkoord over Everberg op

57. De gesloten instelling was in 2002 inderhaast opgericht door de federale regering wegens gebrek aan opvangcapaciteit in de gemeenschapsinstellingen. Het Vlaams Parlement had de bekrachtiging van het samenwerkingsakkoord gekoppeld aan een voor Vlaanderen aanvaardbare wijziging van de Jeugdbeschermingswet tegen 31 augustus 2004, maar die termijn nadien verlengd tot 31 januari 2005. Om een einde te maken aan de samenwerking moest het akkoord hoe dan ook worden opgezegd, met een opzegtermijn van zes maanden.

Mark Deweerdt

1 september 2007 op te zeggen en voor te stellen de federale instelling om te vormen tot een Vlaams detentiecentrum.

In november werden de bevoegde ministers van de Vlaamse regering, de Franse gemeenschapsregering en de Duitstalige gemeenschapsregering het eens over een aanpassing van het wetsontwerp. De verlenging van opgelegde maatregelen zou beperkt blijven tot 20 jaar. Als alternatief voor de uithandengeving stelden de gemeenschapsministers voor bij de jeugdrechtbanken een aparte correctionele kamer op te richten. Die zou maar beperkte straffen kunnen opleggen: maximum één jaar gevangenis voor misdrijven waarop een gewone straf van 3 jaar staat en maximum 3/5 van de straf voor misdrijven waarop een zwaardere straf dan 3 jaar staat.

De gemeenschapsministers stelden hun consensusvoorstel op 7 november voor in het Overlegcomité. In de Vlaamse regeringscoalitie had de VLD nog diezelfde dag kritiek op de "light-versie" van het jeugdsanctierecht waarmee minister Verwilt had ingestemd. In de daaropvolgende weken groeide een vergelijking tussen CD&V en VLD. De verlenging van maatregelen zou mogelijk blijven tot 23 jaar, maar met een cofinanciering van de federale overheid. Bij de jeugdrechtbanken zou een aparte correctionele kamer worden opgericht, maar er zou geen beperking van de maximumstraffen komen. Het was bij de jaarwisseling niet helemaal duidelijk of de Franse Gemeenschap het bijgestelde consensusvoorstel aanvaardde.

Terreurbestrijding – Net voor het jaareinde keurden de Kamer (20 december) en de Senaat (22 december) een wetsontwerp van minister Onkelinx goed dat de politie meer bevoegdheden geeft om terrorisme en zware, georganiseerde criminaliteit te bestrijden. Aan het wetsontwerp lag het arrest ten grondslag waarmee het Arbitragehof op 21 december 2004 een reeks bepalingen had vernietigd in de wet van 6 januari 2003 over de bijzondere opsporingsmethodes, de zogenaamde BOM-wet. Het grondwettelijk hof had het parlement tot eind 2005 de tijd gegeven de wet aan te passen. Onkelinx maakte daarvan gebruik om de politie en de parketten meer slagkracht te geven bij de bestrijding van terrorisme en georganiseerde criminaliteit.

De wet van 27 december 2005 houdende diverse wijzigingen van het Wetboek van Strafvordering en van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op de verbetering van de onderzoeksmethoden in de strijd tegen het terrorisme en de zware en georganiseerde criminaliteit (B.S. 30 december 2005) kwam tegemoet aan het arrest van het Arbitragehof, door onder meer de controle van de bijzondere opsporingsmethoden toe te vertrouwen aan de Kamer van Inbeschuldigingstelling. Ze preciseerde of verbeterde de regels voor het verzamelen van gegevens met betrekking tot bankrekeningen, bankkluizen, bankverrichtingen, inijkoperaties in private plaatsen en woningen, het gebruik van bijzondere opsporingsmethoden in het kader van de strafuitvoering of van een vrijheidsberovende maatregel, het gebruik van fotografisch materiaal in het kader van observaties, het gebruik van informanten en het rechtstreeks afluisteren. De wet maakte het voorts mogelijk vijf onderzoeksrechters aan te stellen die gespecialiseerd zijn in terrorismezaken

en die hun bevoegdheid in deze gevallen mogen uitoefenen over het hele Belgische grondgebied.

Conform een besluit van het Ministerieel Comité voor Inlichtingen en Veiligheid van 10 november 2004 diende de regering op 17 oktober in de Kamer een wetsontwerp in over de oprichting van een “Coördinatieorgaan voor de Analyse van de Dreiging” (OCAM) dat de informatie van de politie- en inlichtingendiensten maar ook van federale overheidsdiensten als Binnenlandse Zaken, Buitenlandse Zaken, Mobiliteiten Vervoer, en Financiën over terroristische en extremistische bedreigingen verzamelt en evalueert. Het zou in de plaats komen van de Antiterroristische Gemengde Groep (AGG).

Nadat de politie in het kader van de strijd tegen het terrorisme bij huiszoekingen op 30 november veertien personen had opgepakt, zei de directeur van het AGG dat het federaal parket in drie jaar ongeveer 200 terrorismeonderzoekingen had geopend. De opgepakte personen werden ervan verdacht deel uit te maken van een terroristische organisatie die tot doel had zelfmoordterroristen te rekruteren voor de *ji*had. Het onderzoek tegen het netwerk was op 28 juli geopend. De politie had het netwerk vroegtijdig moeten opdoeken nadat een Franse radiozender gemeld had dat een vrouw uit Charleroi die als zelfmoordterroriste naar Irak was gereisd, op 9 november in de buurt van Bagdad bij een mislukte aanslag was omgekomen.

Drugsbeleid – Op 13 januari meldde *De Tijd* dat het College van procureurs-generaal besloten had de rondzendbrief van minister Onkelinx van 9 november 2004 over het cannabisgebruik niet toe te passen. Ze had de brief geschreven nadat het Arbitragehof op 20 oktober 2004 belangrijke onderdelen van de drugswet van 3 mei 2003 had vernietigd.⁵⁸ Het College zei dat de rondzendbrief niet toegepast kon worden omdat de begrippen “problematisch gebruik” en “openbare overlast” die Onkelinx in de brief verduidelijkte, door het Arbitragehof geschrapt waren.

Op 1 februari vaardigden minister Onkelinx en het College van procureurs-generaal een gezamenlijke richtlijn uit die, in afwachting van een aanpassing van de wetgeving, het vervolgingsbeleid regelde. De circulaire, waarin de termen “problematisch gebruik” en “openbare overlast” niet voorkwamen, bepaalt dat de vervolging van meerderjarige cannabisgebruikers de laagste prioriteit heeft wanneer de gebruiker in het bezit is van maximum drie gram cannabis en één vrouwelijke cannabisplant, en er geen aanwijzingen zijn dat hij dealt. In dat geval stelt de politie een vereenvoudigd proces-verbaal op, dat geen aanleiding geeft tot vervolging, maar wel bij een bestaand of toekomstig strafdossier gevoegd kan worden. Indien er sprake is van verzwarende omstandigheden, meer bepaald cannabisbezit in een strafinrichting, een instelling voor jeugdbescherming, een onderwijsinstelling of de onmiddellijke omgeving daarvan, een ziekenhuis of op

58. M. DEWEERDT, Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 2004, *Res Publica*, 2005, 2-3, p. 205.

Mark Deweerdt

een openbare plaats, wordt een gewoon proces-verbaal opgesteld en vervalt de laagste prioriteitsgraad.

Gevangeniswezen – De basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden (B.S. 1 februari 2005) gaf een wettelijke basis aan het penitentiair recht, dat tot dan vooral door de regering en de gevangenisadministratie was ingevuld.

Politieherforming – Op 4 januari berichtte *De Standaard* over het evaluatieverslag over commissaris-generaal Herman Fransen, het hoofd van de federale politie, dat minister van Binnenlandse Zaken Dewael aan het Vast Comité van Toezicht op de Politiediensten (Comité P) had gevraagd. Volgens het verslag was Fransen geschikt om de federale politie te leiden, maar delegeerde hij te veel taken aan de vijf directeurs-generaal en werkten de vijf algemene directies te weinig samen. Fransen had ook te weinig aandacht voor samenwerking met de lokale politie. Naar aanleiding van het verslag richtten minister Dewael en minister van Justitie Onkelinx begin februari een werkgroep op die voorstellen moest doen om de werking van de federale politie te verbeteren. Op 30 september keurde de regering, met het oog op het advies van de Raad van State, een wetsontwerp goed dat het aantal algemene directies terugbracht van vijf tot drie en de positie van de commissaris-generaal versterkte.

Met de wet van 3 juli 2005 tot wijziging van bepaalde aspecten van het statuut van de personeelsleden van de politiediensten en houdende diverse bepalingen met betrekking tot de politiediensten (B.S. 29 juli 2005) kwam de regering, na overleg met de politievakbonden, tegemoet aan het arrest van 22 juli 2003 waarin het Arbitragehof een dozijn discriminatoire bepalingen had vernietigd in het door de programmawet van 30 december 2001 bekrachtigde ‘mammoetbesluit’ over het statuut van de leden van de geïntegreerde politiediensten.

VIII. Het werkgelegenheids- en sociaal beleid⁵⁹

A. Werkgelegenheid

Op 31 december waren er 451.782 uitkeringsgerechtigde werklozen, 2.756 (0,6%) minder dan eind 2004.⁶⁰ In Vlaanderen was het aantal uitkeringstrekkers met

59. Enkele belangrijke onderdelen van het werkgelegenheids- en sociaal beleid, met name het loopbaaneinde-debat en de financiering van de sociale zekerheid, worden behandeld in III. Het Generatiepact.

60. Uit het jaarverslag van de RVA over 2004 bleek dat maandelijks gemiddeld 1.171.412 personen een uitkering kregen van de Rijksdienst: 486.489 werkzoekende werklozen; 252.576 niet-werkende werkzoekenden; 123.701 tijdelijk werklozen; 103.323 loopbaanonderbrekers; 73.088 tijdskredietnemers; 51.253 ‘geactiveerde’ werklozen; 44.096 deeltijdse werknemers; 31.767 werknemers in opleiding; 4.184 onthaalouders; 926 halftijds bruggepensioneerden.

4,3% gedaald, in Wallonië en in Brussel was het met resp. 0,8 en 2,8% gestegen. Het aantal werkzoekenden nam in 2005 met 1.687 toe tot 597.141, van wie 231.805 (-5.412) in Vlaanderen, 268.227 (+2.275) in Wallonië en 97.109 (+4.824) in Brussel. De werkloosheidsgraad was verder gestegen tot 12,9% (+0,1); in Vlaanderen bedroeg ze 8,4% (-0,2), in Wallonië 18,5% (+0,1) en in Brussel 22,1% (+1,1). Het was voor het eerst in meer dan vijftien jaar dat de werkloosheidsgraad boven het gemiddelde van de twaalf landen van de eurozone uitkwam.

Volgens het jaarverslag van de Nationale Bank (23 februari) waren er in 2004 ongeveer 31.000 banen bijgekomen. De Hoge Raad voor de Werkgelegenheid maakte in zijn jaarverslag (30 juni) gewag van 28.000 additionele arbeidsplaatsen. De werkgelegenheidsgraad was volgens de Hoge Raad in 2004 gestegen tot 60,4% (64% in Vlaanderen, 55,5% in Wallonië en 55,4% in Brussel).

Volgens het jaarlijkse rapport van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB) over de ontwikkeling van de werkgelegenheid en de loonkosten (8 november) zou de werkgelegenheid in de particuliere sector in 2005 en 2006 met telkens 1,5% stijgen, tegenover gemiddeld 1,4% in Duitsland, Frankrijk en Nederland. De lonen in de particuliere sector zouden in beide jaren samen 2,1 procentpunten sneller stijgen dan in de drie referentielanden.⁶¹ De loonkloof met die drie landen zou daardoor sinds 1996 zijn toegenomen tot 2,9 procentpunten. Volgens de CRB zou de loonstijging nochtans binnen de afgesproken norm van 4,5% blijven (zie infra VIII.B. Sociaal overleg) en was de toename van de loonkostenhandicap het gevolg van externe factoren, meer bepaald de hoger dan verwachte inflatie en de strakkere loonmatiging in de buurlanden. Premier Verhofstadt riep de sociale partners op tegen Kerstmis het CRB-rapport te analyseren en er een antwoord op te formuleren.

Bij de voorstelling van de economische vooruitzichten van de Nationale Bank, op 5 december, toonde gouverneur Quaden, refererend aan het CRB-rapport, zich bekommerd over de verslechtering van de concurrentiekracht. Hij riep de regering en de sociale partners op na het Generatiepact een "competitiviteitspact" te sluiten en suggereerde de lonen te matigen door middel van zogenaamde all-in-akkoorden.⁶² Verhofstadt steunde de oproep. De vakbonden wezen het denkspoor van de all-inakkoorden niet af, maar zeiden dat er niet kon worden geraakt aan de loonindexering en dat er geen sprake kon zijn van "onverantwoorde loonmatiging".

Op 20 juli nam de regering, na overleg met de gewesten en de sociale partners, enkele maatregelen om de jeugdwerkloosheid te bestrijden. In de federale administratie en bij de federale openbare diensten zou het aantal startbanen – betrek-

61. Volgens het VBO zouden daardoor 23.100 banen verloren gaan. De werkgeversorganisatie zei dat de loonkostenhandicap sinds 1987 was opgelopen tot 10% of 12 miljard euro.

62. Een all-inakkoord, zoals er gesloten waren in de bouw- en de metaalsector, legt de maximale nominale loonstijging (reële loonsverhoging plus indexering) vast. Indien de inflatie hoger uitvalt dan verwacht, wordt de loonindexering gecompenseerd door een lagere reële loonstijging.

Mark Deweerdt

kingen die voorbehouden zijn voor jongeren tot 26 jaar – worden verdubbeld, van 1,5 tot 3%. Jongeren uit het deeltijds onderwijs die een praktijkopleiding doorlopen, zouden gedurende twee jaar een “startbonus” van 500 euro krijgen, en daarbovenop 750 euro wanneer ze hun stage met succes beëindigen. Werkgevers die een stageplaats aanbieden, zouden vergelijkbare financiële steun krijgen. Afgestudeerden van het technisch en beroepsonderwijs die onmiddellijk een individuele beroepsopleiding volgen, zouden gedurende twee maanden een wachtuitkering en een productiviteitsvergoeding krijgen. Om jonge werkzoekenden aan te moedigen een eigen zaak te beginnen, zouden ze, bovenop de bestaande kostenvergoeding (375 euro), gedurende drie tot zes maanden een wachtuitkering kunnen krijgen. Het bedrag van de renteloze lening voor startende jongeren zou worden verdubbeld van 2.250 tot 4.500 euro. De regering nam de meeste van die maatregelen over in de “Oriëntatienota” die ze, in het kader van het loopbaaneindedebat, in september aan de sociale partners bezorgde en vervolgens in het Generatiepact en in de wet van 23 december 2005 betreffende het Generatiepact.

In het najaar kwam een meningsverschil aan de oppervlakte tussen de liberale en de socialistische regeringspartijen over de openstelling van de arbeidsmarkt voor werknemers uit de acht Oost-Europese landen die op 1 mei 2004 tot de EU waren toegetreden. De liberale partijen waren er, zoals de werkgevers, voorstander van op 1 mei 2006, na het verstrijken van het eerste deel van de periode van 7 jaar waarin een ‘oude’ lidstaat zijn grenzen dicht kon houden, niet langer gebruik te maken van de overgangsregeling. De socialisten vonden het te vroeg om de grenzen al te openen. Ze zeiden dat eerst de misbruiken op de arbeidsmarkt weggevoerd moesten worden en pleitten voor uitstel tot 1 mei 2009. “Om het debat te objectiveren” vroeg premier Verhofstadt op 5 december aan de Hoge Raad voor de Werkgelegenheid tegen half februari 2006 de impact te onderzoeken van de vrije toegang van werknemers uit de nieuwe EU-landen op de Belgische arbeidsmarkt. Op 23 december besliste de regering de controle op de tewerkstelling van buitenlandse arbeidskrachten aan te scherpen. Alle buitenlanders die in België komen werken, zouden aangegeven moeten worden bij een centraal meldpunt.

De RVA deelde op 23 augustus mee dat er tussen 1 juli 2004 en 30 juni 2005, het eerste jaar van de nieuwe regeling voor de controle van de beschikbaarheid van werklozen,⁶³ 84.567 van de 137.754 jonge werklozen (tot 30 jaar) waren gecontacteerd. Van de 19.217 jongeren met wie een gesprek was gevoerd, deed 70% een voldoende en doelmatige inspanning om werk te vinden. Wegens onwettige afwezigheid of gebrek aan medewerking verloren 1.100 jongeren tijdelijk hun uitkering en 52 definitief. Op 1 juli werd de doelgroep van de beschikbaarheidscontrole uitgebreid tot de werklozen tot 40 jaar.

In april kwam er, eerst van CD&V, later van andere Vlaamse partijen, kritiek op de manier waarop de Forem, de Waalse arbeidsbemiddelingsdienst, het akkoord

63. M. DEWEERDT, *a.w.*, pp. 135-137.

van 12 maart 2004 over de actieve begeleiding en opvolging van werklozen toe paste. De Forem deed een Waalse werkloze niet langer voor hem of haar passende, maar zoveel mogelijk werkaanbiedingen. Als gevolg daarvan gaf de dienst geen gegevens over werkonwilligheid meer door aan de RVA, die in voorkomend geval hun uitkering kon intrekken. Na overleg sloten minister van Werk Van den Bossche en haar ambtgenoten van de drie gewesten op 3 juni een akkoord dat een einde maakte aan het geschil. De Forem zegde toe opnieuw individuele werkaanbiedingen te doen. De drie gewesten beloofden de RVA op dezelfde manier te informeren over werklozen die weigeren in te gaan op een gepast werkaanbod.

In uitvoering van een afspraak van de Werkgelegenheidsconferentie van 2003 sloten de drie gewesten in de loop van het jaar samenwerkingsakkoorden over de bevordering van de interregionale mobiliteit van arbeidskrachten. Het akkoord tussen Vlaanderen en Brussel voorzag in onder meer de uitwisseling van vacatures, de opening van drie Vlaamse 'Werkwinkels' in Brussel, meer taalcurssussen Nederlands betaald door de Vlaamse overheid, en de oprichting van een sociaal uitzendkantoor.

B. Sociaal overleg

Werkgevers- en werknemersorganisaties waren er in 2004 niet in geslaagd een centraal of interprofessioneel akkoord te sluiten voor de 2,5 miljoen werknemers van de particuliere sector voor de periode 2005-2006. De onderhandelingen, die een bijzonder moeizaam verloop kenden, waren op 22 december opgeschort. Op 23 december was afgesproken een afkoelingsperiode in te lassen en het overleg na nieuwjaar voort te zetten.⁶⁴

De regering, die in de coulissen bemiddeld had, deed begin 2005 een nieuwe poging het sociaal overleg vlot te trekken. Op 10 januari hadden eerste minister Verhofstadt en minister van Werk Van den Bossche een gesprek met de vakbonden. Daags nadien ontmoetten ze de werkgevers. Op 12 januari hervatten de sociale partners het overleg op basis van een 'non-paper' van de regering met voorstellen over onder meer lastenverlaging, nacht- en ploegenarbeid, de verhoging van het minimumloon en de verlenging van brugpensioenregelingen. Over de twee belangrijkste knelpunten, loonsverhoging en een versoepeling van het overurenstelsel, bleef de regeringsnota eerder vaag. De vergadering duurde tot 7 uur in de ochtend van 13 januari maar bracht geen vooruitgang. Het overleg was vastgelopen op het optrekken van het aantal toegestane overuren en de vakbondscontrole daarop, en op de onduidelijkheid over de som die de regering op tafel wilde leggen voor de financiering van een centraal akkoord. Verhofstadt had gewag gemaakt van 360 miljoen euro, maar van socialistische zijde was dat bedrag "onrealistisch" genoemd.

64. *Ibidem*, pp. 209-210.

Mark Deweerdt

Op 14 januari deelde de regering na intern beraad mee, dat ze 252 miljoen euro reserveerde voor een interprofessioneel akkoord, waarvan 120 miljoen euro voor een gunstige belastingregeling voor nacht- en ploegenarbeid, 80 miljoen voor een gunstige belastingregeling voor overuren en 40 miljoen euro om de 'werkbonus' voor de laagste lonen te verhogen. De mededeling bracht een kentering in het sociaal overleg. Op 14 januari werd er "voor het eerst echt en constructief onderhandeld". Na een weekeinde van informele contacten en technisch voorbereidend werk, gingen de onderhandelaars op maandag 17 januari omstreeks 13 uur opnieuw om de tafel te zitten, "tot de finish". In de ochtend van 18 januari werden zij het eens over een "evenwichtig" ontwerpakkoord.

De sociale partners stelden de indicatieve loonnorm voor 2005-2006 vast op 4,5%, waarvan 3,3% voor loonindexering. Sterke sectoren zouden meer kunnen toestaan, zwakke sectoren zouden onder de 4,5% kunnen blijven. Aan de sectoren werd gevraagd over een "gematigde loonevolutie" te onderhandelen.

In verband met de overuren kregen de sectorale onderhandelaars de aanbeveling het aantal toegestane overuren te verdubbelen van 65 naar 130 per jaar en de werknemers voor de eerste 65 overuren de keuze te laten tussen overloon of inhaalrust. Voor de 65 volgende overuren zou de sector de keuze maken. De inspraak van de vakbond bij de invoering van overuren bleef gegarandeerd in een sectoraal akkoord, een bedrijfsakkoord of het arbeidsreglement. Op de eerste 65 overuren zou zowel de werkgever als de werknemer een belastingvermindering van 16,5% krijgen, zowel op het basisloon als op het overloon (kostprijs voor de overheid 80 miljoen euro).

Om ploegenarbeid goedkoper te maken, werd de vrijstelling van doorstorting van bedrijfsvoorheffing verhoogd van 1 tot 2,5%. De regering trok daar 120 miljoen euro voor uit.⁶⁵

Voor de laagste lonen werd de 'werkbonus' (vermindering van de persoonlijke sociale bijdrage) verhoogd (kostprijs 40 miljoen euro). De regering zou 7 miljoen euro extra geven aan het Fonds voor de Sluiting van Ondernemingen om werknemers van bedrijven met 10 tot 20 werknemers een sluitingspremie te geven in geval van faillissement.

Het ontwerpakkoord verlengde drie specifieke brugpensioenregelingen voor twee jaar: brugpensioen vanaf 56 jaar voor arbeidsongeschikte bouwvakkers; brugpensioen vanaf 56 jaar voor werknemers met een loopbaan van 33 jaar, waarvan 20 jaar in nacht- of ploegenarbeid; halftijds brugpensioen vanaf 55 jaar.

De sociale partners vroegen de regering premies die uitgekeerd worden aan werknemers die door hun innovatie of zin voor initiatief bijdragen tot de competitiviteit van de onderneming, (para)fiscaal vrij te stellen.

De afspraken over vorming en opleiding werden bevestigd: tegen 2010 zou in de loop van een jaar de helft van de werknemers opleiding of vorming krijgen. De

65. Eerste minister Verhofstadt zei op 28 juni, bij de voorstelling van een actieplan van de federale, de Vlaamse en de Brusselse regering voor de autoassemblagebedrijven, dat hij de regering zou voorstellen de lasten op ploegenarbeid vanaf 2006 met nog eens 8,5% te verlagen.

sociale partners zouden tegen eind 2005 een verslag opstellen over een nieuw staatut voor zowel arbeiders als bedienden. Ten slotte stond in het ontwerpakkoord dat de regering 5 miljoen euro zou storten in een op te richten fonds om de toegang tot arbeid voor gehandicapten te verbeteren.

Op 27 januari keurde de raad van bestuur van het VBO het ontwerpakkoord goed, ondanks verzet van de technologische industrie, de hout- en de textielsector. Diezelfde dag gaven ook de organisaties van zelfstandige ondernemers, Unizo en UCM, hun instemming met het ontwerpakkoord.

Bij de vakbonden verliep de goedkeuring minder vlot. Er waren negatieve stemmingen bij de Waalse vleugel, de bediendebond en de metaalcentrale van het ABVV en bij de bediendebond en enkele Waalse verbonden van het ACV. Toch keurde het christelijke vakverbond het ontwerpakkoord op 7 februari met 75% van de stemmen goed. Ook bij de liberale vakbond ACLVB ging een ruime meerderheid akkoord. Eveneens op 7 februari verwierp het ABVV met een nipte meerderheid het ontwerpakkoord; er waren 52% tegenstemmen.

Het kernkabinet besliste op 9 februari dat de regering het ontwerpakkoord zou overnemen en uitvoeren. Het socialistische vakverbond legde zich daar bij neer. Het ontwerpakkoord werd niet ondertekend, zodat er formeel gezien geen interprofessioneel akkoord 2005-2006 was.

Op 13 april bevestigde het kernkabinet het budget van 252 miljoen euro voor het interprofessioneel 'akkoord', alsook de verdeling ervan. Het werkte ook een regeling uit voor de "innovatiepremie", zoals de sociale partners gevraagd hadden. Vanaf 1 januari 2006 zou een werkgever een belastingvrije premie gelijk aan een maandloon kunnen geven aan een werknemer die de onderneming vooruithelpt met een creatief idee. Jaarlijks mag niet meer dan 10 procent van het personeel een dergelijke premie krijgen; het totale premiebedrag mag niet hoger zijn dan 1 procent van de loonsom.

De wet van 3 juli 2005 houdende diverse bepalingen betreffende het sociaal overleg (B.S. 19 juli 2005) bevatte de normen die nodig waren om de bepalingen van het interprofessioneel 'akkoord' van 18 januari uit te voeren.

De onderhandelingen over de nadere invulling van het centraal 'akkoord' in de bedrijfssectoren verliepen stroef. In onder meer de metaalsector, de warenhuizen, de bewakingsdiensten, de verzekeringssector en de banken waren er acties. Toch was tegen de zomervakantie in de meeste bedrijfstakken een akkoord gesloten.⁶⁶ Voor de verzekeringssector gebeurde dat pas op 16 december. Voor de banken kwam op sectorniveau geen akkoord tot stand.

Social-profitsector – Na maandenlange onderhandelingen, een zoveelste betoging op 27 januari in Brussel (20.000 manifestanten) en nieuwe stakingen vanaf 24 februari,⁶⁷ sloten de regering en de vakbonden op 6 maart een ontwerp van sociaal

66. Opmerkelijk was het akkoord voor de petroleumbedrijven, met een loonsverhoging van 7,5%. Voor de bouwsector werd de mogelijkheid van (legaal) zaterdagwerk verruimd.

67. M. DEWEERDT, *a.w.*, pp. 210-211.

Mark Deweerdt

akkoord voor de 250.000 werknemers van de ziekenhuizen, de rusthuizen en de thuisverpleging. De vakbonden keurden het ontwerpakkoord op 7 maart goed en schortten de stakingen op.

Het akkoord werd op 26 april ondertekend, trad op 1 oktober in werking en had een looptijd van vijf jaar. Op kruissnelheid zou het 471 miljoen euro per jaar kosten. Twee derde van de som ging naar de creatie van 10.230 banen (7.230 voltijdse equivalenten), deels om de werkdruk te verlichten, deels om de zorgsector uit te bouwen. Het overige derde zou worden gebruikt voor de toekenning van een "aantrekkelijkheidspremie" van 300 à 400 euro en de invoering vanaf 2010 van een aanvullend pensioen. De arbeidsduurvermindering in de vorm van extra vakantie voor zware beroepen vanaf 45 jaar werd uitgebreid tot alle functies met een zorgaspect en werknemers met veel onregelmatige prestaties. De overige personeelsleden kregen vanaf 50 jaar extra vakantiedagen. Opmerkelijk was de bepaling dat arbeiders na vijf jaar anciënniteit een bediendestatuut krijgen.

C. Sociale zekerheid

De sociale zekerheid die in 2005 een tekort had van (volgens voorlopige cijfers) 76,2 miljoen euro, dreigde volgens het Federaal Planbureau in 2006 op een tekort van 1,089 miljard euro af te stevenen. Om dat te voorkomen, besliste de regering in het kader van de opmaak van de begroting en de onderhandelingen over het loopbaaneinde (zie III. Het Generatiepact) vanaf 2006 structureel 15% van de inkomsten van de roerende voorheffing en 32,5% van de opbrengst van de accijnzen op tabak aan de sociale zekerheid toe te wijzen. Voor het begrotingsjaar 2006 ging het om 430 miljoen resp. 174 miljoen euro. De strijd tegen de sociale fraude zou naar verwachting 80 miljoen euro opbrengen. De farmaceutische industrie werd verplicht om in 2006, zoals in 2005, een bijzondere heffing van 162 miljoen euro te betalen, hoewel in 2005 gezegd was dat het om een eenmalige heffing ging. Daarnaast moest ze een buffer van 79 miljoen euro in 2006 en 100 miljoen euro in 2007 aanleggen, als waarborg dat het geneesmiddelenbudget van de ziekteverzekering niet overschreden zou worden. De buffer kwam in de plaats van het 'claw back'-systeem, dat inhield dat de geneesmiddelenindustrie 72 procent van het tekort in het geneesmiddelenbudget moest aanzuiveren. Indien het budget niet zou worden overschreden, zou het geld van de buffer naar het geheel van de sociale zekerheid gaan.

Mandatarissen – De wet van 13 juli 2005 betreffende de invoering van een jaarlijkse bijdrage ten laste van bepaalde instellingen (B.S. 29 juli 2005) voerde, ten gunste van het Rijksinstituut voor de sociale verzekeringen der zelfstandigen (RSVZ), een jaarlijkse sociale bijdrage van 20% in op het presentiegeld en de bezoldiging van personen die een publiek mandaat uitoefenen in een vennootschap, een vzw of een intercommunale vereniging, met een vrijstelling van de eerste schijf van 200 euro. De regeling kwam in de plaats van de bepaling in de programmawet van 27 december 2004, dat mandatarissen in openbare instellingen naar analogie

van bestuurders van particuliere vennootschappen, het statuut van zelfstandige moesten aannemen. Omdat de regeling op praktische problemen stootte, onder meer voor werklozen en bruggepensioneerden, en omdat gevreesd werd dat sommigen hun maatschappelijk engagement zouden opgeven, kwam de regering daarvan terug. De wet is niet van toepassing op ambtenaren die uit hoofde van hun functie of als vertegenwoordiger van het rijk, een deelstaat, een provincie of een gemeente een mandaat bekleden in een openbare of private instelling, en evenmin op leden van adviesraden.

Begroting ziekteverzekering – De ziekteverzekering zou volgens voorlopige cijfers haar budget voor 2005, bijna 17,3 miljard euro, niet overschreden hebben en zelfs een klein overschot (ongeveer 54 miljoen euro) hebben. In 2004 was er nog een tekort van 513,6 miljoen euro. Het goede resultaat was goeddeels toe te schrijven aan de wet van 27 april 2005 betreffende de beheersing van de begroting van de gezondheidszorg en houdende diverse bepalingen inzake gezondheid (B.S. 20 mei 2005), de zogenaamde Gezondheidswet, die maatregelen bevatte voor een besparing van ongeveer 500 miljoen euro in 2005 en voor structurele besparingen op langere termijn. De wet voerde het 'kiwimodel' in, de centrale openbare aanbesteding van geneesmiddelen waarvan het patent vervallen is, breidde het referentierugbetalingssysteem uit (terugbetaling van geneesmiddelen op basis van de prijs van generische middelen), rationaliseerde het ziekenhuisaanbod en het voorschrijfgedrag van artsen, en voerde een vaste prijs in voor courante chirurgische ingrepen. Ten slotte gaf de Gezondheidswet de regering bijzondere machten om van 1 april tot 31 december maatregelen te nemen om een ontsporing van het budget te voorkomen.

Op grond van die "volmachten" nam minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid Demotte zeventien koninklijke besluiten, waarvan het parlement er vier een structureel karakter gaf. Het ging onder meer om de verhoging van het remgeld voor geneesmiddelen waarvan er een goedkoper alternatief bestaat, de uitzonderlijke heffing van 1,5% op de omzet van de geneesmiddelenindustrie en de bestraffing van artsen die de aanbevelingen voor rationeel voorschrijven negeren. Tegen dat laatste besluit tekende de Belgische Vereniging van Artsensyndicaten (BVAS) beroep aan bij de Raad van State.

Omdat het artsenbudget met 9,5 miljoen euro overschreden dreigde te worden, weigerde minister Demotte in juni de honoraria te verhogen. De artsen hadden er eind 2004 mee ingestemd de indexerings van de honoraria voor 2005 voorwaardelijk te bevriezen. Het bedrag daarvoor (80 miljoen euro op jaarbasis) zou op 1 juli worden vrijgemaakt indien het budget niet overschreden werd en er een trendbreuk kon worden vastgesteld in het voorschrijfgedrag voor antibiotica en bloed-drukverlagende middelen. Volgens Demotte was aan geen van beide voorwaarden voldaan. De beslissing veroorzaakte ongenoegen bij de artsen. De BVAS en het Kartel (Algemeen Syndicaat van Geneesheren van België en Groupement Belge des Omnipracticiens) adviseerden hun leden hun honoraria op 1 juli met 1,55% te verhogen. Op initiatief van de BVAS betoogden op 24 september in Brussel ongeveer 1.200 artsen tegen het beleid van Demotte. Op grond van de

Mark Deweerdt

“volmachten” van de Gezondheidswet voerde Demotte bij koninklijk besluit een administratieve boete van minimum 125 euro in voor elke vastgestelde schending van het tarievenakkoord.

De regering stelde het budget van de ziekteverzekering voor 2006 vast op 18,427 miljard euro, 6,7% meer dan in 2005 (4,5% groeicijfer en 2,2% inflatie). Door de structurele besparingsmaatregelen van de Gezondheidswet kon 141 miljoen euro worden vrijgemaakt voor nieuwe initiatieven. Daarvan ging 50 miljoen euro naar de integratie van de fiscale en de sociale maximumfactuur (MAF), het maximumbedrag van het remgeld dat een gezin, afhankelijk van het inkomen, jaarlijks moet betalen. Gezinnen met een laag inkomen kregen tot dan toe vanaf de overschrijding van het maximumbedrag het remgeld terugbetaald door het ziekenfonds; voor de andere gezinnen gebeurde de terugbetaling met de afrekening met de belastingen. Vanaf 2006 zou de fiscale MAF wegvallen en de terugbetaling voor iedereen via het ziekenfonds gebeuren. Bovendien daalde voor gezinnen met een inkomen van meer dan 53.582 euro de MAF van 2.500 naar 1.800 euro.

Andere nieuwe maatregelen waren de vermindering van het remgeld voor de eerste 18 sessies bij een kinesitherapeut en de schrapping van het remgeld voor het eerste consult bij een specialist in geval van doorverwijzing door een huisarts. De apothekers konden rekenen op een gewaarborgde verhoging van de winstmarge van 1 procent en kregen 500 euro voor investeringen in veiligheid of infrastructuur.

Op 19 december sloten artsen en ziekenfondsen een tariefakkoord voor 2006 en 2007. Het voorzag in de verhoging van de honoraria met 2,26% op 1 januari 2006, behalve voor de artsen van wie de uitgaven de voorgaande vier jaar met meer dan 7,75% waren gestegen, onder meer plastisch chirurgen, oogartsen, radiotherapeuten en neurochirurgen. Voor huisartsen werd de vergoeding voor het bijhouden van het globaal medisch dossier geleidelijk opgetrokken van 20 tot 25 euro en werd het beschikbaarheidshonorarium voor wachtdiensten uitgebreid tot de vrijdagavond. Ook ziekenhuisartsen die vooral intellectuele prestaties en weinig technische onderzoeken doen (onder anderen gynaecologen en geriateren) konden rekenen op een aanvullende tariefverhoging. Het akkoord zou op kruissnelheid 244 miljoen euro kosten.

Kinesithérapie – Bij koninklijk besluit van 20 juni 2005 voerde de regering een vergelijkend examen in voor de selectie van de kinesitherapeuten die een Riziv-erkenningsnummer kunnen krijgen. Het gaat voor de jaren 2005 tot 2009 om jaarlijks 450 afgestudeerde kinesitherapeuten, van wie 270 Nederlandstalige en 180 Franstalige. Het examen voor de 371 Nederlandstalige afgestudeerde kinesitherapeuten had op 14 november plaats in Brussel. Voor het gebouw van het overheidsselectiebureau Selor betoogden ruim 1.200 studenten tegen de maatregel.

Ouderschapsverlof – Ter uitvoering van een beslissing van de bijzondere minister-raad van Raversijde (20-21 maart 2004) verlengde het koninklijk besluit van 15 juli 2005 de leeftijd van een kind waarvoor ouderschapsverlof kan worden genomen van 4 tot 6 jaar. De premie voor voltijs of deeltijs verlof werd verhoogd.

De aangekondigde verlenging van het ouderschapsverlof van drie tot vier maanden ging niet door.

IX. Het mobiliteitsbeleid

A. De luchthaven van Zaventem en het spreidingsplan

De vliegroutes van en naar en het baangebruik op de luchthaven van Zaventem, waarvoor op 18 maart 2004 voor de dag- en op 18 april 2004 voor de nachtvluchten het spreidingsplan-Anciaux van 28 februari 2004 in werking was getreden, bleven in 2005 een strijdpunt.⁶⁸ Los van de maatschappelijke aanvaarding, werd het vinden van een politieke oplossing bemoeilijkt door de bevoegdheidsregeling – de federale regering is bevoegd voor het baan- en routegebruik, de gewestregeringen voor de geluidsnormen – en door de incongruente samenstelling van de betrokken regeringen.

De rechtbank van eerste aanleg van Brussel had op 14 december 2004, na een klacht van bewoners van de ‘ostrand’ (Kraainem, Sterrebeek, Wezembeek-Oppem, Tervuren, Sint-Pieters-Woluwe, Oudergem), het gebruik verboden van baan 02/20, die in noord-zuidrichting loopt en dwars staat op de parallelle oost-westbanen 25R/07L en 25L/07R. De baan werd drie halve nachten (van 3 tot 6 uur) per week en één zaterdag op de twee gebruikt om te landen. De federale regering was tegen het vonnis in beroep gegaan. Minister van Mobiliteit Renaat Landuyt (SP.A) had aangekondigd dat hij begin 2005 aanpassingen aan het spreidingsplan zou voorstellen, op basis van een evaluatie door een werkgroep met vertegenwoordigers van de federale, de Vlaamse en de Brusselse regering.

De Standaard schreef op 19 februari dat de Brusselse minister-president, Picqué, en zijn minister van Leefmilieu, Evelyne Huytebroeck (Ecolo), in een werknoot de federale en de Vlaamse regering voorstelden voorlopig terug te keren naar het vliegschema van 1999, het jaar vóór toenmalig minister van Mobiliteit Isabelle Durant (Ecolo) met de concentratie van de nachtvluchten boven de ‘noordrand’ (Diegem, Grimbergen, Vilvoorde, Wemmel, Meise) een maatschappelijke en politieke kwestie had gecreëerd.⁶⁹ In een tweede fase zou een op te richten onafhankelijk Controle-instituut voor Geluidsoverlast een geluidskadaster opmaken en

68. In 2005 kreeg de ombudsdienst voor de luchthaven van Zaventem 221.367 klachten, tegenover bijna 41.000 in 2004 en 2.281 in 2003. Van de klachten waren er echter 204.855 afkomstig van 417 klagers. De overige 16.512 kwamen van 1.297 klagers. Van de klachten was 40% afkomstig uit Kraainem of Zaventem en 32% uit Brussel.

69. Tot 1999 landden de vliegtuigen overdag gewoonlijk op de banen 25R/07L en 25L/07R en gebruikten ze baan 25R/07L om op te stijgen, met uitwaaiing boven Brussel, de noordrand en de ostrand, afhankelijk van de bestemming. Tijdens de nacht werden doorgaans de banen 25R/07L en 02/20 gebruikt voor opstijgende en 25R/07L en 25L/07R voor landende vliegtuigen.

Mark Deweerdt

op basis daarvan geluidsnormen voorstellen die voor zowel Vlaanderen als Brussel zouden gelden.⁷⁰ Volgens Picqué was de nota opgesteld in nauw overleg met de Vlaamse minister-president, Letermé, en de Vlaamse minister van Leefmilieu, Kris Peeters (CD&V), maar zouden twee andere ministers van de Vlaamse regering, Frank Vandenbroucke (SP.A) en Bert Anciaux (Spirit), er zich tegen verzetten. De Vlaamse regering repliceerde dat ze het voorstel onderzocht en ontkende dat er onenigheid zou zijn. Anciaux, die als federaal minister van Mobiliteit het concentratiemodel van Durant had vervangen door een spreidingsmodel, zei dat voor hem een terugkeer naar de situatie van 1999 uitgesloten was. Na een vergadering van de evaluatiewerkgroep, op 22 februari, noemde minister Landuyt een terugkeer naar de vluchtroutes van 1999 “ondoenbaar”.

Op 17 maart werden soepeler windnormen van kracht voor de start- en landingsbanen 07L/25R en 07R/25L, waardoor vliegtuigen minder snel zouden moeten uitwijken naar baan 02/20 en de hinder voor de bewoners van de ooststrand met 5 tot 10% zou afnemen.

Eveneens op 17 maart bevestigde het hof van beroep van Brussel in grote lijnen het vonnis van 14 december 2004. Volgens het arrest was het intensieve gebruik van baan 02/20 waarin het spreidingsplan-Anciaux voorzag “buitensporig, ongeoorloofd en foutief”. De baan mocht van de rechter enkel gebruikt worden als het door weersomstandigheden of andere noodzakelijkheden niet anders kon. Het arrest gaf de overheid 40 dagen tijd om het spreidingsplan aan te passen. Nadien kon een dwangsom van 25.000 euro per inbreuk worden opgelegd.

Om tegemoet te komen aan het arrest van 17 maart en in afwachting van een definitieve herziening in akkoord met het Vlaamse en het Brusselse gewest, paste de federale regering op 18 april het spreidingsplan aan. Ze besliste voor landende vliegtuigen baan 02/20 drie nachten per week in noordelijke in plaats van in zuidelijke richting te gebruiken. De hinder die de inwoners van Perk-Steenokkerzeel daarvan zouden ondervinden, werd gecompenseerd door het aantal opstijgende vliegtuigen boven Perk-Steenokkerzeel te beperken. Ook het baangebruik voor vertrekkende vliegtuigen op zaterdag werd gewijzigd. De veertiendaagse beurtregeling (één zaterdag 25R/07L en 25L/07R, één zaterdag 02/20) werd vervangen door een beurtregeling per zaterdag: 25R/07L tot 14 uur en 02/20 na 14 uur. Baan 02/20 mocht alleen nog voor landingen gebruikt worden wanneer sterke noorden- of oostenwind dat noodzakelijk maakte. De regering besliste tevens de procedure en de criteria voor de vaststelling van de start- en landingsroutes op te nemen in een wet, om het gerecht een toetsingskader te geven en in de hoop het aantal rechtszaken te beperken.

De aanpassing van het spreidingsplan had intussen protest uitgelokt bij actievoerders uit zowel de noord- als de ooststrand. Op verzoek van inwoners van de oost-

70. Alleen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest had sinds 27 mei 1999 geluidsnormen voor het luchtverkeer. Het strenge karakter ervan maakte nachtvluchten boven Brussel zo goed als onmogelijk, tenzij de luchtvaartmaatschappij een fikse boete riskeerde. Indien Vlaanderen dezelfde normen zou uitvaardigen, zou de luchthaven van Zaventem de facto moeten sluiten.

rand schorste de Raad van State op 11 mei het aangepaste spreidingsplan van 18 april. De Raad volgde de stelling van de verzoekers dat de lawaaihinder tijdens het weekeinde was toegenomen. Conform het arrest schrapte de regering op 20 mei het gebruik op zaterdag van baan 02/20. Door alle vliegtuigen op baan 25R/07L te laten opstijgen, nam de hinder voor de noordrand toe.

Na een klacht van inwoners van de noordrand schorste de Raad van State op 13 juni ook het gebruik van baan 25R/07L op zaterdag. Minister Landuyt zei dat, indien hij alle rechterlijke uitspraken zou toepassen, er op zaterdag enkel nog in de richting van Leuven (baan 25R/07L, maar dan in west-oostrichting) zou kunnen worden opgestegen. Hij zei dat het spreidingsplan "als een kaartenhuisje ineen is gezakt" en sprak van een "noodsituatie".

Op 14 juni gaf het hof van beroep van Brussel de federale overheid drie maanden de tijd om zich te schikken naar de geluidsnormen voor het luchtverkeer van het Brusselse gewest, onder dreiging van een dwangsom van 25.000 euro per inbreuk. Minister Landuyt en de Brusselse minister van Leefmilieu, Huytebroeck, kwamen op 16 juni overeen dat het Brusselse gewest het arrest pas op 15 juli zou betekenen. Dat gaf de federale regering tot 15 oktober de tijd om met het Vlaamse en het Brusselse gewest een akkoord te vinden over identieke geluidsnormen en een definitief spreidingsplan. Landuyt en Huytebroeck spraken ook af tegen half juli een agenda vast te leggen voor verdere onderhandelingen over een vliegplan voor Zaventem en daarbij alle scenario's te onderzoeken, inclusief de terugkeer naar het 'historische' baan- en routeschema dat tot 1999 in gebruik was. Op 17 juni bezorgde de Vlaamse regering minister Landuyt haar voorstel van spreidingsplan. De inhoud ervan werd niet vrijgegeven.

In de VRT-uitzending *De zevende dag* van 26 juni stelde VLD-voorzitter Somers voor dat, indien Vlaanderen en Brussel het niet eens zouden worden, de bevoegdheid voor de geluidsnormen naar de federale overheid zou worden overgeheveld. Minister Landuyt wees erop dat daarvoor in het parlement een bijzondere meerderheid vereist was en dat het weinig waarschijnlijk was dat de Franstalige Brusselselaars met de wetwijziging zouden instemmen.

Op 14 juli schorste de Raad van State opnieuw het baangebruik op zaterdag. Enkele inwoners van de noordrand hadden een kort geding aangespannen omdat Landuyt geen gevolg had gegeven aan het arrest van 13 juni.

In de daaropvolgende dagen gaven de Vlaamse regering (15 juli), de Brusselse regering (20 juli) en de federale regering (20 juli) hun goedkeuring aan de oprichting van een expertencommissie die ermee belast werd een geluidskadaster op te maken, de impact van regeringsmaatregelen op de lawaaihinder en de gezondheid te evalueren en advies te geven over methodes voor het meten, weergeven en evalueren van de gezondheidsimpact. Op termijn zou de commissie opgaan in een onafhankelijk Instituut voor de Controle van de Geluidshinder (ICG) dat aanbevelingen doet over geluidsnormen, de lawaaihinder meet en overtreding van de normen bestraft.

Op 11 augustus verwierp de rechtbank van eerste aanleg van Brussel een klacht van 3.201 inwoners van de noordrand en het gemeentebestuur van Grimbergen,

Mark Deweerdt

Machelen, Meise, Vilvoorde en Wemmel. De verzoekers klaagden over de almaar toenemende schending van hun recht op gezondheid, op een gezond leefmilieu, op het genot van de woning en op privacy, en eisten eenzelfde behandeling als de inwoners van de ooststrand. De rechter zei dat hij de gelijke behandeling van alle omwonenden van de luchthaven niet kon opleggen bij gebrek aan bewijs dat zij zich in gelijke omstandigheden bevinden. De verzoekers tekenden tegen het vonnis beroep aan.

In een gesprek met *De Standaard* (20 augustus) bevestigde de Vlaamse minister van Leefmilieu, Peeters, dat hij, zoals hij eind 2004 bij de toekenning van een nieuwe milieuvergunning aan luchthaveneigenaar BIAC had gezegd, bereid was het aantal nachtvluchten terug te schroeven wanneer het pakjesbedrijf DHL in 2008 zijn activiteiten op Zaventem zou hebben verminderd. VLD-voorzitter Somers zei op 29 augustus dat de vermindering van het aantal nachtvluchten "geen evidentie" was.

Op 14 september bezorgde minister Landuyt de Vlaamse en de Brusselse regering de nota *Perspectief 2008*, op basis waarvan over een alomvattend akkoord zou worden onderhandeld. De nota handelde over de periode na 1 september 2008, wanneer DHL zijn activiteiten op Zaventem zou hebben afgebouwd. Landuyt stelde voor het aantal nachtvluchten te beperken tot 18.000 per jaar, 7.000 minder dan de milieuvergunning van eind 2004 toestond en 5.000 minder dan het werkelijke aantal. Over het aantal dagvluchten zweeg de nota. De vliegtuigen zouden zowel overdag als 's nachts opstijgen en landen op de banen 25R/07L en 25L/07R. Door rekening te houden met de structuur van de luchthaven en de bestemming van de vliegtuigen, zou er een "natuurlijke spreiding" ontstaan. Het intensievere gebruik van baan 25L/07R door opstijgende vliegtuigen impliceerde de verlenging ervan in oostelijke richting.⁷¹ Baan 02/20 zou door opstijgende vliegtuigen enkel nog gebruikt worden wanneer dat wegens de wind noodzakelijk was.

Om het aantal gehinderden te beperken, suggereerde de nota de afbakening van zones waarin niet meer gebouwd zou mogen worden. Voor het overvliegen van Brussel zouden de noordelijke Ring-route en de zogenaamde Chabert-route over het centrum Brussel vervangen worden door de Kanaalroute. Pas nadat er een akkoord zou zijn voor de periode vanaf 2008 zouden de drie regeringen overleggen over maatregelen voor de overgangperiode tot 2008.

Op 22 september schorste de Raad van State, op verzoek van enkele inwoners van de ooststrand, de toepassing van de brief die Landuyt op 7 september naar Belgocontrol had gestuurd met de instructie opstijgende vliegtuigen op zaterdag tussen 14 en 23 uur opnieuw baan 02/20 te laten gebruiken.

71. Tegen een mogelijke verlenging van baan 25L/07R betoogden op 1 oktober 300 tot 400 inwoners van Steenokkerzeel en Kortenberg. BIAC deelde op 4 oktober mee dat het niet om een verlenging van de startbaan verzocht. De luchthavenexploitant gaf daarmee aan niet voor de kostprijs van de verlenging (130 miljoen euro) te willen opdraaien.

Op 7 oktober kwamen de federale regering, de Vlaamse regering en de Brusselse regering overeen het aantal nachtvluchten vanaf 2008 tot 18.000 te beperken, zoals minister Landuyt in zijn nota *Perspectief 2008* had voorgesteld. Andere bedrijven zouden op dat ogenblik een deel van de 13.000 nachtvluchten van DHL kunnen overnemen. De drie regeringen werden het er ook over eens de nachtelijke geluidshinder van vertrekkende vliegtuigen te beperken tot 35.000 QC (Quota Count) per jaar⁷²; tussen 23 en 6 uur zouden geen toestellen met een QC van meer dan 8 mogen opstijgen. Het overleg over de overgangperiode zou later worden voortgezet.

De Brusselse regering maakte op 10 oktober een voorstel voor de overgangperiode bekend. Centraal daarin stond de verlenging van het nachtrekime van 6 tot 7 uur, waardoor vier vluchten die tussen 6 en 7 uur geluidsoverlast veroorzaakten boven Brussel pas na 7 uur zouden mogen vertrekken.

Op 12 oktober stelde de Vlaamse regering voor, het vliegverkeer elke nacht op een andere baan te concentreren. Minister-president Picqué noemde dat voorstel "surrealistisch en onaanvaardbaar". MR-voorzitter Reynders sprak van een "provocatie". Minister Landuyt zag juridische en praktische bezwaren rijzen. Diverse actiecomités en gemeentebesturen uit de oostrand reageerden onthutst en zeiden dat door het voorstel de overlast zou toe- in plaats van afnemen.

Minister Landuyt legde op 13 oktober een compromisvoorstel voor dat het standpunt van de Vlaamse en de Brusselse regering zoveel mogelijk trachtte te verzoeven. Centraal erin stond een om de drie weekends wisselend baangebruik overdag en het behoud van de bestaande regeling tijdens de eerste en de laatste uren van de nacht. Het voorstel werd op 14 oktober besproken, daags voordat de Brusselse regering in principe dwangsommen kon eisen. Het bleek echter dat de Vlaamse ministers in de Brusselse regering zich daartegen verzetten. "Als minister Huytebroeck dwangsommen int, is er geen Brusselse regering meer", zei minister van Begroting Guy Vanhengel (VLD).

Na twaalf uur vergaderen gingen de onderhandelaars in de ochtend van 15 oktober onverrichter zake uiteen. Volgens minister Landuyt waren er vier grote knelpunten: een regeling die alle omwonenden tijdens het weekend "een rustig moment" geeft; een bijzondere regeling voor de nacht van zaterdag op zondag; de verlenging van het nachtrekime van 6 tot 7 uur; de verdeling van de geluidshinder tijdens de nacht.

Tijdens het weekeinde raakte bekend dat Landuyt op (vrijdag) 14 oktober cassatieberoep had aangetekend tegen het arrest van het hof van beroep van Brussel van 14 juni. Met het initiatief wilde Landuyt naar eigen zeggen het Hof van Cassatie of, via een prejudiciële vraag, het Arbitragehof een uitspraak laten doen over de normbevoegdheid voor het vliegtuiglawaai in de lucht.

72. In 2005 bedroeg het toegestane geluidsvolume 85.000 QC en het reële geluidsvolume ongeveer 50.000 QC.

Mark Deweerdt

Op 25 oktober had Landuyt aparte gesprekken met de Vlaamse en de Brusselse regering. Op grond daarvan legde hij op 28 oktober een nieuw compromisvoorstel voor. Het voorzag in een afwisselend baangebruik tijdens het weekeinde, dat in drie periodes werd ingedeeld (zaterdag 7 tot 15 uur; zaterdag 15 tot zondag 7 uur; zondag 7 tot 15 uur). Tijdens de zes andere nachten van de week zou er tussen 23 en 3 uur geland worden op de banen 25R/07L en 25L/07R; vertrekkende vliegtuigen zouden de banen 02/20 (voor vluchten in oostelijke richting) en 25R/07L (andere richtingen) gebruiken. Tussen 3 en 6 uur zouden alle landingen op baan 02/20 en alle vertrekkende vluchten vanaf baan 25R/07L in west-oost-richting gebeuren. Tussen 6 en 7 uur zou er geland worden op de banen 25R/07L en 25L/07R. Naar het oosten zou worden opgestegen vanaf baan 02/20, in de andere richtingen vanaf baan 25R/07L.

Voor de Vlaamse regering was het voorstel “moeilijk aanvaardbaar”, voor de Brusselse regering was het “een stap achteruit”. Ook de gemeentebesturen van de gemeenten ten oosten van de luchthaven reageerden negatief.

De Raad van State verwierp op 10 november het verzoek van een actiegroep uit de noordrand en van inwoners van Wemmel en Steenokkerzeel de milieuvergunning te schorsen die de NV BIAC op 30 december 2004 van de Vlaamse regering had gekregen. De sociaal-economische gevolgen van een schorsing stonden volgens de Raad van State niet in verhouding tot het doel van de eisers de vluchten van en naar Zaventem beter te spreiden.

Op 25 november keurde de ministerraad een voorontwerp van wet goed over de procedure en de criteria voor de vaststelling en wijziging van vliegprocedures. Het werd voor advies naar de Raad van State gestuurd.

Eveneens op 25 november raakte de inhoud bekend van de studie over de vermindering van het nachtlawaai die BIAC had laten doen in opdracht van minister Peeters, als onderdeel van de milieuvergunning van 30 december 2004. Volgens de studie was de vermindering van het aantal nachtvluchten met een QC van meer dan 8 “economisch niet haalbaar” omdat een van de pijlers van de economische rentabiliteit van de luchthavenexploitatie “bijna volledig zou worden opgeofferd”. Om dezelfde reden was volgens de studie het opleggen van een maximumgrens van de geluidsbelasting overdag niet haalbaar.

In *De Tijd* van 28 november zei minister Landuyt dat hij er rekening mee hield dat er vóór 2008 geen oplossing werd gevonden, omdat geen enkele politicus de moed had een akkoord te sluiten. De Vlaamse en de Brusselse regering zeiden in een reactie nog altijd bereid te zijn een vergelijk te zoeken, maar de gesprekken die sinds 28 oktober stillagen, werden in het verslagjaar niet meer hervat.

B. De NMBS en het spoorbeleid

De regering droeg op 28 januari Jannie Haek, de kabinetschef van vice-premier en minister van Overheidsbedrijven Vande Lanotte, voor als gedelegeerd bestuurder van NMBS Holding. Hij volgde Karel Vinck op, die op 28 oktober 2004 had

aangekondigd per 31 januari ontslag te nemen, hoewel zijn mandaat tot medio 2005 liep.⁷³

Op 7 december stemde de Europese Commissie in met het herstructureringsplan voor ABX Logistics, een dochter van NMBS Holding. Het plan voorzag in de reorganisatie van de logistieke groep en de omzetting van 176 miljoen euro aan vorderingen in kapitaal. De Europese Commissie had geen bezwaar tegen de eerdere inbreng van 126 miljoen euro van de NMBS. Ze verbond aan haar akkoord wel de voorwaarde dat ABX binnen het jaar in privé-handen zou komen, maar dat vormde geen probleem aangezien NMBS Holding al in maart een voorakkoord had gesloten met de Britse investeringsgroep 3i over de overname van alle ABX-aandelen. De Belgische spoorwegmaatschappij had aan ABX, de pakjesdienst die volgens een plan uit 1997 een Europese logistieke reus hadden moeten worden, ruim 1,7 miljard euro verloren.

In het Overlegcomité werden de federale regering en de gewestregeringen het op 7 december eens over de versnelde realisatie van zes belangrijke spoorprojecten (investeringsbedrag van ongeveer 2 miljard euro) door middel van publiek-privately samenwerking (PPS) en gewestelijke prefinanciering. De PPS-formule zou worden gebruikt voor de Liefkenshoekspoortunnel onder de Schelde. De prefinanciering had betrekking op de uitbreiding van het vormingsstation in Zeebrugge, de modernisering van de lijn Brussel-Luxemburg, de bouw van een station aan de luchthaven van Charleroi, de bouw van een parkeergarage nabij het station van Louvain-la-Neuve en de verbetering van de spoor aansluiting op de terminals in de haven van Brussel.

X. Het buitenlands en defensiebeleid

A. Buitenlandse politiek

Europese Unie – De partijleiding van Spirit besliste op 23 januari niet langer het liberale wetsvoorstel te steunen om een volksraadpleging te houden over het Verdrag tot instelling van een grondwet voor Europa. De Kamercommissie voor de Herziening van de Grondwet had op 14 december 2004 met een wisselmeerderheid artikel 1 van het wetsvoorstel goedgekeurd en de stemming over de andere artikelen uitgesteld tot in 2005.⁷⁴ Algemeen werd aangenomen dat Spirit zijn

73. Op 18 oktober meldde *De Tijd* dat de Nationale Loterij in opdracht van minister Vande Lanotte 140.000 euro betaalde aan enkele instellingen die Vinck “na aan het hart liggen”. Het ging om het variabele deel van de ontslagvergoeding waarop Vinck zelf geen aanspraak wensde te maken en aan instellingen als de Vlerick Leuven Gent Management School en Fédération des Restos du Coeur wilde schenken. In het parlement kwam kritiek op de constructie, die voordelig was voor de NMBS maar waardoor de overheid sociale bijdragen en belastinginkomsten misliep.

74. M. DEWEERDT, *a.w.*, pp. 217-218.

Mark Deweerdt

steun introk onder druk van de SP.A, zijn kartelpartner die van meet aan tegen de volksraadpleging gekant was. Spirit-voorzitter Lambert zei te willen vermijden dat het publieke debat over de EU-grondwet "onder druk van het Vlaams Belang" verengd zou worden tot de toetreding van Turkije tot de Europese Unie. VLD-fractie leider Rik Daems betreurde dat Spirit zijn agenda liet bepalen door het Vlaams Belang.

Op 16 februari verwierp de Kamercommissie met 9 stemmen (PS, SP.A-Spirit, CD&V en CDH) tegen 8 (VLD, MR en Vlaams Belang) het wetsvoorstel. Met dezelfde meerderheid werd het MR-voorstel verworpen om in artikel 167 van de grondwet de mogelijkheid op te nemen een volksraadpleging over internationale verdragen te houden. Met het voorstel wilde de MR tegemoet komen aan de grondwettelijke bezwaren van de Raad van State tegen het houden van een volksraadpleging. Op 10 maart kreeg het MR-voorstel niet de vereiste tweederde meerderheid in de plenumvergadering van de Kamer; er waren 73 ja-stemmen (liberalen, Vlaams Belang en N-VA) en 62 neen-stemmen (socialisten en christendemocraten).

Acht parlementaire vergaderingen keurden het Verdrag tot vaststelling van een Grondwet voor Europa goed: de Senaat (28 april), de Kamer van Volksvertegenwoordigers (19 mei), het Brussels Hoofdstedelijk Parlement (17 juni), de Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie in Brussel (17 juni), het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap (20 juni), het Waals Parlement (29 juni), de Raad van de Franse Gemeenschapscommissie in Brussel (8 juli), en het Parlement van de Franse Gemeenschap (19 juli). Het Vlaams Parlement zou het ontwerpdecreet tot instemming met het Verdrag pas in 2006 goedkeuren.

Op 19 oktober, tijdens een debat in de Kamer over de toekomst van de Europese Unie na de afwijzing van de Europese grondwet in Frankrijk en Nederland, zei premier Verhofstadt dat de twaalf landen van de eurozone nauwer zouden moeten samenwerken en een voorhoede zouden moeten vormen om de Europese eenmaking weer op de sporen te zetten. Hij zei dat hij in 2006 een top van de regeringsleiders van de twaalf landen zou bijeenroepen om over nauwere samenwerking te beraadslagen. Verhofstadt ontwikkelde zijn visie op een sterker, federaal Europa in het manifest *De Verenigde Staten van Europa* dat hij op 1 december in Brussel voorstelde.

In de meerjarenbegroting 2007-2013 van de EU waarover de staats- en regeringsleiders het op 16 december eens werden, kreeg België 5 tot 7% minder subsidies (ongeveer 60 miljoen euro) dan in de begrotingsperiode 2000-2006. De provincie Henegouwen zou dankzij de overgangsregeling voor voormalige arme regio's 614 miljoen euro krijgen, tegenover nog 690 miljoen in de periode 2000-2006. Vlaanderen verloor ongeveer 40% van de steun die het kreeg voor plattelandontwikkeling. De Vlaamse minister-president en minister van Landbouw, Leterme, reageerde daar kritisch op, maar premier Verhofstadt lachte zijn suggestie om het verschil uit de federale middelen bij te passen, weg.

Congo – Minister van Buitenlandse Zaken De Gucht bracht van 16 tot 19 februari voor de tweede keer een bezoek aan de Democratische Republiek Congo. De reis paste in de voorbereiding van de – voor 30 juni geplande maar later uitgestelde – verkiezingen in de oud-kolonie en moest duidelijk maken dat, na de incidenten in 2004, de diplomatieke verhoudingen verbeterd waren.⁷⁵ Het bezoek begon met een rel. Op 17 februari meldde *Le Soir* dat in een nota die de persdienst van Buitenlandse Zaken aan de meegerisde journalisten had verstrekt, gesuggereerd werd dat president Joseph Kabila niet de wettige zoon is van zijn vermoorde voorganger Laurent-Désiré Kabila. Het bericht zette kwaad bloed in Kinshasa. Een onderhoud tussen De Gucht en Kabila werd verschillende keren uitgesteld en ging uiteindelijk pas 's avonds door, nadat De Gucht zich van de "spijtige zaak" had gedistantieerd en gezegd had dat de nota geen officieel document was van Buitenlandse Zaken. Premier Verhofstadt tekende protest aan bij *Le Soir*. Via zijn woordvoerder noemde hij het onaanvaardbaar dat journaliste Colette Braeckman "moedwillig actor wil zijn in de bilaterale betrekkingen tussen België en Congo". Na zijn bezoek zei De Gucht, in *De zevende dag* (20 februari), dat hij van mening bleef dat in de Centraal-Afrikaanse landen "weinig politici opgewassen zijn tegen hun taak". Zijn Congolese ambtgenoot, Raymond Ramazani, hekelde op 22 februari de "lasterlijke" verklaring. Tijdens een vergadering van de commissies van Buitenlandse Zaken van de Kamer en de Senaat (23 februari) spraken woordvoerders van alle Franstalige partijen de vrees uit dat De Gucht op een diplomatieke breuk en de terugtrekking van België uit Congo aanstuurde. De minister ontken- de dat en zei de Belgische verbintenissen ten aanzien van Congo te zullen nakomen.

Op 28 juli lekte in *Le Soir* een brief uit die De Gucht anderhalve maand eerder had geschreven om president Kabila uit te nodigen voor een gesprek over "goed bestuur" en een "transparante economie". In de brief sprak hij zijn ongerustheid uit over "de signalen over het niveau van corruptie en het hernemen van de inflatie". Aangenomen werd dat de brief vanuit de omgeving van Kabila naar de krant was doorgespeeld om uiting te geven aan de misnoegdheid over de houding van De Gucht tegenover Congo. Een onderhoud met Kabila kwam er niet.

Op 1 september besliste de regering 82 overtollige militaire voertuigen te schenken en uit gebruik genomen brugslagmateriaal voor onbepaalde duur in leen te geven aan het Congolese leger. Van half oktober tot 22 december leidden Belgische instructeurs Congolese militairen op voor het gebruik en onderhoud van het materieel.

Rwanda – Het Hof van Cassatie onthief op 31 mei het Belgische gerecht van vervolging van president Paul Kagame van Rwanda, tegen wie vier klachten waren ingediend op basis van de genocidewet die België een internationale jurisdictie geeft. Conform het advies van de federaal procureur en de procureur-generaal van Cassatie, was het Hof van oordeel dat niet voldaan was aan de voorwaarde van de genocidewet, dat er voor vervolging een band met België moet zijn.

75. *Ibidem*, pp. 219-221.

Mark Deweerdt

Het hof van assisen van Brussel veroordeelde op 29 juni twee Rwandezen, Etienne Nzabonimana en zijn halfbroer Samuel Ndashyikirwa, tot 12 resp. 10 jaar gevangenisstraf wegens betrokkenheid bij de genocide in hun land in 1994. De twee waren in 2002 in België aangehouden. Een overgangsbepaling in de gewijzigde genocidewet van 2003 had hun berechting mogelijk gemaakt omdat beide verdachten in België werden vastgehouden. Het was de tweede keer dat Rwandezen in België veroordeeld werden wegens betrokkenheid bij de genocide; in 2001 had het hof van assisen van Brussel 'de vier van Butare' veroordeeld.

Op 7 september deelde Buitenlandse Zaken mee dat Guy Theunis, een 60-jarige pater van de congregatie van de Missionarissen van Afrika ('Witte Paters'), daags voordien in de Rwandese hoofdstad Kigali was aangehouden op beschuldiging van deelname aan de genocide in Rwanda. Theunis was van 1970 tot 1994 als missionaris werkzaam geweest in het land. Sindsdien resideerde hij in Rome en was hij belast met de voortgezette vorming van de leden van zijn congregatie. Toen hij in Kigali werd aangehouden, keerde hij in die hoedanigheid terug van een verblijf in de Democratische Republiek Congo. Volgens de openbare aanklager was hij opgepakt omdat het tijdschrift *Dialogue* waarvan hij een tijd redactiesecretaris was geweest, in de aanloop naar de genocide uittreksels had overgenomen uit een extremistisch Hutu-blad.

Minister De Gucht ontbood op 9 september de Rwandese ambassadeur in Brussel om uitleg te vragen en zijn bezorgdheid te uiten over de zaak. Hij telefoneerde ook met de Rwandese minister van Buitenlandse Zaken, Charles Murigande. De affaire kwam voor De Gucht ongelegen omdat hij in 2004 had gezegd dat in Rwanda, anders dan in Congo, goed bestuurd werd.⁷⁶ In Belgische diplomatieke kringen werd aangenomen dat president Kagame de hand had in de aanhouding van Theunis, wellicht met de bedoeling de internationale aandacht af te leiden van de toenemende interne repressie.

Op 11 september besliste een Rwandese volksrechtbank (*gacaca*) Theunis naar een rechtbank te verwijzen wegens het aanzetten tot genocide. Premier Verhofstadt, die in New York was voor de Millenniumtop van de Verenigde Naties, had op 14 september een onderhoud met Kagame, waaraan ook minister De Gucht, minister van Ontwikkelingssamenwerking Armand De Decker (MR) en de Rwandese minister van Buitenlandse Zaken Murigande deelnamen. Kagame beloofde zich onmiddellijk bij zijn terugkeer in Kigali te zullen informeren over het dossier tegen pater Theunis en op korte termijn opnieuw contact op te nemen met Verhofstadt.

Op 27 september vroeg Buitenlandse Zaken aan Rwanda het strafdossier van Theunis over te dragen aan België, waar hij terecht zou worden. Een week later, op 4 oktober, deelde Kigali mee daar principieel toe bereid te zijn. Twee hoge ambtenaren van Buitenlandse Zaken waren van 11 tot 16 oktober in Rwanda om over de overbrenging van Theunis naar België te onderhandelen. Het hooggerechtshof van Rwanda beval op 9 november de overbrenging. Theunis kwam op

76. *Ibidem*, p. 220.

20 november in Brussel aan. Het gerechtelijk onderzoek dat tegen hem geopend werd, was eind 2005 nog niet beëindigd.

Tanzania – Begin maart ontstond er commotie over de beslissing (6 januari) van de Waalse minister van Buitenlandse Betrekkingen, Marie-Dominique Simonet (CDH), een vergunning toe te kennen aan het Luikse bedrijf New Lachaussée van George Forrest voor de modernisering van een munitiefabriek in Morogoro, in de buurt van de Tanzaniaanse hoofdstad Dar Es Salaam. In *De Standaard* van 8 maart riep minister van Buitenlandse Zaken De Gucht de Waalse regering op de exportlicentie in te trekken. Hij liet uitschijnen dat Tanzania een draaischijf was van illegale wapenhandel en zei dat de modernisering van de munitiefabriek haaks stond op de vredesinspanningen van de federale regering in Centraal-Afrika. Premier Verhofstadt zei de bezorgdheid van De Gucht te delen.

De Waalse regering nam op 10 maart akte van de beslissing van Simonet. Ze zei geen reden te zien om “in dit stadium” de licentie op te schorten, maar zou De Gucht om nadere informatie vragen en op basis daarvan nagaan of de licentie in overeenstemming was met het Belgische buitenlands beleid. Daags na een gesprek (17 maart) tussen De Gucht en Simonet zei CDH-voorzitter Joëlle Milquet, die zich eerder tegen de toekenning van de vergunning had gekant, dat Simonet belangrijke informatie had gekregen die haar vooraf niet bekend was en dat overwogen werd de vergunning in te trekken. Op 11 maart waarschuwde Forrest voor een faillissement van New Lachaussée indien de vergunning zou worden ingetrokken. Na een lange vergadering besliste de Waalse regering op 24 maart de exportlicentie gedurende drie maanden op te schorten. In die periode zou ze zich nader informeren over het eigendomsrecht van de munitiefabriek en over de afnemers van de munitie. Met dat doel vertrok op 6 juni een delegatie van de Waalse overheid naar Tanzania.

Op 23 juni trok de Waalse regering de uitvoervergunning in. Voor haar besluit verwees ze naar het Belgische buitenlands beleid, naar de vrees van internationale instanties voor de negatieve gevolgen op het vredesproces in de regio van de Grote Meren en naar technische problemen. De Waalse overheid zou New Lachaussée een schadevergoeding geven. Minister De Gucht reageerde tevreden op het besluit.

In juli raakte bekend dat de schadevergoeding van de Waalse overheid 5,2 miljoen euro bedroeg, waarvan 4,2 miljoen euro in de vorm van een lening die vanaf maart 2008 over een periode van zes jaar terugbetaalbaar was. In december werd bekend dat ook de Delcredere dienst, de verzekeringsdienst voor exportbedrijven, 95% van de contractwaarde (ruim 10 miljoen euro) zou vergoeden. Na kritiek in het parlement liet minister van Economie Verwilghen de uitbetaling opschorten.⁷⁷

Tsjaad – Op 15 november werd in de Senegalese hoofdstad Dakar, waar hij asiel had gekregen, Hissène Habré, de voormalige dictator van Tsjaad (1982-1990),

77. Begin februari 2006 deelde Verrwilghen mee dat er geen juridische bezwaren waren tegen de uitbetaling van de vergoeding.

Mark Deweerdt

aangehouden, op grond van een internationaal aanhoudingsbevel dat de Brusselse onderzoeksrechter Daniel Fransen op 19 september had uitgevaardigd. Tsjaadse slachtoffers van het regime-Habré die intussen de Belgische nationaliteit hadden verkregen, hadden samen met Human Rights Watch in 2000 een klacht ingediend. Het strafrechtelijk onderzoek was geopend op grond van de genocide-wet. Nadat het gerecht van Senegal zich onbevoegd had verklaard, werd Habré op 25 november vrijgelaten en daags nadien ter beschikking gesteld van de Afrikaanse Unie. De regeringsleiders van de lidstaten zouden zich op hun vergadering in januari 2006 over het uitleveringsverzoek uitspreken.

Verenigde Staten – In het kader van een vijfdaags bezoek aan Europa, dat in het teken stond van het herstel van de door de Irak-oorlog verstoorde transatlantische relaties, was president George W. Bush van de Verenigde Staten van Amerika van 20 tot 22 februari in Brussel. Op 21 februari werd hij ontvangen door koning Albert, had hij een lang gesprek met eerste minister Verhofstadt en hield hij een toespraak in de Concert Noble. Daarin zei hij voorstander te zijn van een sterk, eengemaakt Europa omdat de VS nood hebben aan een sterke partner om hun “moeilijke missie de vrede en de vrijheid in de wereld te verspreiden”, tot een goed einde te brengen. Bush nam op 22 februari deel aan de Navo-top en woonde een vergadering van de Europese Raad (van staats- en regeringsleiders van de EU) bij.

*Nederland*⁷⁸ – Denigrerende opmerkingen van minister van Buitenlandse Zaken De Gucht over de Nederlandse minister-president, Jan Peter Balkenende (CDA), veroorzaakten een diplomatiek incident tussen Brussel en Den Haag. In een interview met *Het Laatste Nieuws* van 4 juni over de verwerping van de ‘Europese grondwet’ in een referendum in Nederland, wees De Gucht op de vluchtigheid en onberekenbaarheid van de publieke opinie in dat land sinds de opmars en dood van Pim Fortuyn. Wijzend op het contrast tussen Fortuyn en Balkenende, noemde hij de minister-president “een mix van Harry Potter en brave stijfburgerlijkheid, een man in wie ik geen spoor van charisma kan ontwaren”. Het kabinet van Balkenende noemde de verklaring onacceptabel en eiste excuses.

De Gucht, die op de dag van de publicatie van het interview in China was, zei op 5 juni dat hij enkel het contrast tussen Fortuyn en Balkenende had willen illustreren, dat het niet zijn bedoeling was geweest de minister-president te kwetsen en dat hij er “geen probleem mee heeft zich te verontschuldigen”. In een brief aan Balkenende bood De Gucht zijn verontschuldigen aan. Hij zei dat het gesprek met de krant niet voor publicatie bedoeld was en dat zijn woorden niet correct waren weergegeven. *Het Laatste Nieuws* repliceerde dat De Gucht zelf om het interview had gevraagd en dat medewerkers van hem de tekst hadden nagelezen. De krant speelde de bandopname van het interview voor uitzending door aan de

78. Voor het akkoord over de verdieping van de Westerschelde, zie in dit Jaarboek: B. HAECK, Overzicht van het Vlaamse politieke gebeuren in 2005, p. 270-271.

VRT; te horen was dat De Gucht verschillende keren de woorden "Harry Potter" en "stijfburgerlijk" in de mond nam.

Op 6 juni werd de Belgische zaakgelastigde bij de Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken ontboden om opheldering te geven. Na het onderhoud voerde premier Verhofstadt een telefoongesprek met Balkenende. Achteraf zeiden beide regeringsleiders in een mededeling dat ze besloten hadden "gezamenlijk een punt te zetten achter de zaak", het interview betreurden en vaststelden dat De Gucht zich inmiddels verontschuldigd had. "De goede bilaterale betrekkingen tussen beide buurland hebben voorrang" en zijn "van groot belang, niet alleen voor beide landen, maar ook voor de samenwerking in de Benelux en de Europese Unie", stond in de mededeling.

Even leek het erop dat het incident zich zou herhalen toen vice-premier en minister van Begroting Van den Bossche in een interview in het kerstnummer van het weekblad *Vrij Nederland* de Nederlandse ministers "stijf, truttig en kleinburgerlijk" noemde en kritiek had op het "hardvochtige" bezuinigingsbeleid van het kabinet-Balkenende. In Nederland werd deze keer niet zwaar aan de uitlatingen getild. Van den Bossche hield haar kritiek op het bezuinigingsbeleid staande, maar zei dat ze de "kwetsende" uitspraken over de ministers beter achterwege had gelaten.

Afghanistan – Op 6 juli vertrokken vier F-16-gevechtsvliegtuigen van de luchtmachtbasis in Florennes naar Afghanistan om er gedurende een halfjaar de Isaf vredesmacht te versterken en bij te dragen tot de verzekering van veiligheid tijdens de parlementsverkiezingen van 18 september. Het was de eerste keer dat Belgische gevechtsvliegtuigen aan een operatie buiten Europa deelnamen. De vier F-16's opereerden binnen een Belgisch-Nederlands detachement van acht vliegtuigen en 165 militairen, van wie 65 Belgen.

B. Landsverdediging

Op 20 juli stemde de regering principieel in met een pakket militaire aankopen voor een som van ruim 1,3 miljard euro. Het ging om 242 pantservoertuigen (794 miljoen euro), tien helikopters (300 miljoen euro) en twee tweedehandse fregatten van de Nederlandse marine (242 miljoen euro), ter vervanging van de *Westdiep* en de *Wielingen*.⁷⁹ Aansluitend op de principebeslissing keurde de regering op 18 no-

79. Het derde fregat van de Belgische marine, de *Wandelaar*, was op 18 maart voor 23 miljoen euro verkocht aan Bulgarije. De twee Nederlandse fregatten zouden worden onderhouden en gemoderniseerd op de Nederlandse werf De Schelde. België hoopte daarmee een schadeclaim van 75 tot 87 miljoen euro te voorkomen van De Schelde, dat de aanbesteding had gewonnen voor het groot strategisch transportschip dat België samen met Luxemburg wilde laten bouwen. Omdat de kostprijs was opgelopen tot meer dan 246 miljoen euro, werd het order in 2003 afgeblazen.

Mark Deweerdt

vember de aankoop goed van de twee Nederlandse fregatten. Voor de andere bestellingen zou de toewijzing van het contract in 2006 gebeuren.

Eveneens op 20 juli wees de regering twee eerder goedgekeurde bestellingen toe. Het betrof 620 lichte jeeps (ter vervanging van de Iltis-voertuigen van Bombardier) aan het Italiaanse bedrijf Iveco (107 miljoen euro) en de modernisering van de Pandur-verkenningvoertuigen aan het Franse bedrijf Thales (28,7 miljoen euro). Iveco bood 80% van de contractwaarde aan compensatiebestellingen (waarvan 75% bij Vlaamse bedrijven), Thales 55,7%. Voor de aankoop van de lichte jeeps had minister van Landsverdediging André Flahaut (PS) de procedure moeten overdoen. De regering had op 23 december 2004 geweigerd het contract toe te wijzen aan Iveco omdat de prijs beduidend hoger was dan de gebudgetteerde 50 miljoen euro.⁸⁰ Ze ging in juli wel akkoord omdat Flahaut intussen meer compensatiebestellingen had verkregen.

Op 22 maart deed het gerecht huiszoekingen in het Defensiehuis in Waver, de woonplaats van minister Flahaut, alsook bij de eigenaar ervan en diens vastgoedkantoor. De huiszoekingen pasten in een onderzoek naar mogelijke fraude bij de huur en de inrichting van het gebouw. Van de Defensiehuizen die de krijgsmacht in alle provinciehoofdplaatsen heeft, was dat van Waver met een huurprijs van 98.183 euro per maand het duurste. De verbouwing had 180.000 euro in plaats van de geraamde 40.000 euro gekost. Verdachten in een onderzoek naar fraude in het leger verklaarden in mei 2004 dat Flahaut was tussenbeide gekomen bij het sluiten van het huurcontract. De minister zei op 23 maart in de Kamer dat hij de administratie enkel attent had gemaakt op het leegstaande gebouw. Hij citeerde uit een brief van 19 mei 2004 waarin de procureur-generaal van Brussel, André Van Oudenhove, schreef dat het niet nodig was een onderzoek in te stellen of een instructie te vorderen tegen Flahaut, omdat hij niet strafrechtelijk verantwoordelijk was.

XI. Varia

175-25 – Onder het motto “175-25, tijd om elkaar te ontmoeten” werd in 2005 de 175ste verjaardag van de Belgische onafhankelijkheid en 25 jaar federalisme gevierd. De viering begon op 17 februari in het Paleis voor Schone Kunsten met de opening van de tentoonstelling *Visionair België* en een concert, en werd op 27 november afgesloten met een ‘Stoet der stoeten’ en concerten in Brussel.

Koninklijk Huis – Prins Filip, die eind 2004 was terechtgewezen voor een scherpe aanval op het Vlaams Belang,⁸¹ veroorzaakte opnieuw opschudding door op 2 fe-

80. M. DEWEERDT, Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 2004, *Res Publica*, 2005, 2-3, p. 223.

81. *Ibidem*, pp. 225-226.

bruari, tijdens een ontbijtsessie bij het Verbond van Belgische Ondernemingen, een verklaring van het VBO en de Griekse werkgeversorganisatie SVE over de Lissabon-doelstellingen voor de groei van de werkgelegenheid in de EU mee te ondertekenen. In de verklaring werd kritiek geuit op de Belgische en de Griekse regering, en werd geëist dat de Lissabon-strategie meer op economische doelstellingen als liberalisering en sociaal-economische hervormingen werd gericht. De ondertekening werd door het VBO bekendgemaakt op zijn website. Het Paleis zei dat de prins enkel "als getuige" had getekend en dat zijn handtekening "geen bijzondere betekenis" had. De vakbonden reageerden binnenskamers misnoegd. Het VBO nam de verantwoordelijkheid voor het incident op zich. Het zei dat de prins de inhoud van de verklaring niet kende en niet op de hoogte was van de geplande ondertekening.

In de Kamer haalde premier Verhofstadt op 3 februari scherp uit naar de prins. Hij herhaalde zijn verklaring van 2 december 2004, dat leden van de koninklijke familie zich terughoudend moeten opstellen en moeten vermijden dat ze in het centrum van een polemiek terechtkomen. De premier zei te hopen en erop te rekenen dat "dit voorval het laatste is geweest, ten bate van de constitutionele monarchie die we in dit land kennen".

Op 4 oktober werd in het Erasmusziekenhuis (Anderlecht) prins Emmanuel Leopold Guillaume François Marie geboren, het derde kind en de tweede zoon van kroonprins Filip en prinses Mathilde, en vierde in lijn voor de troonsopvolging.

Op 13 december beviel prinses Claire, de echtgenote van prins Laurent, in het ziekenhuis Saint-Luc (Sint-Lambrechts-Woluwe) van een tweeling. De prinsjes kregen de naam Nicolas Casimir Marie en Aymeric Auguste Marie.

Parlement – Senaatsvoorzitter Anne-Marie Lizin (PS) excuseerde zich op 17 maart in de plenumvergadering voor haar interventie in een gerechtelijke echtscheidingszaak. Zij was in opspraak gekomen nadat *La Dernière Heure* op 12 maart had gemeld dat ze in een brief aan de voorzitter van het hof van beroep van Luik had geschreven dat ze "erg verheugd" zou zijn indien de magistraat een echtscheidingsdossier zou "herbekijken". Minister van Justitie Onkelinx zei dat het initiatief van haar partijgenote strijdig was met het principe van de scheiding der machten en "onaanvaardbaar" was. Op de PS na eisten alle partijen uitleg van Lizin. PS-voorzitter Di Rupo sprak van een "onhandigheid" en zei dat Lizin gehandeld had in haar hoedanigheid van burgemeester van Hoei. Lizin zei op 17 maart dat ze "een vergissing [had gemaakt] die als fout kan worden bestempeld" en dat haar demarche onverenigbaar was met de scheiding der machten. De meerderheidsfracties aanvaardden de excuses en drongen in een motie aan op de snelle oprichting van een commissie om een code van de rechten en plichten van de senatoren op te stellen. Minister van Binnenlandse Zaken Dewael deelde op 27 mei mee dat hij burgemeester Lizin, op basis van een verslag van de gouverneur van Luik, een berisping had gegeven.

Het hof van beroep van Brussel veroordeelde op 28 juni de Belgische Staat tot een symbolische euro schadevergoeding en de publicatie van het arrest wegens schending van de zorgvuldigheidsplicht bij het opstellen van het verslag van 28

Mark Deweerdt

april 1997 van de onderzoekscommissie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers naar de sekten. De vzw Universele Kerk van het Koninkrijk Gods, die in het verslag was genoemd, had op 24 juni 1998 de Staat gedagvaard. Volgens het hof van beroep was door de schending van de zorgvuldigheidsplicht het maatschappelijke beeld van de Universele Kerk van het Koninkrijk Gods geschonden. Kamervoorzitter De Croo kondigde op 2 september aan cassatieberoep aan te tekenen omdat het arrest indruiste tegen de onschendbaarheid van de Kamer en de onafhankelijkheid van het parlement op de helling dreigde te zetten.

Senator Marc Wilmots (MR), die in 2003 als ex-Rode Duivel en 'bekende Waal' door Louis Michel als kandidaat was aangetrokken, liet voor het zomerreces blijken niet langer geïnteresseerd te zijn in zijn parlementair mandaat. Omdat er geen opvolgers meer waren – de laatste van de negen had in september 2003 de plaats van Michel ingenomen –, zette de MR Wilmots onder druk om geen ontslag te nemen. In voorkomend geval had ofwel minister van Ontwikkelings-samenwerking De Decker ontslag moeten nemen (zodat diens vervanger in de Senaat Wilmots zou kunnen opvolgen) of hadden er in het Franse kiescollege tussentijdse verkiezingen moeten worden gehouden. Wilmots stelde daarop voor afstand te doen van zijn parlementaire vergoeding, maar op 29 september verzette een meerderheid van de leden van het Bureau van Senaat zich daartegen. Wilmots zei daarop dat hij alleen nog voor belangrijke stemmingen naar de Senaat zou komen en zijn vergoeding zou doorstorten aan een organisatie die werkt rond jeugd en sport.

Staatsblad – Met de wet van 20 juli 2005 houdende diverse bepalingen en het koninklijk besluit van 27 september 2005 (B.S. 6 oktober 2005) kwam de regering tegemoet aan het arrest van het Arbitragehof van 16 juni 2004, waarin de nagenoeg exclusieve publicatie van het *Belgisch Staatsblad* via het internet vernietigd werd. De nieuwe regeling bepaalt dat een gedrukte versie van de inhoudsopgave van het *Staatsblad* ter inzage moet liggen op de griffie van elk rechtscollege, met uitzondering van het Hof van Cassatie en van de hoven van beroep en de hoven van arbeid. Daarnaast kreeg het Bestuur van het Belgisch Staatsblad een gratis telefoonnummer waarop inlichtingen over de publicatie van officiële teksten in het *Staatsblad* verkregen kunnen worden. Bij het Bestuur kan tegen kostprijs een kopie worden verkregen van alle akten en documenten die in het *Staatsblad* worden gepubliceerd.

Moslimraad en Moslimexecutieve – In toepassing van de wet van 20 juli 2004⁸² werden op 20 maart de 68 leden – 34 Nederlandstalige en 34 Franstalige – van de Algemene Vergadering van de Moslims van België ('moslimraad') verkozen. Van de 70.000 ingeschreven moslims namen er ongeveer 45.000 aan de verkiezingen deel. Er werden 43.765 geldige stemmen uitgebracht. De Algemene Vergadering werd op 26 april geïnstalleerd en wees, na screening van de kandidaten door de Veiligheid van de Staat, op 2 oktober de 17 leden van het Executief van de Moslims van

82. *Ibidem*, pp. 226-227.

België aan. Bij koninklijk besluit van 7 oktober 2005 erkende de regering het Executief. Om rekening te houden met de federale staatsinrichting vormen de negen Franstalige en de acht Nederlandstalige leden ieder een college, voorgezeten door een vice-voorzitter.

Energiebeleid – Met het koninklijk besluit van 20 april 2005 regelde de regering de verdeling, met ingang van 1 mei 2004, van de zogenaamde Eliaheffing (4,91 euro per MWh tot 1 juli 2007; 2,50 euro tot 1 juli 2010) waarmee gemeenten in Vlaanderen gedeeltelijk gecompenseerd worden voor het inkomstenverlies uit dividenden als gevolg van de liberalisering van de elektriciteitsmarkt.⁸³

De wet van 1 juni 2005 tot wijziging van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt (B.S. 14 juni 2005) die een EU-richtlijn uit 2003 in intern recht omzette, gaf netbeheerder Elia de mogelijkheid een tarief voor vier jaar (in plaats van drie maanden) vast te stellen voor het gebruik van het hoogspanningsnet. Potentiële investeerders in Elia kregen daardoor meer zekerheid. Elia had op de goedkeuring van het wetsontwerp gewacht om (op 20 juni) meer dan 16 miljoen aandelen naar de beurs te brengen en via de beurs 150 miljoen euro vers kapitaal op te halen. Door de aandelenverkoop verminderde het belang van de elektriciteitsproducenten Electrabel en SPE in Elia van 70 naar 30%.

Aan de goedkeuring van de wet hadden de socialisten de voorwaarde verbonden dat Elia maximum 25 miljoen euro zou bijdragen in de financiering van de kabel voor de transmissie van de stroom die wordt opgewekt op windturbineparken in de Noordzee naar het binnenland. De bijdrage werd geregeld in de wet van 20 juli 2005 houdende diverse bepalingen (B.S. 29 juli 2005). Dezelfde wet regelde ook de steun die de overheid kan geven voor de productie van offshorewindenergie.⁸⁴

Op 9 augustus kondigde de Franse nutsgroep Suez een bod aan op de 49,92% aandelen van de Belgische elektriciteitsproducent Electrabel die ze nog niet in haar bezit had. Hoewel het uitkoopbod niet als een verrassing kwam – de Waalse financier Albert Frère, een belangrijke aandeelhouder van Suez, had een bod enige tijd voordien “zinvol” genoemd – veroorzaakte het beroering omdat de Belgische elektriciteitsbevoorrading zo goed als volledig in Franse handen dreigde

83. *Ibidem*, pp. 227-228. In oktober besliste de Vlaamse regering vanaf 2008 vrijstelling te verlenen van de heffing waarop in Vlaanderen kritiek was gekomen, vooral van de bedrijven. Brussel en Wallonië hadden van meet aan gebruik gemaakt van de vrijstellingsmogelijkheid.

84. Het consortium C-Power plande de bouw van 60 windturbines op de Thorntonbank, 27 kilometer voor de kust, ten noordwesten van Zeebrugge. Op 16 augustus schreef *De Tijd* dat de regering de milieuvergunning had ingetrokken voor de bouw van een windmolenpark op de Vlakte van de Raan, enkele kilometer voor de kust van Knokke. Seanergy, een consortium van Electrabel en Jan De Nul, had daar 50 windturbines willen bouwen. De Raad van State had de vergunning op 23 maart 2003 geschorst, maar die schorsing op 30 juni weer opgeheven.

Mark Deweerdt

te komen.⁸⁵ Kandidaat-SP.A-voorzitter Vande Lanotte zei dat de overname van Electrabel een daling van de energieprijzen zou bemoeilijken. Minister van Energie Verwilghen zei dat hij de regering zou voorstellen de niet-gebruikte productiecapaciteit (1.500 megawatt) van Electrabel vrij te geven voor andere belangstellende producenten, om het feitelijke monopolie van Electrabel-Suez te doorbreken.

Het bleek dat eerste minister Verhofstadt al in juni door Suez-topman Gérard Mestrallet van het bod op de hoogte was gebracht. Verhofstadt had van Mestrallet de garantie gekregen dat Electrabel het statuut van Europese vennootschap zou krijgen, dat Brussel het beslissingscentrum van de energieactiviteiten van Suez zou worden, dat de Belgische aanwezigheid in het management van Suez versterkt zou worden en dat een regeringscommissaris zou kunnen toezien op de naleving van die verbintenissen.

Bij de overname waren de meeste Belgische gemeenten betrokken die, via de gemeentelijke intercommunale verenigingen, een participatie van 4,67% (Vlaamse gemeenten 2,79%) in Electrabel hadden. Door het bod van Suez hadden ze uitzicht op ongeveer 1 miljard euro. De Vlaamse gemeenten waren geneigd het geld te gebruiken om hun belang te vergroten in Elia en Fluxys, de beheerder van het hoogspannings- resp. het aardgasnet. De Waalse gemeenten waren, onder stuwing van enkele socialisten, geneigd een strategisch belang in Suez te nemen. Om tot een gemeenschappelijk standpunt te komen, vergaderde premier Verhofstadt op 12 en 27 september met de ministers-presidenten en de belangrijkste partijvoorzitters. Pas op een derde vergadering, op 29 september, werden zij het erover eens de gemeenten te adviseren het bod te aanvaarden en de opbrengst te gebruiken om de lening af te betalen die ze hadden aangegaan om in Electrabel te participeren en om hun positie in Elia en Fluxys te versterken. De Gemeentelijke Holding kreeg de aanbeveling in Suez te stappen om de Belgische verankering te verzekeren. Afsgesproken werd aan Suez te vragen de toegezegde garanties te bevestigen.

Op 3 oktober overlegde het kernkabinet met Mestrallet. Achteraf verluidde dat Suez zich bereid had getoond zijn belang in Elia van 27,45% af te bouwen tot minder dan 25%, de blokkeringsminderheid. Suez was echter niet bereid zijn belang in Fluxys (57,25%) te verminderen.

Bij de opmaak van de begroting voor 2006 besliste de regering een heffing in te voeren op onbenutte elektriciteitscentrales (zie IV.B. De begroting van 2006 en de federale beleidsverklaring). Met die maatregel wilde ze Electrabel aansporen ongebruikte opwekkingscapaciteit te verkopen aan concurrenten. Volgens een mededeling van Verhofstadt (11 oktober) was Electrabel daartoe bereid.

Het bod van Suez begon op 10 oktober en liep tot 7 november. Aan het einde van de biedperiode had de Franse nutsgroep 97,16% van de Electrabel-aandelen in

85. Electrabel produceert 83% van de elektriciteit die in België wordt verbruikt. De tweede producent, SPE, die een aandeel van bijna 11% heeft, werd sinds oktober gecontroleerd (belang van 51%) door een joint venture van het Britse Centrica en Gaz de France.

handen. Omdat de drempel van 90% overschreden was, verlengde Suez het bod tot 6 december, zoals de wet voorschrijft. Daardoor kreeg de groep 98,62% van Electrabel in handen.

De Post – De regering deelde op 1 juli mee dat De Post met het consortium van Post Danmark en de Britse investeringsmaatschappij CVC Capital Partners exclusieve gesprekken zou beginnen over een strategisch partnerschap. De andere kandidaat, het consortium van de Nederlandse en de Franse post, had afgehaakt omdat het geen meerderheidsbelang kon verwerven. Post Danmark en CVC deelden op 12 oktober mee dat ze een belang van 50% min één aandeel zouden nemen in De Post. Ze brachten 300 miljoen euro vers kapitaal in. De Belgische Staat, die meerderheidsaandeelhouder bleef, verhoogde het kapitaal met nog eens 40 miljoen euro tot 640 miljoen euro. Het strategische partnerschap beoogde, door de verbetering van de kwaliteit van de dienstverlening, De Post voor te bereiden op de liberalisering van de postmarkt in 2009. Volgens het nieuwe beheerscontract dat De Post met de regering sloot, zou nog maar één kantoor per gemeente (589 in totaal) behouden worden; de overige 713 kantoren zouden worden omgevormd tot “postpunten” in supermarkten, banken of krantenwinkels.

Verkeersveiligheid – Met de wet van 20 juli 2005 tot wijziging van de gecoördineerde wetten van 16 maart 1968 betreffende de politie over het wegverkeer (B.S. 11 augustus 2005) bracht het parlement een reeks wijzigingen aan de omstreden ‘verkeerswet’ van 7 februari 2003 aan, die op 1 maart 2004 van kracht was geworden.⁸⁶ Op de wet, die het bedrag van de minimum- en maximumboetes had verhoogd, was felle kritiek gekomen van de automobilistenverenigingen. Het Arbitragehof, dat al op 22 september 2004 onderdelen van de wet had vernietigd, meer bepaald de onmiddellijke intrekking van het rijbewijs en het bevel tot onmiddellijke betaling bij enkele zware overtredingen, struikelde er op 2 februari over dat de zware overtredingen niet door de wet maar met een koninklijk besluit in drie categorieën waren ingedeeld. De wet van 20 juli 2005 gaf de regering de bevoegdheid alle overtredingen, met uitzonderingen van de snelheidsovertredingen, in vier categorieën in te delen op grond van het gevaar voor de veiligheid van personen. Ze verminderde ook het maximumbedrag van de hoogste boetes. Aanvankelijk zou de nieuwe regeling op 1 oktober van kracht worden, maar de inwerkingtreding van het uitvoeringsbesluit van 20 september 2005 werd uitgesteld: eerst, op verzoek van de politiediensten en het parket, tot 1 februari 2006, vervolgens tot 31 maart 2006, zodat ze gelijktijdig in werking kon treden met de afschaffing, in het kader van de administratieve vereenvoudiging, van de boetezegels.

De wet van 6 december 2005 betreffende de opmaak en financiering van actieplannen inzake verkeersveiligheid (B.S. 21 december 2005) wijzigde de regels voor de verdeling over de 196 lokale politiezones van het zogenaamde Verkeers-

86. M. DEWEERDT, Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 2003, *Res Publica*, 2004, 2-3, pp. 163-164.

Mark Deweerdt

boetefonds, waarin een deel van de opbrengst van verkeersboetes terecht komt met het oog op de bevordering van de verkeersveiligheid. In de nieuwe regeling kreeg ook de federale politie een deel (maximum 5%) van het fonds, zoals minister Dewael in het vooruitzicht had gesteld.⁸⁷

Holebi-adoptie – De Kamer keurde op 1 december een wetsvoorstel goed dat homoseksuele en lesbische paren het recht geeft kinderen te adopteren. De paars-groene coalitie had in de legislatuur 1999-2003 het huwelijk opengesteld voor personen van hetzelfde geslacht, maar de Franstalige liberalen hadden zich er toen tegen verzet holebi-paren ook het recht te geven kinderen te adopteren. Als ethische kwestie was de zaak buiten het regeerakkoord van juli 2003 gehouden. Het wetsvoorstel kreeg de steun van de socialisten, Ecolo en de meeste VLD-Kamerleden. Het Vlaams Belang, het CDH, het FN en de meeste Vlaamse christen-democraten en Franstalige liberalen stemden tegen. CD&V-voorzitter Vandeurzen had aanvankelijk gezegd het wetsvoorstel te zullen steunen, maar kwam daar na interne en externe kritiek van terug. De Senaat maakte van zijn recht gebruik om de door de Kamer goedgekeurde tekst te evoceren.

Rookverbod – Bij koninklijk besluit van 19 januari 2005 kreeg, met ingang van 1 januari 2006, elke werknemer het recht te beschikken over tabaksrookvrije werkruimten en sociale voorzieningen. De werkgever moet het roken in de werkruimten en sociale voorzieningen verbieden maar kan, na advies van het Comité voor Preventie en Bescherming op het Werk, voorzien in een afdoend verluchte rookkamer.

Het koninklijk besluit van 13 december 2005 breidde, met ingang van 1 januari 2007, het rookverbod in openbare plaatsen uit tot restaurants en andere horeca-instellingen. Op het verbod is in bepaalde gevallen een uitzondering mogelijk.

Vogelgriep – Naar aanleiding van het uitbreken van de vogelgriep in Roemenië en Turkije belastte de Interministeriële Conferentie voor de Volksgezondheid op 20 oktober Piet Vantemsche, de gedelegeerd bestuurder van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV), met de coördinatie van de acties tegen de verspreiding van het H5N1-virus. Op 28 oktober werd voor vogels en pluimvee in welomschreven risicogebieden een 'ophokplicht' van kracht. Na het einde van de vogeltrek werd de maatregel op 15 december opgeheven voor particulieren.

Antwerpen – Van de 15 ambtenaren van de stad Antwerpen die in 2004 in de zogenaamde Visa-affaire naar de raadkamer waren verwezen, werden er op 17 mei elf buiten vervolging gesteld, onder wie politiekorpschef Luc Lamine. Alleen de gewezen stadssecretaris Fred Nolf, zijn kabinetschef Nadia Andries en de geschorste adjunct-secretaris Freddy Vandekerckhove werden naar de correctionele rechtbank verwezen. Het parket tekende beroep aan tegen de buitenvervolging-

87. M. DEWEERDT, Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 2004, *Res Publica*, 2005, 2-3, p. 207.

stelling, maar de kamer van inbeschuldigingstelling zou op 20 februari 2006 de beslissing van de raadkamer bevestigen.

Agusta-Dassaultaffaire – Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg oordeelde op 2 juni dat Alfons Puelinckx, Luc Wallyn, Merry Hermanus, Johan Delanghe en Serge Dassault, die op 23 december 1998 door het Hof van Cassatie veroordeeld waren wegens actieve corruptie in de Agusta-Dassault-smeergeldaffaire, geen rechtmatig proces hadden gekregen. Omdat zij tegen hun wil waren berecht door het Hof van Cassatie, waar twee andere beschuldigten, de oud-ministers Willy Claes en Guy Coëme, volgens de wet terechtstonden, was volgens het Hof het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens geschonden. Tegen het arrest van het Hof van Cassatie hadden zij immers geen beroep kunnen aantekenen. De Belgische Staat werd veroordeeld een morele schadevergoeding van 7.500 euro te betalen aan Puelinckx, Wallyn en Delanghe, alsook een vergoeding van 8.000 euro voor de proceskosten. Volgens het Hof hadden Claes en Coëme wel een eerlijk proces gekregen. Verwijzend naar zijn arrest van 22 juni 2000 in de Uniop-smeergeldaffaire, veegde het hun stelling van tafel dat ze hun verdediging niet goed hadden kunnen organiseren omdat ze onvoldoende informatie hadden over de procedure die zou worden gevolgd.

In het kader van een onderzoek naar illegale partijfinanciering bij de PS, een uitloper van de Agusta-Dassaultaffaire, stemde de Kamer van Volksvertegenwoordigers op 21 april in met het verzoek van de procureur-generaal van Luik de parlementaire onschendbaarheid van Patrick Moriau op te heffen. De raadkamer van Luik verwees Moriau op 21 september naar de correctionele rechtbank onder verdenking van schriftvervalsing, gebruik van valse stukken, witwaspraktijken en heling.

XII. De evolutie in de politieke partijen

VLD – Hugo Coveliers, die zich sinds de federale verkiezingen van 2003 kritisch had uitgelaten over de koers en de partijtop van de VLD en om die reden op 12 december 2003 was afgezet als voorzitter van de senaatsfractie, zei half januari in enkele kranten dat, wanneer hij begin februari geen “eerherstel” zou hebben gekregen, hij zich zou beraden over zijn politieke toekomst “binnen of buiten de VLD”. Coveliers had na de voorzittersverkiezingen, waarvoor hij aanvankelijk kandidaat was en waarbij zijn medestander Jean-Marie Dedecker goed had gescoord,⁸⁸ laten verstaan dat hij de leiding van de senaatsfractie wenste terug te krijgen.

Op 26 januari werd tijdens een vergadering van het partijbestuur en de parlementsfracties waarop hij niet aanwezig was, beslist Coveliers uit het partijbestuur

88. *Ibidem*, pp. 238-239.

Mark Deweerdt

te zetten. Volgens VLD-voorzitter Somers had hij zich in diverse interviews deloyaal getoond en “op menselijk vlak veel grenzen overschreden”. Vooral de manier waarop hij had gereageerd op de zelfmoord van Ward Beysen (zie infra) werd hem zwaar aangerekend.⁸⁹ Somers kreeg van het partijbestuur en de fracties een mandaat om bij de statutaire commissie een procedure in te leiden voor de uitzetting van Coveliers uit de VLD indien die de partij zou blijven beschadigen. Op dezelfde vergadering bevestigde de VLD niet te zullen samenwerken met het Vlaams Belang. Volgens Somers was het interne debat over het ‘cordon sanitaire’ daarmee gesloten en zouden degenen die zich niet aan de beslissing hielden, zichzelf buiten de partij zetten. Dedecker, die zoals Coveliers meermaals het ‘cordon’ had veroordeeld, had als enige tegengestemd; Boudewijn Bouckaert, van de rechts-liberale denktank Nova Civitas, had zich onthouden.

Al op 27 januari maakte Somers van zijn mandaat gebruik om bij de statutaire commissie een klacht tegen Coveliers in te dienen, nadat deze heftig had gereageerd op zijn verwijdering uit het partijbestuur en had laten verstaan met een eigen rechts-liberale partij aan de gemeenteraadsverkiezingen van 2006 te zullen deelnemen.

Op 8 februari besliste de statutaire commissie Coveliers uit de VLD te zetten omdat hij “door zijn persoonlijke aanvallen, door zijn systematische beschimpingen van personen en van de VLD en door zijn duidelijk uitgesproken intentie om een nieuwe politieke formatie op te richten ondubbelzinnig mentaal afstand heeft genomen van de VLD en zich daardoor zelf heeft uitgesloten”.

Coveliers ging tegen de beslissing niet in beroep, kondigde op 22 februari in *De Tijd* de oprichting aan van een rechts-liberale beweging en maakte op 10 november in *Gazet van Antwerpen* de naam ervan bekend: VLOTT, dat stond voor Vlaams, liberaal, onafhankelijk, transparant en tolerant. Aangenomen werd dat Coveliers in 2006 in kartel met het Vlaams Belang aan de gemeenteraadsverkiezingen in Antwerpen zou deelnemen.

Op 15 januari werd Ward Beysen, die in de lente van 2002 uit onvrede met de “linkse” koers van de VLD de “verstandig rechtse” beweging Liberaal Appèl (LA) had opgericht en begin 2003 met de VLD had gebroken, levenloos aangetroffen in een vijver in Wilrijk. Het dagelijks bestuur besliste op 16 januari dat de partij zou doorgaan en zeker in de stad Antwerpen aan de gemeenteraadsverkiezingen zou deelnemen. Beysen had al laten verstaan voor die verkiezingen te willen samengaan met het Vlaams Belang en Hugo Coveliers. Op 30 maart besliste het partijbestuur samen te willen werken met de beweging van Coveliers.

Op 20 september deelde burgemeester Albert Mariën van Boechout, die in 2001 uit de VLD was gezet en in 2003 tot het Liberaal Appèl was toegetreden, mee dat hij opnieuw VLD-lid was geworden.

89. Coveliers had gezegd dat enkele mensen bij de VLD “eens diep in hun hart mogen kijken en zich bezinnen over de onmenselijke manier waarop ze Ward hebben behandeld” en dat hij “vooral de manier waarop De Gucht [Beysen] heeft uitgerangeerd, altijd hatelijk [was] blijven vinden”.

In *Het Laatste Nieuws* van 7 november zeiden VLD-voorzitter Somers en LA-voorzitter Jacques Kerremans dat het LA in kartel met de VLD aan de gemeenteraadsverkiezingen zou deelnemen in de vijftien gemeenten waar het een afdeling had, als tussenstap naar een volledige reïntegratie. Het LA kreeg twee waarnemers zonder stemrecht in het partijbestuur van de VLD.

Op 20, 21 en 22 mei hield de VLD, samen met kartelpartner Vivant, in Antwerpen een economisch congres, dat tot doel had de partij een scherper politiek profiel te geven. Het congres werd overschaduwed door een aanvaring tussen Karel De Gucht en Jean-Marie Dedecker. In een interview met *De Morgen* van 21 mei zei De Gucht dat Dedecker de partij "in de vernieling rijdt" door beslissingen steeds opnieuw in twijfel te trekken en dat zijn gedrag "onaanvaardbaar" was. In een reactie zei Dedecker op de VRT-radio dat iedereen "recht heeft op zijn portie onnozelheden, zelfs een De Gucht". In zijn slottoespraak deed voorzitter Somers een emotionele oproep de rijen te sluiten. "Stop met de politieke ruzies. Stop met verwijten naar elkaars hoofd te slingeren. Onze leden zijn dat kots- en kotsbeu", riep hij onder grote bijval van de congresgangers uit.

Gelegitimeerd door de basis, kreeg Somers op 23 mei van het partijbestuur een mandaat om de eenheid in de partij te herstellen en partijbestuurs- en parlementsleden die zich niet aan de partijlijn hielden of ruzie stookten, buiten te zetten. Al op 24 mei maakte hij van het mandaat gebruik om Patricia De Waele uit het partijbestuur te zetten en bij de statutaire commissie een klacht tegen haar in te dienen. De Waele, die niet aanwezig was op de vergadering van 23 mei, had in *De Standaard* kritiek geuit op de beslissing van het partijbestuur en gezegd dat "volmachten thuis [horen] in een dictatoriaal systeem". Op 30 mei schorste de statutaire commissie De Waele voor vier maanden als partijlid.

Op 29 juni kondigde Somers vanuit het buitenland aan dat hij bij de statutaire commissie een klacht zou indienen tegen Boudewijn Bouckaert, die zich in een interview met het weekblad *Tertio* voorstander had getoond van een tweepartijstelsel, waarin onder meer de VLD en het Vlaams Belang het rechtse blok zouden vormen. In het interview noemde hij het 'cordon' rond het Vlaams Belang een "strategische blunder" en betreurde hij dat de VLD haar standpunt over het 'cordon' bevestigd had.

Op 1 juli vroeg Jong VLD dat er een einde werd gemaakt aan de "volmachten" van Somers. Volgens de jongerenorganisatie werkten ze contraproductief en berokkenden ze de partij alleen maar schade.

Op 8 juli deelde Bouckaert na een gesprek met Somers mee dat hij ontslag nam uit het partijbestuur maar lid bleef van de VLD. Hij noemde zijn verklaringen "ongelukkig" en erkende dat ze de partij konden schaden. Somers zei geen klacht tegen Bouckaert te zullen indienen.

Op 20 juli maakte *De Standaard* gewag van groeiende irritatie bij de VLD-top over Dedecker. Volgens de krant gingen er steeds meer stemmen op om de "populaire dwarsligger" te "neutraliseren". Dedecker, die blijkens een internetpoll van *Het Laatste Nieuws* de populairste politicus van Vlaanderen was, werd verweten toegevingen van de VLD in de verf te zetten en overwinningen te minimaliseren.

Mark Deweerdt

Ook zijn harde kritiek op de SP.A in zijn woonplaats Oostende, de stad ook van SP.A-kopman Johan Vande Lanotte, werd niet in dank afgenomen. Wrevel was er ook over zijn verklaring in het Canvas-programma *Terzake* van 29 juni, dat hij zich aan "het spreekverbod" zou houden, maar de strategie van de partijleiding als een mislukking zou beschouwen indien de peilingen in het najaar niet beter zouden zijn voor de VLD.

Nadat op 18 augustus bekend was geworden dat de regering Marc Verwilghen had voorgedragen als Commissaris voor de Mensenrechten bij de Raad van Europa, werd in de pers gespeculeerd over de vervanging van Verwilghen als federaal minister van Economie door Dedecker. In een gesprek met *De Tijd* (29 augustus) zei Dedecker te verwachten dat de VLD zijn populariteit snel zou verzilveren en liet hij uitschijnen op de opvolging van Verwilghen of op een ander belangrijk mandaat te rekenen. In de daaropvolgende maanden hield Dedecker zich gedeisd. Tegen het einde van het jaar leek Somers erin geslaagd te zijn de rust in zijn partij te herstellen. Op een meeting in Gent, op 4 december, zei hij dat de partij "vijftien donkere maanden" achter zich liet. Op de meeting presenteerde de VLD zich, met de nieuwe slogan "Sterke schouders onder de toekomst" (ter vervanging van "Durven vernieuwen"), als de partij voor de "hardwerkende Vlaming".⁹⁰ De bijeenkomst vormde de aanloop naar vier studiedagen over de "pijlers voor onze toekomst" (loon naar werk, veilig en mobiel verkeer, creativiteit, het moderne gezin) en de gemeenteraadsverkiezingen van 2006.

SP.A – Op 25 mei deelde partijvoorzitter Steve Stevaert mee dat hij de nationale politiek verliet om gouverneur van de provincie Limburg te worden. Bij de vorming van de Vlaamse regering, in juli 2004, was afgesproken dat Hilde Houben-Bertrand (CD&V) bij het bereiken van de leeftijdsgrens, op 1 juni 2005, opgevolgd zou worden door een socialistische gouverneur. Caroline Gennez kreeg als ondervoorzitter de leiding van de partij tot 15 oktober, de dag waarop in de vervanging van Stevaert zou worden voorzien. Op 26 mei droeg het partijbureau Johan Vande Lanotte voor als kandidaat-voorzitter. Hij aanvaardde de voordracht omdat het "niet verantwoord is nu al iemand van de jonge generatie met die functie op te zadelen". Tegenkandidaten dienden zich niet aan.

Vande Lanotte, die Gennez gekozen had als 'running mate' voor het ondervoorzitterschap, stelde op 6 september een 'intentieverklaring' voor. Hij zei dat hij de vernieuwingsbeweging die in 1999 was begonnen onder Patrick Janssens en door Stevaert was voortgezet, zou doortrekken en van de SP.A een "positieve, progressieve en open beweging" te willen maken.

Op een congresbijeenkomst op 15 oktober in Hasselt werd bekendgemaakt dat Vande Lanotte en Gennez de steun hadden gekregen van 93,4% van de partijleden die aan de schriftelijke verkiezingen hadden deelgenomen (48,6% van het totale aantal leden). De nieuwe voorzitter kondigde aan dat hij zes leden van Animo, de socialistische jongerenbeweging, had samengebracht in een jongerenkabi-

90. Aanvankelijk was er sprake van de "hardwerkende Vlaming van 25 tot 55 jaar", maar na kritiek in de pers liet de VLD de verwijzing naar leeftijden vallen.

net om als vertegenwoordiger van de jonge garde en symbool van de partijvernieuwing er in het partijbureau over te waken “dat de stem van de toekomst weerklinkt”. Al op 6 september had Vande Lanotte gezegd dat het partijbureau maar tweewekelijks in plaats van wekelijks meer zou vergaderen en dat hij samen met Gennez, Patrick Janssens, Frank Vandenbroucke, Freya Van den Bosche en Pascal Smet de “traditie van het collectief leiderschap” zou voortzetten.

Op 4 juli besliste het partijbureau het voor 17-18 december geplande ideologisch congres uit te stellen tot maart 2006. Officieel heette het dat het congres te snel op de voorzittersverkiezingen zou volgen. *De Morgen* schreef op 5 juli dat “belangrijke SP.A-bronnen” bevestigd hadden dat het congres werd uitgesteld omdat de partij rekening hield met de val van de regering-Verhofstadt en verkiezingen in het najaar. Stevaert had in januari bekendgemaakt dat het congres onder het thema “Pro” zou staan en in maart aangekondigd dat hij samen met Mark Elchardus, de ‘huisideoloog’ van de SP.A, tegen 1 mei een nieuwe beginselverklaring zou schrijven. Een discussietekst van Elchardus die intussen door de fracties en afdelingen te vaag en te braaf werd gevonden, verscheen in het decembernummer van *Samenleving en politiek*.

Eveneens op 4 juli besloot het partijbureau in kartel met Spirit aan de provincieraadsverkiezingen van 2006 deel te nemen. Voor de gemeenteraadsverkiezingen kregen de afdelingen geen richtlijnen; wel werd Spirit de “geprivilegieerde partner” genoemd.

Op een congres in Brugge op 17 december bleek dat de SP.A met de slogan “Iedereen” naar de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober 2006 zou trekken.

Het Generatiepact veroorzaakte niet alleen spanningen tussen de SP.A en het socialistische vakverbond (zie III. Het Generatiepact), maar riep ook intern kritiek op. De partij stuurde begin november naar ongeveer 18.000 leden van wie ze het e-mailadres had een informatiebrochure waarin Vande Lanotte de maatregelen verdedigde. Een groep partijleden, onder wie oud-parlements lid Jef Sleeckx, kante zich tegen het pact en het onderliggende concept van de actieve welvaartsstaat en verweet de partijleiding een “gebrek aan interne democratie”. Op 9 november richtten ze in Antwerpen de linkse beweging *SP.A Rood* op die, naar eigen zeggen, de werkende bevolking opnieuw een stem wilde geven in de partij en zou ijveren voor een herziening van de sociaal-economische doctrine.

CD&V/N-VA – De partijraad van de N-VA besliste op 19 februari bij voorkeur met CD&V aan de gemeenteraadsverkiezingen van 2006 deel te nemen. Afdelingen die dat wensten, zouden met een eigen lijst kunnen deelnemen; ook bestaande samenwerkingverbanden zouden kunnen worden voortgezet en nieuwe zouden kunnen gevormd. Voor de provincieraadsverkiezingen werd CD&V eveneens als bevoorrechte partner beschouwd. CD&V gaf in juni een gelijkaardige instructie aan zijn afdelingen.

Op een congres op 28 mei wijzigde CD&V zijn statuten en werden de arrondissementale afdelingen vervangen door provinciale. Daarmee conformeerde de partij haar organisatie aan de in 2003-2004 ingevoerde provinciale kieskringen. In de

Mark Deweerdt

nieuwe statuten werd ook de oprichting en organisatie geregeld van regionale afdelingen, als onderverdeling van de provinciale afdelingen en overlegplatform van naburige lokale afdelingen.

Met de wet van 17 februari 2005 tot wijziging van de wet van 4 juli 1989 betreffende de [...] financiering en de open boekhouding van de politieke partijen (B.S. 21 april 2005) kreeg de N-VA recht op een overheidsdotatie. Omdat de partij bij de federale verkiezingen van 18 mei 2003 haar zetels in de Senaat had verloren, kon ze volgens de wet van 4 juli 1989 geen aanspraak meer maken op overheidsfinanciering. Conform een toezegging van de regeringspartijen,⁹¹ schrapte de wet van 17 februari 2005 de voorwaarde dat een partij in beide kamers van het federale parlement vertegenwoordigd moet zijn om recht te hebben op een dotatie. Bovendien werd de dotatie aan de N-VA met terugwerking tot 1 juni 2003 toegekend.

Vlaams Belang – In maart kwamen interne spanningen aan de oppervlakte in het Vlaams Belang, een gesloten en strak geleide partij. Volgens *Het Nieuwsblad* (14 maart) had Kamerfractie leider Gerolf Annemans in de marge van de uitzending van het VRT-debatprogramma *De zevende dag* van 13 maart gezegd dat het Vlaams Belang bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2006 “geassimileerde moslims” op zijn kandidatenlijsten zou zetten. Filip Dewinter, de fractieleider in het Vlaams Parlement, zei dat het “niet uitgesloten maar zeer onwaarschijnlijk” was dat er moslims op de lijst zouden staan omdat de waarden van de islam botsen met de Europese kernwaarden. Kamerlid Filip De Man, die in 2004 kritiek had geuit op het streven naar *salonfähigheit* van de partijleiding, haalde in *Het Nieuwsblad* en *Het Laatste Nieuws* van 15 maart uit naar Annemans. Hij zei dat er principieel geen moslims op een lijst van het Vlaams Belang konden staan. Annemans zei in *Het Laatste Nieuws* dat hij niet zou toelaten dat De Man de partij zou vernietigen. In *De zevende dag* van 20 maart zei De Man dat een “echte moslim” geen democraat kon zijn omdat volgens de koran de vrouw ondergeschikt is aan de man en de islam de scheiding van Kerk en Staat niet erkent. Het partijbestuur nuanceerde op 21 maart die verklaringen. Het wees op de “botsende relatie” tussen islam en democratie, maar zei dat de zaak niet gepersonaliseerd mocht worden en men niet alle islamieten over dezelfde kam mocht scheren.

Op 23 maart meldde *De Tijd* dat de Kamerleden van het Vlaams Belang een brief hadden gekregen met de melding dat de fractie niet meer zou vergaderen tot het dispuut tussen Annemans en De Man was bijgelegd. Na het uitlekken ervan werd de brief ingetrokken. Partijvoorzitter Frank Vanhecke, die in die periode in het buitenland verbleef, had op 30 maart, op verzoek van Annemans, een gesprek met De Man. Hij zei achteraf dat meningsverschillen intern moeten worden uitgeklaard en dat hij met De Man concrete afspraken had gemaakt over strategie en mediaoptreden.

91. De toezegging was medio 2003 gedaan op voorstel van de VLD, naar toen verluide om de N-VA af te brengen van haar plan een verkiezingskartel te vormen met CD&V. De PS en de MR hadden hun instemming afhankelijk gemaakt van de operationalisering van de zogenaamde droogleggingswet (zie infra bij Vlaams Belang).

In diezelfde periode werd in de pers bericht over ongenoegen bij Kamerlid Alexandra Colen over het feit dat zij niet en Marie-Rose Morel wel in het partijbestuur was opgenomen. Morel was in 2004 overgestapt van de N-VA naar het Vlaams Belang en voor die partij tot lid van het Vlaams Parlement verkozen. Colen werd beschouwd als het boegbeeld van de ethisch-conservatieve strekking in het Vlaams Belang.

De partijraad besprak een en ander op 14 mei en schaarde zich achter de conclusie van Vanhecke, dat de partij zich kwetsbaar opstelde indien ze haar interne verdeeldheid etaleerde.

Op diezelfde vergadering werd beslist de drie vzw's te ontbinden die in 2004 op grond van de antiracismewet veroordeeld waren en onder de naam Vrijheidsfonds een nieuwe vzw op te richten om, in plaats van de ontbonden vzw Vlaamse Concentratie, de overheidsdotatie te ontvangen. Bij koninklijk besluit van 31 oktober 2005 werd het Vrijheidsfonds daartoe erkend.

Op 26 november hield het Vlaams Belang in Gent een economisch congres. Het was de eerste keer dat de partij, onder impuls van Annemans, trachtte een volwaardig en coherent economisch programma op te stellen om haar geloofwaardigheid als alternatieve beleidspartij te versterken. Het thema "Ondernemend Vlaanderen: welvaart voor iedereen" verwees naar de solidaristische opvatting dat werkgevers en werknemers gemeenschappelijk belang hebben bij de creatie van welvaart.

Filip Dewinter zei op 28 januari in het VTM-programma *Polspoel & Desmet* dat zijn partij in acht gemeenten gesprekken voerde met de VLD met het oog op de vorming van een bestuurscoalitie na de gemeenteraadsverkiezingen van 2006. VLD-voorzitter Somers ontkende dat. In *De zevende dag* (30 januari) zei Dewinter dat afdelingen van andere partijen die bereid zouden zijn een coalitie te vormen met het Vlaams Belang op het burgemeesterambt en/of schepenmandaten zouden kunnen rekenen.

Met de wet van 17 februari 2005 tot wijziging van de gecoördineerde wetten op de Raad van State van 12 januari 1973 en van de wet van 4 juli 1989 betreffende [...] de financiering en de open boekhouding van de politieke partijen (B.S. 13 oktober 2005) en het koninklijk besluit van 31 augustus 2005 dat in hetzelfde nummer van het *Belgisch Staatsblad* verscheen, werd de zogenaamde droogleggingswet van 12 februari 1999 gewijzigd, aangevuld en operationeel gemaakt. Op verzoek van een derde van de 22 leden van de parlementaire commissie die de verkiezingsuitgaven en partijboekhouding controleert, kan de Raad van State de dotatie inhouden van een partij die "duidelijk en door middel van verscheidene, met elkaar overeenstemmende tekenen aantoon dat ze vijandig staat" tegenover de rechten en vrijheden van de mens. De Algemene Vergadering van de afdeling Administratie van de Raad van State behandelt het verzoek en wijst binnen zes maanden een arrest.

Op 24 november werd bekend dat de PS-Kamerfractie wenste in te gaan op het verzoek van het interculturele platform Kif Kif en de antiracistische organisatie MRAX, bij de Raad van State een procedure in te leiden om de overheidsdotatie van het Vlaams Belang in te houden. Aanleiding was een interview van Dewinter

Mark Deweerdt

in het weekblad *Jewish Week* van 28 oktober, waarin hij het Vlaams Belang “islamofoob” noemde en wees op de “schrikwekkende islamisering van Europa”. De PS kreeg de steun van het CDH, Spirit en de SP.A. Op 27 december verviel de termijn van 60 dagen waarbinnen volgens de wet het verzoekschrift bij de Raad van State had moeten worden ingediend, zonder dat dit was gebeurd. Volgens Spirit-voorzitter Lambert werd betwijfeld of de klacht voldoende zwaar was. Hij zei dat er een nieuw dossier in voorbereiding was, op basis van een pamflet dat het Vlaams Belang naar aanleiding van de rellen in Frankrijk met allochtone jongeren in heel Vlaanderen had verspreid.

PS – De PS werd in het najaar geconfronteerd met personthullingen over onregelmatigheden bij socialehuisvestingsmaatschappijen waar socialistische beheerders bij betrokken waren. De berichten wierpen een smet op het beeld van de “nieuwe PS” en het “moderne socialisme” dat heeft gebroken met cliëntelisme, patronage en machtsmisbruik waaraan voorzitter Di Rupo werkte. De reeks begon op 5 september toen MR-Kamerlid Olivier Chastel uit Charleroi de inhoud bekendmaakte van een audit van de Société wallonne du Logement (SWL) waarin sprake was van financiële en andere onregelmatigheden bij de huisvestingsmaatschappij La Carolorégienne in Charleroi. Als gevolg daarvan namen drie beheerders die tevens PS-schepen waren ontslag. Ondanks het aandringen van Jean-Claude Van Cauwenberghe, de minister-president van het Waalse Gewest, oud-burgemeester (1983-2000) van Charleroi en voorzitter van de stedelijke partijafdeling, en van Di Rupo weigerden de drie aanvankelijk ook als schepen ontslag te nemen. Op 19 september besliste de partijraad van de PS-Charleroi de drie schepenen hun bevoegdheden te ontnemen. In de daaropvolgende dagen namen twee van hen ontslag als schepen; de derde weigerde dat te doen.

Intussen was Van Cauwenberghe zelf in opspraak gekomen nadat in de pers was gemeld dat personeelsleden van La Carolorégienne karweitjes hadden opgeknapt bij een advocaat van het advocatenkantoor waarvan de minister-president vennoot was en dat geregeld rechtszaken voor de huisvestingsmaatschappij behartigde. Toen hij kennelijk tot het inzicht was gekomen dat hij niet langer het onvoorwaardelijke vertrouwen van Di Rupo genoot, kondigde Van Cauwenberghe in de avond van (vrijdag) 30 september zijn ontslag als minister-president aan. Hij zei dat zijn gezag “door een lastercampagne kwetsbaar” was geworden.

Nadat de partijtop zich tijdens het weekeinde beraden en de pers druk gespeculeerd had over de opvolging, stemde het partijbureau tijdens een bijzondere vergadering op 3 oktober ermee in dat Di Rupo minister-president van het Waalse Gewest zou worden. De PS-voorzitter zei dat het ontslag van Van Cauwenberghe tot een crisis had geleid op een ogenblik dat het Marshallplan voor het Waalse herstel zonder uitstel moest worden uitgevoerd.⁹² “In deze buitengewone situatie

92. De Waalse regering had het ‘Marshallplan’ op 30 augustus voorgesteld. Voor het herstelplan, dat na een oproep van PS-voorzitter Di Rupo was totstandgekomen, trok ze 1,054 miljard euro uit om nieuwe jobs te creëren, nieuwe activiteiten te ontwikkelen en de ondernemerszin te bevorderen.

Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 2005

moet ik mij ten dienste stellen van het herstel van Wallonië en de leiding van de Waalse regering in handen nemen zo lang dat nodig is”, zei Di Rupo. Omdat tegelijk de renovatie van de partij voortgezet moest worden, bleef hij PS-voorzitter. Op 4 oktober kwam het partijcongres in spoed bijeen om de partijstatuten te wijzigen, teneinde de cumulatie van het partijvoorzitterschap en het minister-presidentschap mogelijk te maken. Andere aanpassingen van de statuten betroffen de invoering, op voorstel van het partijbureau, van een ‘vernieuwingsmanager’ en van een intern auditcomité, en de verplichting voor alle mandatarissen aan de partij een lijst te bezorgen van de mandaten die ze bekleden en de vergoeding die ze daarvoor krijgen. Di Rupo zei dat met de goedkeuring van die voorstellen de tweede fase van de vernieuwing van de PS was begonnen. Hij haalde fel uit naar “parvenu’s” waarvoor volgens hem geen plaats was in de partij.

Op 17 oktober stelde het partijbureau het auditcomité samen dat moest toezien op de naleving van de wettelijke, statutaire en deontologische regels door elk lid van de PS bij de uitoefening van een mandaat van een overheidsinstelling of een instelling waarin de overheid een bepalende invloed heeft. Op 28 november stelde het partijbureau de 29-jarige Gilles Doutrelepont als *délégué à la rénovation* aan. Hij kreeg de opdracht de partijvernieuwing ingang te doen vinden in de veertien federaties en 700 afdelingen.

Intussen waren in de pers berichten verschenen over onregelmatigheden in huisvestingsmaatschappijen in Tubeke (Tubize), Ottignies, Saint-Ghislain, Bergen, Binche, Borgworm, Luik en La Louvière. Als gevolg daarvan stapte Raphaël Pollet op als voorzitter van de federatie Waals-Brabant. Hij was in opspraak gekomen wegens buitensporige uitgaven als regeringscommissaris bij de huisvestingsmaatschappij *Toit et Moi* van Bergen.

Ecolo – De *Assemblée Générale* van Ecolo keurde op 23 september een statutenwijziging goed. De functie van federaal secretaris werd geschrapt. Aan het hoofd van de partij zouden twee co-voorzitters komen, een Waalse en een Brusselse, van een verschillend geslacht, en een secretaris-generaal. De statutenwijziging zou ingaan in juli 2007, bij het verstrijken van het mandaat van de drie federaal secretarissen, Isabelle Durant, Jean-Michel Javaux en Claude Brouir. Het adviesrecht van de federale bestuursorganen bij de samenstelling van de regionale en federale verkiezingslijsten werd vervangen door een vetorecht.

Op de bijeenkomst van de *Assemblée Générale* van 9 oktober werd een nieuw partijlogo voorgesteld. De partij behield groen als kleur, maar schrapte de ontluikende boomtak.

FN – In een mededeling namen senator en partijvoorzitter Francis Detraux en het Brusselse parlamentslid Paul Arku op 26 januari afstand van stichter Daniel Féret en de partijleiding, en noemden ze het Front National een “racistische organisatie”. Het conflict had te maken met een lopende rechtszaak wegens racisme tegen de vzw FN. De twee hadden, naar later bleek, enkele maanden voordien samen met enkele medestanders een nieuwe vzw opgericht onder de benaming Force Nationale, die xenofobie, discriminatie en racisme in al hun vormen afwijst. Begin februari deelde Féret mee dat het partijbureau Arku aan de deur had gezet. Daar-

Mark Deweerdt

op deelden Arku, Detraux en anderen mee dat Féret uit de partij was gezet. Nadat Detraux senaatsvoorzitter Lizin op 26 mei mededeling had gedaan van een naamsverandering van de FN-fractie, van Front National in Force Nationale, besliste het Bureau van de Senaat op 2 juni de werkingssubsidie aan de fractie op te schorten tot er meer duidelijkheid was over de samenstelling van de fractie. Op 9 juni deelde Lizin mee dat Michel Delacroix, de tweede senator die in 2003 op de FN-lijst was verkozen, het met de mededeling van Detraux niet eens was, er bijgevolg geen FN-fractie meer bestond en de werkingssubsidie (200.000 euro per jaar) vanaf 1 juli niet meer zou worden uitbetaald.

Belgian Politics from 1978 to 2005			
Overzicht van het Belgische politiek gebeuren sinds 1978			
L'Année politique belge depuis 1978			
<i>Year</i> <i>Jaar</i> <i>Année</i>	<i>Res Publica</i>	<i>Auteurs Nederlandse versie</i>	<i>Authors English text</i>
1978	79/2	M. Deweerdt	
1979	80/3	M. Deweerdt	
1980	81/2-3	M. Deweerdt	
1981	82/2	M. Deweerdt	M. Deweerdt, J. Smits
1982	83/2-3	M. Deweerdt	J. Smits
1983	84/4	M. Deweerdt	J. Smits
1984	85/2-3	M. Deweerdt	J. Smits
1985	86/3	M. Deweerdt	J. Smits
1986	87/3	M. Deweerdt	I. Couttenier
1987	88/2-3	M. Deweerdt	I. Couttenier
1988	89/3	M. Deweerdt	I. Couttenier
1989	90/2-3	M. Deweerdt	I. Couttenier
1990	91/3-4	R. D'Haese, P. Van den Driessche	I. Couttenier
1991	92/3-4	M. Deweerdt, R. Falter	I. Couttenier
1992	93/3-4	M. Deweerdt, R. Falter	I. Couttenier
1993	94/3-4	M. Deweerdt	K. Deschouwer, M. Deweerdt
1994	95/3-4	M. Deweerdt	K. Deschouwer, M. Deweerdt
1995	96/3-4	M. Platel	K. Deschouwer, M. Platel
1996	97/4	M. Deweerdt	I. Couttenier
1997	98/3-4	M. Deweerdt	S. Fiers, M. Deweerdt
1998	99/2-3	M. Deweerdt	S. Fiers, M. Deweerdt
1999	2000/2-3	M. Deweerdt	S. Fiers, M. Deweerdt
2000	2001/2-3	M. Deweerdt	S. Fiers, M. Deweerdt
2001	2002/2-3	M. Deweerdt	S. Depauw, M. Deweerdt
2002	2003/2-3	M. Deweerdt	S. Depauw, M. Deweerdt
2003	2004/2-3	M. Deweerdt	S. Depauw, M. Deweerdt
2004	2005/2-3	M. Deweerdt	S. Depauw, M. Deweerdt
2005	2006/2-3	M. Deweerdt	S. Depauw, M. Deweerdt